

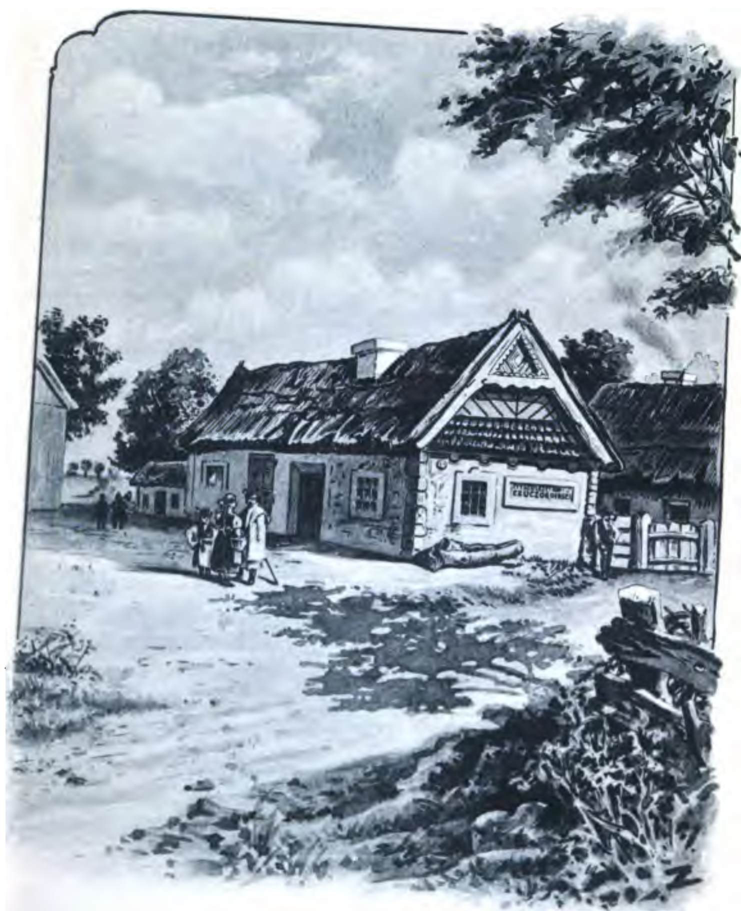
CZUCZOR GERGELY
KÖLTŐI MŰVEI

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES

tuan

CZUCZOR GERGELY István

ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI.

ELSŐ TELJES KIADÁS.

ÉLETRAJZZAL ÉS JEGYZETEKKEL ELLÁTVA

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

ZOLTVÁNY IRÉN.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.
1899.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

CZUCZOR GERGELY NÉPIES KÖLTEMÉNYEI.

[redacted]

HARMADIK KÖNYV.

NÉPDALOK.

Nem néz felém.

Pirulj hajnal, pirulj,
Hadd keljen fel a nap,
Galambom hajlékán
Nyíljék meg az ablak.

Nyíljék ki az ablak,
Nézzen ki a leány,
Lássam, hogy ég arcza
Szép álmai után.

Néz ugyan a leány,
De ah nem én felém,
Fut, rejtőzik megint,
S fájdalom száll belém.

Miért futsz galambom
Elrejtni képedet,
Talán a nap heve
Égette szemedet?

Ha égette, jól van,
Miért néztél bele,
Néztél volna reám,
Most bajod nem lenne.

Sohajtás a távolba.

Susogna az erdő,
Ha szellőcske szállna,
Volna szép galambom,
Csak messze ne járna.

Távol van ő, távol,
Bár közelebb volna,
Hogy könnyem annyiszor
Utána ne folyna.

Fölülről folydogál
A Duna lefelé,
Én vissza sohajtok
Szép galambom felé.

Sohajtok, epedek,
Tán enyhűl kebelem,
Vagy hiú képzelet,
Csak te játszol velem?

Ámde ha játszol is,
Csak vigasztald szívem,
Ha nincs is ugy, csak mondd,
Hogy szeret ő híven.

Megcsalt bizalom.

Suhog a szél, remeg a fa,
Juhászlegény ül alatta,
Rojtos, hímes gyolcs ruhája,
Bús panaszt nyög furulyája.

Néz föl-alá, s mindenfelé,
De Erzsi csak nem jön elé,
Nem hoz rózsát kalapjára,
Forró csókot ajakára.

Három napig vár hiába,
Szegény majd elvesz bújába,
«Erzsi, hozzám hűséged nagy,
Tudom jönnél, de beteg vagy.»

Jó juhász, be csalatkozol,
Ha lány hűségében bizol,
Erzsi tegnap korán reggel
A huszárok után ment el.

Nincs mentség.

Nem hittem én, de már hiszem,
Hogy szerelmem búra viszen,
Búra viszen, búbánatra,
Ezer gyötrő gondolatra.

Piros orczám, hová levél?
Hervadsz, mint az őszi levél,
S mint a homokban nőtt bokor,
Melyet belep a fojtó por.

Elbolygok én a mezőre,
Mezőről a vad erdőre,
Vad erdőrül a hegyekre,
A hegyek legtetejére.

Talán enyhít a zöld mező,
Keménynyé tesz a vad erdő,
S a nagy hegynek nagy a szele,
Tán elviszi búmat vele.

De nincs sehol maradásom,
Visszaragad vonzódásom,
Visszaragad Erzsikéhez,
Szivem édes kedveltéhez.

Beteg szív.

Piros hajnal szép sugára,
Mért nyílsz szivem fájdalmára?
Mit ér nekem fényes lángod,
Ha rózsámat nem mutatod?

Tisztán süt a nap a földre,
Zöld színt von a sík mezőre,
Rózsám ha rám tekintene,
Én szivem is kiderülne.

Sötét az éj, csendesség van,
Minden nyugszik mély álomban,
De én rózsám, ébren vagyok,
Rólad ébren álmodozok.

Mi lelt engem, hová legyek,
Szivem mitől olyan beteg?
Kökény szemű leány arcza,
Az vitt engem búbánatra.

Kis leány.

Lángba borul az ég,
Ha a nap enyészik,
Pirul a kis leány,
Ha legények nézik.
Gondolja magában:
Mit bámul ez a nép?
Mert a kis bohó még
Nem tudja, hogy oly szép.

Nem tudja, hogy oly szép,
Mint a piros alma,
Nem ismeri, mi a
Szerelem hatalma.
Megfordul, elszalad,
Mulat anyja körül,
S hogy nem követik őt
A legények, örül.

De lesz még oly idő,
Pedig nem sokára,
Hogy epedve néz a
Legények sorára,
A legszebbik után
Titkon fog sohajtni,
S ha akarna, sem tud
Előle szaladni.

Szűk ablak.

Gilicze turbékol
A jegenyén;
Kincsem háza előtt
Búsulok én.

Be kár, hogy ablaka
Oly igen szük,
Hogy egymást benne nem
Ölelhetjük.

Én be nem mehetek,
Ő pedig ki,
Észrevesz az utczán,
Még valaki.

Csak csókot sem adhat,
S vehet ajkam,
A rámaszálkákba
Akad hajam.

Rohadjon el a fád
Gonosz ablak,
Vagy minden szerestül
Kiszakasztlak,

Mért tiltod el tőlem
Szeretőmet,
Hogy ne ölelhessem,
S ő engemet?

Kétségbeesés.

Anyám, édes anyám,
Mit míveltél velem,
Hogy nem adtál annak,
Kiért ég kebelem?
Nem adtál Bandinak,
S a szegény bújába
Messze bujdosni ment
A széles világba.

Elment, elbujdosott,
Isten tudja, hova,
Ilus, nem látsz többé,
Ez volt végső szava,
Elment, s nagy sebesen
A Dunának tartott.
Én uram, Istenem,
Tán bele is ugrott!

Hervadj már violám
Szép kerti virágom,
Kis madár, ne csattog
A zöld nyárfaágon,
Nincs, kinek bokrétát
Kössek kalapjára.
Nincs, kivel hallgassak
Kis madár szavára.

Édes anyám, adj lent
Két-három orsóra,
A mennyi elég lesz
Egy szemtakaróra;
Felfonom, könyemmel
Meg is fehérítem,
Úgy sem élek soká,
Szememre terítem.

Egyetlen szerető.

Pirulnak a hegyek
Hajnal sugarától,
Lángol az én orczám
Galambom csókjától.

Galambom egy csókja
Száz aranyat megér,
S érette ő nem mást,
Csak hív szerelmet kér.

Eszemadta helyes
Kicsin kis szőkéje,
Úgy is lelkig vagyok
Szerelmes beléje.

Nem is kell énnekem
Szerető senki más,
Csak ő legyen enyém,
Az a kék rokolyás.

Kötődés.

Liliomszál, tulipán,
Gyere velem Pannikám.
«Nem megyek én teveled,
Hamis a te kebeled.»

Kis galambom, Pannikám,
Ülj ölembe, tubiczám.
«Nem ülök én, nem biz' én,
Legényölben félek én.»

Ülj hát mellém a padra,
Nem válik az bajodra.
«Ha válik is, ha nem is,
Távol lennem jobb mégis.»

Gyöngyvirágom, Pannikám
Csókot adj, elveszlek ám.
«Ha elveszesz, nem egyet,
Adok akkor ezeret.»

Isten hozzád, büszke lány,
Megyek hát egy más után,
Ki velem jön, megölel,
Csókot is ad jó kedvvel.

«Jaj megyek és ölellek,
Hisz' csak kötődtem veled.
Maradj, édes Gyuriczám,
De azután elvégy ám.»

Rózsabokor.

Piros rózsabokor,
Ki ültetett,
Hogy el nem nyeste sok
Tövisedet?

Nyájas színed bájol,
Vonz illatod,
S ujjamat, ha illet,
Karczolgatod.

Lepkét, darázst pedig
Fogsz öledbe,
Piros rózsabokor
Hamis vagy te!

Hamis, mint a leány,
Ki ültetett,
Ki bájol, s magától
Tilt engemet.

Hej, nem kell ő neki
Hű szerető,
Csapodár fiúkat
Ölelget ő.

Csalódás.

Kincsem minap rózsát adott,
S még azon nap elfonnyadott;
De rózsája hadd fonnyadjon,
Csak ő maga hív maradjon.

Kincsem virágmagot szelelt,
Szóltam hozzá, de nem felelt;
Semmi az, csak azért nem szólt,
Mert a dolga sürgetős volt.

Kincsem gyakran egy legénynyel
Elnevetgél vidám kedvvel;
Isten neki, hadd nevessen,
Csak engemet meg ne vessen.

Kincsem az ajtóban állott,
S engem látva, beoldallott;
Tudom, miért, ha jönni lát,
Ékesgetni siet magát.

Zörgettem az ajtón neki,
De biz' ő nem nyitotta ki. —
Üsse a kő e lány dolgát,
Most tudom csak, mily szívvel lát.

Csaplárosné.

Hideg szél fúj Mátra felől,
A lelkem is fázik belűl,
Hol vegyek én melegítőt,
Őszi éjjel fölhevítőt?

Csaplárosné, virágszálom!
Ne hagyj soká kivül állnom,
Egy jó italborod van-e?
Szőke lányod ébren van-e?

Szőke lányod kökényszeme,
Olyan mint az Isten ege,
S ha mosolyog piros szája,
Nyíló hajnal az orczája.

Álom ide, álom oda,
Rám nézz húgom, ne amoda,
Töltsed teli a kupámot,
Csókban vehetsz érte vámot.

Hejje, hujja, dínomdánom,
Hogy betértem, dehogy bánom,
Tanyám meleg, van italom,
Olvad a fagy s aggodalom.

És ha szőke leány kedve
Hozzám hajlik enyelegve,
S rám-rám derűl mosolygása,
Életemnek nincsen mása.

Elpártolt leány.

Szombat este, tíz az óra,
Jöszte kincsem az ajtóra,
Bizony talán nem is hallod,
Olyan igen mély az álmod.

«Hallom, nem mély az én álmom,
S hogy ki nem mehetek, bánom,
Gyönge vagyok, beteg vagyok,
Fájdalmamban majd meghalok.»

Az ablakhoz jer ide hát,
Hidd el, rózsám, senki sem lát,
Orczádat ha csókra adod,
Meglásd, elmúlik a bajod.

«Nem megyek én az ablakra,
Csókod sem kell az orczámra,
Csókod nagyon tüzes lenne,
Anyám reá fölébredne.»

Tüzes csókom volt máskor is,
Mégis elvetted százszor is,
Hiszen anyád ha hallaná,
Hogy csak álom, azt gondolná.

Hej most látom, ni, akárki,
De a lóczán ül valaki,
Gyakran ugat a Tisza is,
Új legény van nálad, hamis!

Halálvirág.

Szőke lánynak bús a szive,
Könyekben úszik kék szeme,
Fájdalmában hová legyen?
A virágos kertbe megyen.

A rózsa mond: törj le engem,
Hadd piruljak hő kebleden;
De a leány némán nyögdel,
Neki piros rózsa nem kell.

S a szemérmes kék ibolya,
Szakaszsz engem, igy szólala;
A bús leány oda tekint,
Nem szól, csak hév könyüket hint.

Mond a szegfű: én szép vagyok,
Kedvesen is illatozok,
Kötözgess engem füzérre,
Kedvesednek örömére.

De a leány ekkor mélyen
Sohajtva szólt keservében:
Rozmaringszál kell csak nekem,
Halva fekszik a kedvesem.

Szép leány.

Kis gyöngypatak, mondd meg nekem,
Benned fürdik-e kedvesem?
Vagy te mosod, gyönge harmat,
Hófehérre galambomat?

Bársony mező, mondd meg nekem,
Rajtad pihent-e kedvesem?
Vagy pihegő hókebele,
Rózsaillatot lehel-e?

Sötét erdő, mondd meg nekem,
Benned napol-e kedvesem?
Vagy a heves dél sugára
Kímélve süt tejarczára?

Víg madárkák a ligeten,
Titeket hall-e kedvesem?
Vagy mélyéből kebelének
Száll ajkira vidám ének?

Fülemile, bús éneklő,
Hej csak téged ne halljon ő,
Mert veled is versenyt nyögne,
S érző szíve megrepedne.

[illegible]

[illegible] bogár.
[illegible] piros, [illegible] bogár.
[illegible] alkonyan
[illegible] leány.

[illegible] Én Istenem!
[illegible] a kedvesem.
[illegible] merne,
[illegible] megmenthene.

[illegible] vagyok,
[illegible] vagyok.
[illegible] lenne.
[illegible] segítene.

[illegible] mint a hajnal.
[illegible] mondá bús ajakkal:
[illegible] teremtőm,
[illegible] is szeretőm?

A lányok ily ékekléssel
A forráshoz értenek el.
A szép bojtár mindent halla,
S nekik viszont ő így dalla:

Kinek szédelgős a feje,
Szemeit, ha mer, hunyja be,
Ki egyszerre nem bir sokat,
Kétszer tegye meg az utat.

S kinek nincsen szeretője,
Adjon neki teremtője;
Im reá nyílt karokkal vár,
Ha tetszik, a juhászbojtár.

Első szerelem.

Édes szülém, mi bánt
Engem szegény leányt?
Nyögök, fohászkodom,
De miért, nem tudom.

Szememben tűz lobog,
Szivem is úgy dobog,
Dolgomat felejtem,
Vagy fonákul ejtem.

Ha ablakom alatt
Estéden elhalad
Valaki, vagy megáll,
A vérem is eláll.

Szemem be sem zárom,
Mégis sok az álmom,
Hevűlök, lankadok,
Beteg még sem vagyok.

Istenem, Istenem,
Ugyan mi lelt engem?
Szólj, édes jó anyám,
Te tudhatod talán.

Különbség.

Holdvilágos szép este van,
Egy mécs sem ég a faluban,
Kamrám előtt alá és fel
Oly csendesen ki lépdegel?

Kitekintek az ablakon,
Hej de nem az én galambom,
Mert nem lobog gyolcs ruhája,
Nincsen pengő karikája.

Holdvilágos éjszaka van,
Mély csendesség a faluban,
Kamrám előtt alá és fel
Jár valaki és köhécsel.

Isten legyen kegyes neki,
Rosz kehéből gyógyitsa ki.
Hej nem kehöl az én Pistám,
Mint az élet, ép ő, s vidám.

Bujkál a hold, sötétedik,
Lassu szellő emelkedik,
Kamrám előtt oly lágy hangon
Ki furulyáz a kis padon?

Ah ez Pistám furulyája,
Szívreható a nótája,
Ugy szívre hat a nótája,
Hogy ki kell mennem hozzája.

Epréssző leány.

Bokorban eprésző kis leány ül,
Csendes a zöld pagony kivül belül,
De közel kis madár zeng az ágon.
S aranyos lepke csügg a virágon.

«Gyönyörűm, csicsergő kis madarkám,
Szállj alá, szállj alá, röpülj hozzám.
Aranyom, szép szárnyu hímes lepkém,
Ne távozz, ne távozz, jőj jőj felém.

Ah a ki megfogná a madarkát,
Od' adnám neki e tölt kosarkát,
És a ki megfogná mind a kettőt,
Be tudnám szívemből szeretni őt.»

A mint a leányka így sohajtoz,
Megzörren a bokor és ingadoz,
A madarka suhan távol ágra,
S a lepke ellebeg más virágra.

«Féreg egye, rosz fa, gyökeredet,
Ragya pusztítsa el leveledet,
El a kis madarkát, s tarka lepkét
Előlem, oh gonosz, mért rezzentéd?

Míg a kis leány így szól epedve,
Egy szép ifju vadász lép elejbe:
«Oh ne sohajts, anyád szűz zsengéje,
Gyönge erdőm legszebb csemetéje.

A madárka híved úgy sem lenne,
Ha szerét tehetné, elröppenne,
A lepke csapodár, és változik,
Aranyos szárnyiból kivetkezik.

Ha még is madár kell, s arany lepke,
Én majd fogok neked, szép kedveske,
S akkor, a mit mondtál, megtennéd-e,
A vadászt szivedből szeretnéd-e?»

«Fogj, oh fogj madarkát, s arany lepkét,
De szerethetlek-e, nem tudom még.
Légy még is, szép vadász, itt a tanyán,
Megkérdem előbb, mit mond rá anyám.»

Hasonlatok.

Kedves a rózsa illatja,
Ha ki azt leszakaszthatja,
Szép a leány piros ajka,
Hogy ha legény csókolgatja.

Nagy fának jó az almája,
De magasan van az ága,
Nyulánk a babám növése,
De tilalmas ölelése.

Duna vize megy lefelé,
De fölülről más foly belé,
Hej ha babám el fog menni,
Helyette más fog-e jönni ?

Mikor a nap lenyugoszik,
Utána bús harmat esik ;
Ha galambom eltávozik,
Én szemem is harmatozik.

Szeretőhöz menetel.

Száraz fűre deres harmat hulladoz,
Édes lovam, ne egyél, mert bajt okoz,
Ne te! selyem kantárt vetek fejedre,
S bársony nyerged lesz, csak hordozz kedvemre.

Kemény göröngyhantok födik az útat,
Édes lovam, őrízd tőlök lábadat,
Repülj velem kedves rózsám házáig,
Hogy ne fájjon szegény szivem sokáig.

Fényes csillag kezd ragyogni az égen,
Olyan tisztán nem tündökölt már régen,
Fényes csillag, ragyogj nekem odáig,
Hogy sötétben ne bolyongjak sokáig.

Csillámlik a szőke Duna messzérül,
Talán ki is öntött teli medrébül,
Szőke Duna, hej ne öntsd el útamat,
Mert gödörbe terelhetném lovamat.

Ablak előtt pislogó mécs hamvadoz,
Mellette szép barna leány szunnyadoz,
Barna babám, ne szunnyadozz, gyere ki,
Kedvesed vár régen reád ide ki.

Szerelem rabja.

Virágos kert ajtajánál
Kökény szemű szép leány áll,
Előtte az út közepén
Gyakran jár egy szőke legény.

Szőke legény, ne nézz félre,
Ne nézz a kökényszeműre,
Mert ha reája tekintesz,
A szerelem rabja lészesz.

De a legény mégis csak néz,
Szeme, szive a lányra vész,
Százszor visszanéz a szegény,
Úgy ballag az út közepén.

Lám megmondtam, ne nézz félre,
Ne nézz a kökényszeműre,
Magadnak ím bajt szereztél,
A szerelem rabja lettél.

Már ha rab vagy, tűrd békével,
Talán enyhülsz majd idővel,
Talán fogják még mondani:
«Kár így neki elhervadni».

A szerelem méhe.

A szerelem kis méhecske,
Szárnyain édes mézecske,
De fájdalmat szerez lángja,
Mint a méhecske fulánkja.

Ha fulánkos, Isten neki,
Csak már felém repülne ki,
Fulánkjától nem rettegnék,
Csak mézének örülhetnék.

Virasztás.

Tizenkettőt ütött
Az éjnek közepén,
Könyökömre dűlvén
Virasztva ülök én.

Galambom, violám,
Te csendesen alszol,
Ártatlan álmokkal
Enyelegve nyugszol.

Alugyál értem is,
Aludd az éj álmát,
Én ébren maradok,
Kincsem, jó éjtszakát!

Ujoncz-állításkor.

Faluháza gádorában
Muzsika szól éjféltájban,
Hej tán azért muzsikálnak,
Hogy menjünk el katonának.

Hazám, hazám, édes hazám,
Te vagy az én szülőanyám;
Egy országom, egy királyom,
Éltemet tinektek szánom.

Félre tőlem kényszerítő,
Nem kell nekem kerítgető,
Itt a kezem, ime vegye,
Kit megbízott a vármegye.

Ez az élet a gyöngyélet,
Legényeket csak ez illet,
Nosza pajtás, le a subát,
Itt a mente, vagy a kabát.

[illegible]

[illegible]

Jaj de téged kire hagylak,
Árva babám, kis gyöngyvalak?
Szeresd legjobb pajtásomat,
S oszd meg vele a sorsodat.

Bábbal játszó picziny leány,
Ki most nem is ügyelsz reám,
Talán ha majd visszatérek,
Te értem, s én érted élek.

Kapu alatt.

Estve van már, a kapu
Zárva még sem áll,
Résen át, úgy látszik, egy
Lányka kandikál.

Kis leány-e, nagy vagy-e ?
Szólj csinos babám,
Hogy ha nagy, úgy jöszte ki
Drága violám.

Visszarezzen a leány,
S csukja a kaput,
S merre nézek, mindenütt
Néma, holt az út.

Szent a béke, megbocsáss
Kis csinos babám,
Nem tudám, hogy gyermek vagy
Gyönge violám.

S ím odább hogy ballagok
Útcza szögletén,
Befordul a ház felé
Egy suhancz legény.

És megnyílik a kapu
Lassan, csendesen,
S a legényke ott susog
Nyájas-édesen.

Hej hugom, akár kicsin,
Légy akár te nagy,
De elég az, hogy hamis,
Hogy szerelmes vagy.

Sorsfordulat.

Boldog voltam, boldog,
Öröm volt életem,
Mint a pillangóé
Virágos ligeten.

Szabad voltam, szabad,
Nem féltem senkitül,
Mint a fekete sas,
Mely egekbe repül.

Hej kis szőke leány
Csalfa szemeiddel
Boldog örömemet
Tőlem mért vetted el?

Mért kötötted lánczra
Szép szabadságomat?
Miért bujtogatod
Féltékeny lángomat?

Voltam boldog, de már
Szomorú életem,
Mint a pillangóé
Száraz vad ligeten.

Voltam szabad, de lett,
Szabadságom hiú,
Mint madáré, melyet
Kötve tart kis fiú.

Keserű búban így
Eped, fogy életem,
Meddig nézheted ezt ?
Mondd meg szép kedvesem.

Kedvest látogató.

Nem maradok én a tanyán,
Mert galambom izent hozzám,
Menjek haza a falura,
Piros pünkösdi bucsura.

Hóka lovam, jó paripám,
Kell-e szép sallangos szerszám?
Hej ha kell sallangos szerszám,
Repülj velem, mint a villám.

Falu végén a kert alatt,
Ki áll ott a nyárfa alatt?
A szél fekete hajával
Játszik piros galandjával.

Ej hogy ha az én Mariskám,
Válts feléje jó paripám,
Nincs messze már, ha ölelem,
Három nap ott pihensz velem.

[illegible] lesz [illegible]
[illegible] az nagy [illegible]
S [illegible] a nap [illegible]
[illegible]

Nem láthatja szeretőjét.

Komor az ég mindenfelűl,
Többé talán ki sem derűl,
Mint eget a sötétború,
Körülvett engem is a bú.

Nem láttam rég a kék eget,
Szőke babám, kék szemedet,
Ha kék szemedbe nézhetnék,
Tiszta lenne akkor az ég.

Nagy a Duna, hullámot hány,
Magas a hegy, köd ül ormán,
Hej a széles nagy Dunán is,
Túl van babám hegy ormán is.

Bár mint sohajt a kebeled,
Ne várj babám, írj levelet,
Levelet, mely szívhez szóljon,
Melytül a bú eloszoljon.

Búmalom.

Hej pusztai csendes tanya,
Régi kedvem be elhagyja,
Jobbra, balra, köröskörül
Szivem már semmin sem örül.

Piros az ég falunk felűl,
De tanyámra felhő szegűl.
Még sem megyek a faluba,
Mert majd ott is beborulna.

Vasárnap van, a templomba
Hí a harang nagyot kongva,
Lovam nyerít, körme vágtat,
Menni akar a jó állat.

Édes lovam, maradj veszteg,
Nem mehetek, szivem beteg,
Szivem beteg, lelkem vérzik,
Mert szeretőm ma esküszik.

Mint a veszett lakodalom,
Falun kivül zúg egy malom,
Oda megyek, a garaton
Bánatomat lejáratom.

A sötét éj homályában.

A sötét éj' homályában
Vert az óra éjféltájban;
Hangja borzasztóbb volt százszor,
Mint mikor így ütött másszor.

Víg órámat verte az el,
Rám szállt a' halálos lepel; —
Rám az ég is átkot lehel,
Rózsám' szivét más nyerte el. —

Fuss, fuss tőlem csalfa remény!
Isten hozzád gyöngy teremtmény,
Isten hozzád édes lelkem,
Már te többé nem látsz engem. —

Majd ha a' nap nyugvóra tér,
Házad' ablakára leér,
Míg én itt künn kínom zengem,
Te odabenn sirass engem.

Halld meg, kérlek, könyörgésem',
Ugyis utólsó kérésem:
Én itt kerted és az árok
Közt nefelejtskéket ások.

Nefelejtsim az időnek
Lefolytával ha felnőnek:
Törd le és harmat' képében
Könnyem lesz a' közepében.

Isten hozzád gyöngy viola!
Kit szám gyakran megcsókola:
Eszemben léssz migcsak élek —
Migcsak bennem lesz a' lélek!

Csendes malom.

Hová lett az én galambom,
Hogy sehol sem találhatom?
Nincs aratás, hogy aratna,
Nincs szüret, hogy ott mulatna.

Betekintek kis kertébe,
De csak nyomát veszem észbe,
Sövény mellett egy rózsafa,
Legszebb szála leszakasztva.

Hova lettél, édes babám,
Gyöngyharmatot gyüjtesz talán?
De hisz a nap dél felé jár,
A harmatot felitta már.

Falu végén selyem mező,
Selyem mezőn kerek erdő,
Kerek erdőn hüvös patak,
Ott kereslek szép gyöngyalak.

De jaj! sem a selyem mező,
Sem a sürű kerek erdő,
Nem tud rólad a hűs patak,
Hova tüntél szép gyöngyalak?

Egy malom van itt nem messze,
De annak sincs semmi nesze,
Talán beteg a molnárja,
Szerelem a nyavalyája.

Nyavalyája, ha szerelem,
Egy kenyéren van úgy velem,
Szegény molnár, csendes malom,
Be meglepett az unalom!

Megnézem őt, ha tán beteg,
Jaj de szivem majd megreped,
Piros rózsa a kalapján,
S karjai közt pihen babám.

Babám voltál, de már nem az,
Nem kell nekem leány ravasz,
Igen lisztes lett az orczád,
Csalfa lélek, Isten hozzád!

Kis és nagy kor.

Mikor kicsin voltam,
Kicsinke kis leány,
Ölébe fölkapott
S csókolgatott anyám.

«Szerelmes kis szivem,
Szerezzek-e bábot,
Piros czipőt, ruhát,
Hajadba virágot?

Kell-e fehér kalács,
Kell mézes csemege?
Cselédem, madaram,
Te lelkem mindene.»

Napközben gyakran igy
Kérdezgetett anyám,
S én mosolygva csüggtem
Általölelt nyakán.

De hogy nagyra nőttem,
Máskép beszél hozzám:
«Ne kacsingass, lányom,
A legények után.

Nem szép énekelni
Világi dalokat,
Koszorút ne kötözz,
Mert időt lopogat.»

Oh mért nem maradtam
Örökre kis leány,
Talán akkor néha
Igy is szólna anyám:

«Szerelmes kis szivem,
Hozzak-e szép legényt?
Mondjak-e szerelmes
Éneket és regét?

Kell-e zöld koszorú
Szeretőd számára?
Cselédem, madaram,
Te lelkem drágája.»

Hej, mert dal, koszorú,
És szerető nélkül
Olyan a leány, mint
A fa zöld ág nélkül.

Leányka és madárka.

Szeretem én a madárkát,
De még jobban a leánykát,
A madárka tovább repül,
De a leány ölembe ül.

Madárkával bánni nehéz,
Félve simogatja a kéz,
De a leányt megölelem,
Még sem éri veszedelem.

A madárka, bár mint szeret,
Csak csicsereg, csak csipeget,
De a leány hozzám simul,
S mézzel kínál ajakirul.

Hej de a kis madárka hív,
Párja után nyögdelve sír,
A leányka pedig hamis,
Ha még tízannyi volna is.

Árva leány.

Elsárgul a levél
Az őszi derektől,
Hervadoz a leány
A nagy szerelemtől.

Megnyugszik a levél
Fája árnyékában,
De a szegény leány
Eped önmagában.

Eped, fohászkodik,
S néma keservébe'
Könnyeit takarja
Reszkető kezébe.

Búja elől futna,
Jaj de hogyan s hova?
Pattog minden nyomán
A kemény mostoha.

[illegible]
Kétes a verőfény.
Ne hagyj [illegible] árva
Galambom a remény.

Szeretem életemet,
Mint az üdvösséget.
De od' adom érted,
S megmentelek téged.

Vagy világgá megyek,
És elviszlek téged.
Vagy piros véremmel
Földet festek érted.

A szerelem betege.

A szép magyar legény beteg,
Bántja a szerelemhideg,
Vetett ágya búfa-levél,
S magán kívűl ő igy beszél:

«Én ültettem a rózsafát,
Más töri le a bimbóját,
Én szerettem egy szép barnát,
Más éli vele világát.

Piros almát szakasztottam,
Barna galambomnak adtam,
Ő az almát tőrbe rakta,
Szőke legényt fogott rajta.

Szőke legény barna lányhoz,
Nem illenek ők egymáshoz,
Nézz babám, én barna vagyok,
Épen hozzád való vagyok.»

A szép legény folyvást beteg,
Gyötri a szerelemhideg,
Ki gyógyítja meg a szegényt,
A sinlődő magyar legényt?

A német lány kényes igen,
Nem is szeret oly melegen,
A tót leány énekelne
Akkor is, ha sírni kéne.

Érzékeny a magyar szíve,
Ha látja, hogy szenved híve;
Szegény magyar legény baján
Nem segíthet, csak magyar lány.

Aranyhalász.

Mint a tükör fényes napon,
Simán ragyog a Balaton,
Tihanyi fi halász benne,
Barna leányt keres benne.

A vizben áll reggel, estve,
Arany horgát mélyre vetve,
Selyem szála, rózsa nyele,
Még sem foghat leányt vele.

Barna leány, hova lettél ?
Talán a verembe estél ?
«Nem estem én a verembe,
Mással estem szerelembe.»

Istenadta rosz barnája,
Mért vetettem horgot rája ?
Arany halra vetem ki hát,
S kapok rajta szőke leányt.

Barna leány csak vad alma,
De a szőke szelid alma,
Mennél több csók hull reája,
Annál mosolygóbb a szája.

———

Csalatkozás.

Hej viganó, selyem kendő,
Csalfa czégér mind a kettő,
Legény szívét tőrbe ejti,
S ha megfogta, félre veti.

Tüzes szemek, mosolygó száj,
Kár a szívért, mely értök fáj,
Mert a szem is, mert a száj is,
Mihent lányé, bizony hamis.

Cseresznyeszín piros ajak,
Csókjaid be megcsaltanak,
Hűségszavad, melyet adtál,
Ingadékony, mint a nádszál.

Megálmodtam én azt egyszer,
Hogy te neked hinni nem kell,
De álmomra nem hajtottam,
S bűnömért ím meglakoltam.

A mègcsalt leány.

Jár a leány virágos zöld mezőben,
Fehér kendő lobog piczin kezében,
Barna legény, hej ne indulj utána,
Bánatvirág fakad minden nyomába'.

Fehér kendő a szerelem zászlója,
Nem a világ, állj meg rózsám egy szóra,
Hűs a berek, patak csörög az alján,
Gyere oda búslakodó kis leány.

Gyolcs az üngöm, kötőre van az ujja,
Nézd csak rózsám, felbomlott a galandja,
Jösz te ide, kösd meg szépen bokorra,
Nem kivánom ingyen, tedd meg csókomra.

«Barna legény, nem mék én a berekbe,
Galandbokrot sem kötök az üngödre;
Egyszer tettem, s átkozott volt az óra,
Melyben veled megállottam egy szóra.»

Leányálom.

Hajnalodik, harmatozik,
A lányka még álmodozik,
Piros ajka csak úgy nevet,
Hej be hamis álma lehet!

Hamis álom leánydolog,
Szíve olyan furcsán dobog,
Hogyha már az álma ilyen,
Hát a valósága milyen?

Piros ajkú kis galambom,
Soh' se búsulj e bajodon,
Mert hiszen a legényfajták
Sem jobbak az istenadták.

Kék viola.

Viola, kék violaszál,
Be gyönyörűn kivirágzál!
Süvegemre tegyelek-e,
Vagy szivemre tűzzelek-e?

A süvegem gyászfekete,
Szűmre a bú fátyolt vete,
Szomorúság mindenfelűl
Sziget gyanánt fogott körűl.

Kék a szeme, szög a haja
Galambomnak, nincs is baja,
Neki nyujtom a violát,
Tán vigasztaló csókot ád.

Kis leány gondja.

Kicsiny a lány, nagy a gondja,
Anyja kérdi, még sem mondja,
Ha nem mondja az anyjának,
Mondja meg a galambjának.

Ha én kicsiny leány volnék,
Anyám előtt nem búsulnék,
Mert az anya bár mily kegyes;
Így szidna: mért vagy szerelmes?

De ha látna egy szép legény,
Sohajtanék: oh én szegény!
S ő így szólna: kis angyalom,
Hej nekem is nagy a bajom!

A boros vándor.

Bort ittam én, boros vagyok,
Haza mennék, de nem tudok,
A ki tudja, mért nem mondja,
Merre van az országútja.

Leányt láttam, s megszerettem,
De a nyomát elvesztettem,
A ki látja, mért nem súgja,
Merre megy a szivem búbja.

Piros csizmás lelkem, hugom,
Kár sietned olyan nagyon,
Hisz én oly jó legény vagyok,
Ily hetykén csak ma ballagok.

Törjön el az út kereke,
Sülyedjen el a feneke,
Mért oly hosszú, mégis szoros,
Alig fér el rajt' egy boros.

Szerelem fia.

Ki vagyok én, mi a nevem,
Ne kérdezd, csak jöszte velem,
Én szerelem fia vagyok,
Szép leányért élek-halok.

Midőn ölben viselt dajkám,
Gyakran mondta : édes babám !
Most magam is dajka vagyok,
Mert van babám, kisebb nagyobb.

Szeretem én a kis babát,
Mint angyal a liliomszált.
De még jobban, ha nagyra nőtt,
Mint méh a virágos mezőt.

A menyecske nyiló virág.

Falu mentén és széltében,
Járok-kelek közép délben,
De sem innen, sem amonnan
Lányt nem látok a faluban.

Ha elbujtak, Isten neki,
Jő helyettök más valaki,
Kökény szemű szép menyecske,
Fürge, mint a parti fecske.

A menyecske nyíló virág,
Csak ő tudja, mi a világ,
S arany minden gondolatja,
Ha angyalát karolhatja.

Vén ember, ifjú leány.

A leány virágot ültet,
S vidáman igy énekelget:
«Nőj magasra szép virágszál,
Galambomnak illatozzál.»

A kis virág magasra nő,
Sudárra, mint gyönge fenyő,
Sok szép legény megkivánja,
De letörni még sajnálja.

Bimbót hoz már szebbnél szebbet,
A lány nézi s énekelget:
«Nyilnál nemde szép virágom,
Ha jönne, ki leszakaszszon?»

S egy rút özvegy ember és vén
Násznéppel jön, a lányt kérvén,
Ekkor a lány virágjához
Szomorúan így sohajtoz:

«Oh ha azért neveltelek,
Dértől, naptól őriztelek,
Hogy vénnek keze szakaszszon,
Inkább hervadj el száradon.»

A szégyenlős leányka.

Ne légy oly szégyenlős,
Maradj kis hugocskám,
Hiszen pajtásaim,
Kik ott jönnek hozzám.
Nem nézőben járnak,
Noha nőtelenek,
Szelidek, tréfásak,
Öröm lenni velek.

«Jaj bácsim, eresszen,
Mikor én úgy félek,
Annyi legény között,
Kiket nem ismérek.
A kertbe mék inkább,
Hol a kis Pistával
Elleszek én jobban,
Szomszédunk fiával.»

Mért vagyok kis leány?

Anyám, tánczba mehetnék,
Minden leány ott van,
«Kicsin vagy még leányom,
Jobb neked a szugban.»

Anyám, játszani mennék,
Nagy leánysereggel,
«Nem, hol sok a nagy leány,
Kicsin ottan nem kell.»

Anyám, fonóba mennék,
Tudok én már fonni.
«Nem, nem, estve kis leány
El szokott alunni.»

Oh Istenem, mit tegyek,
Mért vagyok kis leány?
Hisz a mit nagyok tudnak,
Én is megtanulnám.

A szerelem sántája.

Fiam, te sántikálsz,
Tán megrugott a ló?
«Nem anyám, arattam,
Megsérte a sarló.»

A bokréta, fiam,
Kitől süvegeden?
«Nem tudom, valaki
Tréfát űzött velem.»

Ég az orczád, fiam,
Talán csak forró láz?
«Nem anyám, dehogy az,
Sőt a hideg is ráz.»

Fiam, maradj itthon,
Kiméljed sebedet.
«Keresnem kell, anyám,
Gyógyító füveket.

Oda megyek, a hol
Megsérté a sarló,
Ottan van egy fűszál
A sebemre való.»

Barna legény, piros leány.

A lány fehér orczájára
Rásütött a nap sugára,
Ha tudnám, hogy elégeti,
Takarítót vennék neki.

«Van szeretőm, a ki venne
Takarítót, ha kellene,
De ő a lányt úgy szereti,
Ha a nap pirosra festi.»

Ha piros szín az öröme,
Jó kedve hadd teljék benne,
Barna legény, piros leány
Jól is öszveillenek ám.

A jegyesek.

Lelkem szűz öröme, gyöngyviolám,
Hová oly sietve, ilyen korán?
Még álomtól piros gyönge orczád,
Éj lepi bogárszemed világát,
Hó karjaid hüvös szél csipdesi,
Piczíny nyomod irigy tövis lesi.

«Örömem csillaga, vőlegényem,
Közel ligetbe van sietésem,
Harmat, moha, s virág, miért menek:
Harmatot napégette képednek,
Mohot szedek nyugágyul fejednek,
S virágot vőlegényi kebelednek.»

Lelkem szűz öröme, gyöngyviolám,
Minek e fárasztó gondod reám?
Gyöngyebb harmat képemre lehet-e,
Mint ajakad méze, s lehelete?
Szűz öled fejemnek bársonyos ágy,
S keblemen tenmagad legszebb virág.

A lágy szívű.

Halványka vagy, leányom,
Szemedben köny ragyog,
Mi lelt, vérem, irántad
Talán kemény vagyok?

«Nem vagy kemény, anyácskám,
De lágy az én szivem,
Nem állhatom a sirást,
Ha távozik hivem.»

Kivánságom.

Virágbokor körül
Kis lepke szálldogál,
Mellette egy leány
Füzérkét fondogál.

Ha volnék kis fiú,
A repkedő lepkét,
Kerülne bár mibe,
Elfognám, oly mi szép.

Ha volnék kis leány,
Nem adnám tudja mért,
Ha hajamba fonnák
A száz szinű füzért.

De én se kis fiú,
Se kis lány nem vagyok:
Én nagyra nőtt legény
A lányért olvadok.

Kis és nagy leány.

Tavaszkor legszivósb az ág,
A kis leány furcsa jószág,
Bár mi szépet mondjak neki,
Mosolyog rá, de nem érti.

Ha megcsípem síma állát,
Földre süti az orczáját,
S pirul, mintha bűnös lenne,
Pedig angyal lakik benne.

Ha szépecskén átölelem,
Nyájasan elenyelg velem,
De ha számat csuporítom,
Mint a csikót, elszalajtom.

Bizony furcsa szer a kis lány,
De ha úgy kell lenni, hagyján!
Illik neki, mi tagadás,
Az ily természeti szokás.

Nagy lány is tesz igy, az igaz,
Hej de nem jön úgy szívbül az;
Tettetés csak, mi volna más,
Nagy lányban a vonakodás.

Esdeklés.

A szomjas őzike
Hűs patakot keres,
Én érted sohajtok,
Galambom meg ne vess.

Hűs patak eloltja
Az őzike szomját,
Te elűzted égő
Szivem nyugodalmát.

Ne légy olyan, kérlek,
Mint az éj csillaga,
Mely csak ragyog, de nem
Melegít sugara.

Légy inkább oly virág,
Mely nyitja kelyheit,
S a lángoló nappal
Itatja gyöngyeit.

Higyed el, nem illik
A hidegség hozzád,
Hiszen tűz a szemed,
Lánghajnal az orczád.

Ne szalaszd el, rózsám,
Az alkalmas időt,
Nem minden órában
Lelsz ily hív szeretőt.

Lásd, még elbúsulom
Örökre magamat,
S te lelkedre vennéd
Elholt nyugalmamat?

Szerelem, szerelem,
Keserű szerelem,
Beh meggyűlt a bajom,
Hogy igy bánol velem.

Mint az őszi mező
Sárguló virága,
Hervadoz bújában
Szivem ifjusága.

De a mezőt mégis
Langy eső élteti,
Szivemet már csak a
Sohajtás tengeti.

Válasz.

Nem süthet le a nap,
Ha felhő borítja;
Hogy szeressen a lány,
Ha szüléje tiltja?

Ha pedig kiütött
Rajta a szerelem,
S anyja észreveszi,
Kész a veszedelem.

Ne vesd hát szememre,
Hogy én hideg vagyok,
Én érzem, a szivnek
Lángjai mily nagyok.

Ne járj házunk előtt,
Ne köhintgess annyit,
Mert fejemre gyüjtöd
Anyám szidalmait.

Beszóltál minap is
Estve az ablakon,
Bezzeg van miatta
Most is mit hallanom.

Hogy lehetsz hitetlen,
Mikor úgy szeretlek,
Biró fiának is
Elejébe teszlek.

Hisz csak megtehetném,
Hogy ne bánja anyám,
Egy a lelkem, azt is
Zálogba od' adnám.

Istenem, de nagy baj
A leánynak baja,
Se innen, se onnan
Nincsen nyugodalma.

Az erdők madara,
Ha párjára talál,
Nem választja azt el
Tőle, csak a halál.

A lány is fölleli
Szivének jobb felét,
De mit ér, ha másnak
Kell adnia kezét.

Szántó legény dala.

Ha kel az ég szép hajnala,
Kezemben az eke szarva,
Ekém előtt négy tulok jár,
Csákó, Szilaj, Gyöngyös, Bogár,
Jézus segélj, haj!

Végig szántok az ugaron,
Járok, kelek gyöngyharmaton,
Csillogó hűs gyöngyharmaton,
Mezei szép virágokon.
Haj no Csákó, haj!

Kis pacsirta, ég madara,
Szánt fölöttem, zeng a dala,
Párja vígan száll elébe,
Csalogatja a fészkébe.
Hajsz te Szilaj, haj!

Szántó pajtás, kis madárkám,
Nézz le, nem látod-e babám?
Hej ha én fön lebeghetnék,
Mindig babám felé néznék.
Csáli Gyöngyös, haj!

Majd ha a nap dél felé kel,
Eljön rózsám az ebéddel,
Tudom, ízes lesz ételem,
Hisz ő együtt eszik velem.
Haj no Bogár, haj!

Még csak egy-kettőt fordulok,
Pihegve jár már a tulok,
Megetetek, megitatok,
S estig könnyen tovább szántok.
Hó ha, hó no, hó!

Dolgos leány.

Anyám mondja, válaszsz fiam,
Lány elég van a faluban,
Karcsú, zömök, szőke, barna,
Fehér, piros, mint az alma.

Édes anyám, jó nevelőm,
Van énnekem már szeretőm,
Kerek tagú, magas, sugár,
Dologban fris, mint a madár.

A hajnali kakasszóra
Vígan pereg már orsója,
S korán, még a nap sem kele,
Meg van fejve a tehene.

Kis kápolna a szobája,
Csinos, tiszta kamarája,
S ha süt-főz a lelkemadta,
Csupa íz minden falatja.

Ha úgy találkozom vele,
S kérem, csak egy szóra gyere,
«Lelkem ereszsz, a nap halad,
Sok a dolgom» mond, és szalad.

A hétköznap olyan hosszú,
Miatta majd megesz a bú,
Mert látni is alig látom,
Bár mint lesem a kertgáton.

Bár csak már vasárnap lenne,
Szentegyházba erre menne,
Ő a falu gyöngyrózsája,
Szívem tündér Ilonája.

Este felé a lóczára
Majd ha kiül az utczára,
Körülveszem és megvallom,
Tiéd vagyok, szép galambom.

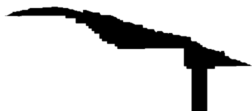
És ha Isten úgy akarja,
Szivét, kezét nekem adja,
Haza hozom, őt új borra,
Vagy még előbb, aratóra.

Fonóházi dal.

Fel, leányok, paripára,
Ki guzsalyra, ki rokkára,
  Hajja ha, hajja ha!
A legénynek nincs itt helye,
Ott a szurdék, bujjék bele,
  Hahha ha, hahha ha!

Ne kiméljük ujjainkat,
Pödörjük meg fonalunkat,
  Hajja ha, hajja ha!
Ha a legény nem hagy békét,
Sodorjuk be az üstökét,
  Hahha ha, hahha ha!

A kinek van szeretője,
Fonjon neki jegykendőre,
  Hajja ha, hajja ha!
Ki mátkáját nem szereti,
Kosárruhát fonjon neki,
  Hahha ha, hahha ha!

Pislog a mécs a sarokban,
Alig látni, oly sötét van,
Hajja ha, hajja ha!
A mely legény hamvát veszi,
Holnap csókot adjunk neki,
Hahha ha, hahha ha!

Fehér csepű, barna csepű,
A kis leány hamis szemű,
Hajja ha, hajja ha!
És a legény kész trombita,
Ugy hortyog az istenadta,
Hahha ha, hahha ha!

Menjünk haza, menjünk tehát,
Fonótársak, jó éjtszakát,
Hajja ha, hajja ha!
S a szurdékban alvó legényt,
Isten nyugosztalja szegényt,
Hahha ha, hahha ha!

Kecskeméti legény.

Az alföldnek sík mezején,
Ott terem a magyar legény,
Sugár leány szőtte varrta
Gyolcs üng gatya lobog rajta.

Pörge kalap nyomja fejét,
Czifra suba válla hegyét,
S ha felpattan a lovára,
El-kinyargal a tanyára.

Kecskeméti határ felől
Csillag ragyog éjfél körül,
Én is oda való vagyok,
Hol az a szép csillag ragyog.

Nem vagyok én kósza betyár,
Ki csárdákon szerencsét vár,
Csak úgy járok a tanyára,
Házasodom nem sokára.

Tisza mentin, Hódvíz partján,
Mint a harmat, olyan a lány,
Vékony-karcsú a dereka,
Csókra csábít az ajaka.

Oda mék én, ott akadok,
Szerelem madara vagyok,
Még ma szólok az anyámnak,
S neki váltok Csongorádnak.

Leánykérő.

Kis tubám, giliczém,
Jaj be szeretlek én,
Hát te szeretsz-e még?
Áldjon meg a jó ég.

Másra, kérlek, ne nézz,
Szivemnek ez nehéz,
Ne állj az utczára,
Mások csudájára.

Bár csak rózsa volnál,
Vagy zöld rozmaringszál,
Be megőriznélek,
Sziven viselnélek.

Adj kezet szaporán,
Jer a paphoz aztán,
Szeretni foglak én,
Kis tubám, giliczém.

Agg legény.

Elvirágzott a rózsafa,
Csak a tövis maradt rajta,
Nekem is nyilt a szerelem,
De most puszta a kebelem.

A rózsafa virágozik,
Ha új tavasz sugározik.
Tőlem a legszebb kikelet
Nem űzi már el a telet.

Ha kacsintok kis leányra,
Ugy néz rám, mint száraz ágra,
Vénre ugyan szert tehetnék,
De ilyentől mentsen az ég.

Igy jár az, ki válogató,
A lányokat fitymálgató,
Elhagyja őt a becsület,
Mint levél az őszi füvet.

Egy a bajom, attól félek,
Ha majd elér a sok péntek,
Azt mondja az egész világ,
Ez is volt ám egyszer virág.

Virág volt, de elhervadott,
Soha gyümölcsöt nem adott,
Magán áll most puszta szára,
Még a madár sem száll rája.

Kis csupor.

Mit ér a bokrétás kalap,
Ha a legény csak egy darab?
  Hej huj kis csupor,
  Benne a szerelem forr.

Mit ér a fodros viganó,
Ha a lány nem férjhez való?
  Hej huj kis csupor,
  Benne a szerelem forr.

A kis leány, a kis legény,
Az menyasszony, ez vőlegény,
  Hej huj kis csupor,
  Bennök a szerelem forr.

Farsangon, táncz között.

Ropog a hó a láb alatt,
Az én rózsám tánczba szaladt,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Vígan zeneg a muzsika,
Pereg a lány, mint karika,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Alig találom a helyem,
Kincsem aprózza meg velem,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Iszom a bort, rúgom a port,
Szeretem a húgomasszonyt,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Most üt nekem a gyöngyóra,
A ki bánja, tegyen róla,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Bordal.

Bort iszom én, bort, bort,
Fejér és vörös bort,
Énnekem az régi bajom,
Késön, korán megszomjazom.
  Bor kell nekem, bor, bor.
  Fejér, vagy vörös bor.

Poharamba tölts, tölts,
Mostan fejéret tölts,
Érmellék, vagy Somló szürte,
Mindegy, ég a torkom érte.
  Bor kell nekem, bor, bor,
  Most fejér szinü bor.

Poharamba tölts, tölts,
Mostan vöröset tölts,
Ne félj, hogy torkomon akad,
Tág az, mint a malom-garad.
  Bor kell nekem, bor, bor,
  Ez egyszer vörös bor.

Jaj a torkom, ég, ég,
Oltani kell, még, még,
Csak vizzel ne, az fölbujtja,
Borral, borral, az elfujtja.
 Bor kell nekem, bor, bor,
 Akármi szinű bor.

Fanyar a szám, jaj, jaj!
Csak méz volna, ah baj,
Hegyaljait hamar ide,
Hadd jőjön meg szájam ize.
 Bor kell nekem, bor, bor,
 Hegyaljai méz-bor.

Üssünk össze, csert! csört!
Jaj poharam eltört.
Hová legyek szégyenembe'?
Kancsót fogok a kezembe.
 Bor kell nekem, bor, bor,
 Egy teli kancsó bor.

Bort iszom én, bort, bort,
Fejér és vörös bort,
Énnekem az régi bajom,
Későn korán megszomjazom.
 Bor kell nekem, bor, bor,
 Fejér, vagy vörös bor.

Bús legény.

Zöld erdő sátora
Hűvösen lengedez,
Mit ér, ha alatta
Bús legény epedez,
Ha szerelem tüze
Lánggal ég szivében,
Forró könyek úsznak
Fekete szemében.

Előtte a patak
Játszva csörgedez el,
S ő elandalodva
Most erre nem figyel,
Tarka virágival
Kinálkozik a rét,
De kedve nincs velök
Megtűzni süvegét.

Oly gyönyörű a völgy,
Bársony a mezeje,
Napsugárral játszik
A nyárfa teteje.

S ő mező bársonyán
Nem lel nyugodalmat,
Borult arczczal megáll
A zöld árnyak alatt.

Cseveg és csicsereg
A kis madársereg,
De a vidám ének
Őt nem illeti meg.
Árva pinty sirása,
Vadgalamb nyögése,
Ezekkel párosul
Szive kesergése.

Áldás.

Jegenyeszál, sudár jegenyeszál,
Te ég felé magasra felnyúlál,
Előtted elterül a nyilt mező,
Tövedben kis pad áll, pihentető.

Hűvös harmat zöldítse leveled,
Meleggel éltető legyen deled,
Fürtid között szellők enyelgjenek,
Villám és förgeteg kerüljenek.

Én áldalak, s az Isten is megáld,
Hiszen lelkem nyugalmat itt talált,
A kis leány alattad ült velem,
Midőn fogott szivén a szerelem.

Csárdában.

Zöld levelű gyöngyvirágszál,
Süvegemen oly vigan áll;
Hej de más van a szivemben,
Bánatvirág nyílik ebben.

Patyolat ing lobogása,
Czifra suba suhogása,
Mit ér a pengő sarkantyú,
Ha nótája örökös bú.

Nagy a világ, de van vége,
Búmnak se hossza, se széle,
Nincs szeretőm, lettem árva,
Elhagyott a hamis pára.

Csaplárosné, egy kupa bort,
Ha van, a legjobb bakatort,
Iszom világ boszujára,
Szivem vigasztalására.

Adjon az ég békességet,
Hív leányban több bőséget,
S a szeretőt, ki hívtelen,
Verje meg az igaz Isten.

Vitéz Toldi Miklós dala.

Áldom nagy nevedet, magyarok Istene!
Mert lenéztél én rám, szegény vitézedre,
Alkottál számomra széles, nagy vállakat,
Izmos két ép kezet, gyors inu lábakat.

Teremtettél vasat kardnak, buzogánynak,
Hogy neki állhassak ellenség hadának,
S ha nyugszik az ellen békével honában,
Játékbajt víhassak fenn Buda várában.

De mély csendesség ül fényes Buda fölött,
Mert a dicső király el harczba költözött,
Rákos néma, s üres, vitézt nem látni rajt',
Elmentek irtani az ellenségi fajt.

Bár én is mehetnék a vitéz nyomokon,
De megsülyed fakóm a sívó homokon;
Varjúhad károgjon fölötted rosz pára,
Mért hagysz engem ide, világ csudájára.

Áldom nagy nevedet, magyarok Istene!
Mert lenéztél én rám, szegény vitézedre,
Van erőmhöz való kard, buzogány, paizs,
Add, Uram, teremjen alám paripa is.

Farsangkor.

Szomorú az erdő,
Földön a levele;
Víg az én szivemnek
Külseje, belseje.

Jobb is, veszszen a bú,
Minek a világon,
Hadd éljen a legény,
Mint madár az ágon.

Hegedűszó hallik
A falu utczáján,
Mosolygás vonul el
A leány orczáján.

A mosolygós leány
Azt mondják, hogy szeret,
De nem tudom mégis,
Szeret-e engemet.

Ha tudnám igazán,
Én vagyok szivében,
Elvenném őt még a
Farsang menetében.

Mi lennék?

Ha madár lehetnék,
Gilimadár lennék,
Szeretőm ablakán
Ej-nap turbékolnék.

Ha virág lehetnék,
Halvány rózsa lennék,
Szeretőmnek szive
Színemen megesnék.

És ha gyöngy lehetnék,
Csak igaz gyöngy lennék,
Szeretőm nyakáról
Selyemszálon függnék.

Szeretőm hónyaka
Sima, mint a bársony,
Ott lenne énnekem
Kedves nyugovásom.

Mi bajod kis barna leány?

Hajad mint a holló szárnya,
Szemed szívek babonája,
S gyönge orczád oly halovány,
Mi bajod kis barna leány?

Szépen bánik veled anyád,
Senki neked rosz szót nem ád;
Ki is adna rosz szót neked?
Hóliliom szűz életed.

Halavány a nap sugára,
Borúlni fog nem sokára,
Beteges a kis lány szine,
Megfájdul a legény szive.

Megfájdul, elszomorodik,
A betegen sajnálkodik,
S mondani a lány nem meri,
Hogy szerelem kínja leli.

Esik eső...

Esik eső a mezőre,
Csak úgy dűl,
Hej csak egy csepp esnék babám
Szeméből.
Eső után szebben virít
A mező,
Könyezve szebb a lágy szivű
Szerető.

Viszi a szél a felhőket
Lefelé,
Felhők mögül ragyogó nap
Jön elé.
Hej bár vinné búmat is el
Magával,
Csak engemet hagyna együtt
Babámmal.

Temetőben.

Csipkére van fehér kendőm szegve,
Borult szemem könyekkel van telve,
Fehér kendőm szellő lebegteti,
Könyemet senki sem törölgeti.

Fehér rózsabokor, nincs virága,
Az őszi derektől tar az ága,
Majd nyílik a tavasz, s kihajt újra,
Nyílik énnekem is, de csak búra.

Piros lábú fehér galamb elszáll,
Repül, repül, míg párjára talál,
Mért nincs szárnyam? de ha volna is bár,
Sas röptével sem érném el őt már.

Fehérfalas kis kápolna körül
Fakeresztek közt sok halom zöldül,
Egyikre közülök ráborulok,
Szeretőm sírja ez, kit gyászolok.

Áldjon meg a jó ég, hogy szerettél,
Sötét sirba hiv szerelmet vittél,
És engemet hagyjon el az Isten,
Ha kivüled valakit szerettem.

Széles eszterha.

Széles a mi házunk eszterhája,
Meleg a nap, babám jer alája,
Gyönge orczád pirosa, fehére
Napsugártól égne feketére.

A kikelet nyíló virággal jár,
Zöld ágak közt vígan él a madár,
S a legénynek úgy szép az élete,
Ha babáját szíve mellé vette.

Új a subám, félvállamra vetem,
Irígyeim kényemre nevetem;
Mit nekem a világ, hadd fecsegjen,
Csak a szivem igaz helyén legyen.

Alföldi legény.

I.

Sárga csikó a paripám,
Azon mennék hozzád babám,
De a csősz tilosba kapta,
A biróhoz behajtotta.

Biró gazda, bátyám uram,
Kérem, adja ki a lovam,
Sürgetős az utam nagyon,
Subámat zálogba hagyom.

Sárga csikóm, rúgd fel a port,
Ne nézz árkot, ne nézz bokort,
Mire a nap nyugonni száll,
Ott légy velem galambomnál.

II.

Fúj, süvölt a Mátra szele,
Üngöm, gatyám repül vele,
Kalapom el is kapta már,
Tiszába vitte a tatár.

Istenadta falu nyája,
Ez is csak útamat állja,
Talán itt jár hét vármegye
Juha, borja és tehene.

Habos sárga csikóm nyaka,
Ujjnyi vastag a por rajta,
Meg ne utálj, kedves rózsám,
Hogy oly sötét poros orczám.

Subám zálog a birónál,
Kalapom a Tiszán uszkál,
De a szívem itten dobog,
Forró lángja feléd lobog.

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] csak
[illegible] nak.

[illegible]nap este van,
[illegible] nekem halál,
[illegible] lánya
[illegible] álldogál.

Ha csinos a legény,
Vele szóba állnak,
Mondani valója
Van minden leánynak.

De még a legény is
Ármányos egy lakat,
Minden szép orczánál
Örömest fennakad.

Veszszen ki a fája
Az oly szerelemnek,
Melyen csak tövisek,
Nem rózsák, teremnek.

A mely legény nem kell,
Mindig nyakunkra jár,
A ki meg kellene,
Más elfoglalta már.

De ha még egyszer jön,
A kit szivem szeret,
El nem megy, fogadom,
Mig paphoz nem vezet.

Szép virággal kerted tele...

Szép virággal kerted tele,
Könnyü volna menni bele;
Gyönge sövény kerítése,
Könnyü volna szétszedése.

Félek még is belé hatni,
Magam után nyomot hagyni,
Okot adni megszólásra,
Neked rózsám búsulásra.

Rég reményem ha betelik,
Kis kertajtód ha megnyilik,
Akkor szedem virágjaid,
Rájok iszom mézcsókjaid.

Akkor fogom én mondani:
Be jó dolog időt várni!
Időt várni, lányt kimélni,
És megszólástól nem félni.

A szerelmes bojtár.

A szerelmes bojtár szive szomorú,
Elővészi furulyáját, bele fú,
Estve reggel csak azt fújja, énekli:
«Gyönyörű szép gyöngyalakom, gyere ki.»

Susog az ág a szellőtől, és mondja,
A ki szeret, be sok annak a gondja;
Megnyílik a virágbimbó, de benne
Mintha csak a bánat gyöngye remegne.

Giliczepár turbékol az erdőben,
Méhecske ül a virágnak ölében;
«Mit énnekem a zöld erdő és virág,
Ha a bánat, a szerelem férge rág.»

Barnafi, szőkefi.

A Dunában megförödtem,
Barnafiból szőke lettem,
Ide hát, ki szőkét kiván,
Nincs énnekem semmi hibám.

«Kit barnának szült az anyja,
Barna szinét el ne hagyja,
A legény nem vászonfajta,
Hogy fehérítsenek rajta.

De kit Isten úgy teremtett,
Hogy szőkének nevelkedett,
Mi tagadás, kapok rajta,
Mert a szőke úri fajta.»

A bakonyi legény.

I.

Én vagyok az erdők fia,
De nem olyan haramia,
Megszólítom a dudámat,
Ide csalom a rózsámat,
Hej huj a rózsámat.

Elborult a Hajszabarna,
Volt szeretőm szőke, barna,
Még a szőkét csókolgattam,
A barnát elszalasztottam,
Hej elszalasztottam.

Bársonymezőn sebes patak,
Szeretőim ide hagytak,
Foly a patak, de nem fut el,
Szeretőm is jön uj, ha kell,
Hej huj, jön uj, ha kell.

Kis madárka ugrál a fán,
Csicsereg a párja után,
S fa alatt a kanászbojtár,
Téged rózsám ölébe vár,
Hej huj ölébe vár.

II.

Szomorú az a fa, melynek levele nincs,
Kesereg a legény, kinek mátkája nincs.

Ne búsulj, kenyeres, nem jó az a bánat,
Elvesztettem én is szerelmes rózsámat.

Mint őszszel az idő, neki szomorodtam,
Minden fa tövénél fel-felsohajtottam.

Az erdő zúgása, dudámnak szólása,
Siralmas volt szivem minden dobbanása.

De szólott egy madár, és azt énekelte,
Ha rózsád elhervadt, szakaszsz mást helyette.

Mentem, szakasztottam, s a szívemre tűztem,
Búsuljon ezután, ki rá ér, helyettem.

III.

Aranysíkos a kalapom
Karimája,
Rubint és gyöngy az én rózsám
Piczin szája,
Félre nyomom a kalapom
Karimáját,
Megcsókolom kedves rózsám
Piczin száját.

Selyem kendő a nyakamon
Lobogósan,
Kacsingat rám a szeretőm
Mosolygósan.
Ne kacsingass oly hamisan,
Nézz szemembe,
Nem szeretek kivüled mást
Életembe'.

Fehér-vörös czifra szűröm
Messze látszik,
Vállam hegyén a zöld ággal
Csak úgy játszik,
Hajlog az ág, lábam alá
Hull a levél,
Gyere, rózsám, betakarlak,
Csípős a szél.

Csárdás.

Ej be füstös ez a csárda,
Be szűk az ivószobája,
Három czigány az asztalon,
Czineg, peneg a czimbalom.

Egy klarinét, egy hegedő,
Csak úgy sivít a levegő,
Közbe a sok legény dala,
Majd kidől a ház oldala.

A láb tapos, a kéz hadász,
Dobog a föld, remeg a ház,
Ki aprózza, ki reszeli,
Mint csak lehet, úgy keveri.

A lányokat illegetik,
Ide vetik, oda vetik,
S a lányok mint hegyezgetik,
Kezöket csipőre vetik.

Sok már alig fér bőrébe,
Föl-fölrikkant örömébe,
Ég a nóta a talpába,
Dolgozik négy keze-lába.

«Három a táncz! meddig addig,
Kivilágos, kivirradttig,
Új a csizmám, addig gyűröm,
Míg a talpát el nem nyűvöm.»

«Ez az élet csak az élet,
Ijju juju, ijju juju!
Itt a halott is föléled,
Ijju juju, ijju juju!»

Házasodjam-e, vagy ne?

Komor a legény élete,
Nincs víg hava, nincs jó hete,
  Többször így gondolkodom.
Egy kis feleség jó volna,
Kivel gondom megoszolna:
  Már csak megházasodom.

Jó fi vagyok én, mint a vaj,
Nem is csunya; de az a baj,
  Hogy majd feleségecském
Igen tüzesen szeretne,
Mindig nyakamon csüggene,
  Dehogy házasodom én!

Három bokor.

Árokháton három bokor,
Rózsa, csipke, kökénybokor,
El-elnézem mind a hármat,
Bennök látom szép babámat.

Rózsa a babám orczája,
Csipkebogyó piros szája,
És a szeme hamvas kökény;
Mind a hármat szeretem én.

Látnia kell őt.

Széles érben sürü nád,
Nem láthatok rajta át,
Learatom a nádat,
Hogy láthassam babámat.

Nehéz az út, nagy a sár,
Szeretőm már régen vár,
Ha ott vesz is paripám,
Meg kell látnom a babám.

Dörög, szakad a zápor,
Mért vagy, babám, oly távol ?
Facsaró viz a subám,
Még sem késem el, babám.

Mi kell inkább?

Virágos kertecske,
Rózsafa sövénye,
Két fekete bogár
Babám szemefénye.

Babám háza előtt
Terepély almafa,
Szép zöld a levele,
Piros alma rajta.

Nem kell zöld levele,
Sem piros almája,
Inkább kell a babám
Liliom orczája.

Nem józan.

Boros kancsó a kezemben,
Szép kedvesem az ölemben;
Fejem, szivem ugy teli van,
Talán nem is leszek józan.

Gémes kút.

Kerek puszta, gémes kút,
Oda visz a gyalogút,
Gyalogúton egy kis lány,
Szedi lábát szaporán.

Gyalogúton a kis lány,
Hova megy oly szaporán ?
Üres korsó kezében,
Tűz szikrázik szemében.

Gulyásbojtár a kútnál
Itatna, de csak ott áll,
Hej te kis gulyásbojtár,
Tüzes szemed kire vár?

«Üres korsót töltök én,
Lángszerelmet oltok én,
Gyalogúton kis leány,
Erre erre szaporán.»

Három holló.

Három holló szállt egy fára,
Az egyik ült sudarára,
Száraz ágra ült a másik,
Fészkébe szállt a harmadik.

A mely hintál a sudaron,
Károg kaczér, kevély hangon:
«Van-e ily him holló, mint én,
Szeret engem minden nőstény.»

A mely ül a száraz ágon,
Visszakárog rekedt hangon:
«Holló pajtás az ág hegyén,
Tudod-e, hogy ki vagyok én?

Ez a fa itt az én tanyám,
E fészekben költött anyám,
S az én jérczém ül oda benn,
Azért mondom, ne oly fennyen.»

S mint a villám, [illegible]
Körmöt akaszt, orra [illegible]
Koppan a kaczér fej[illegible]
S ő beül a nő fészkébe.

Éji találkozó.

De mit ugat az a Bodri?
Apjok, ugyan nézzen kéd ki.
«Nem a Bodri, szomszéd ebe,
Hogy a torka hegedne be!»

Nagyon gágog az a gunár,
Nézz ki anyjok, tán róka jár?
«Hol venné a róka magát?
A jó gunár gyakran kaját.»

Menj ki, hallod te szolgáló,
Ólbúl kiszökött a magló,
Ni, hogy dörzsöli a falat,
Hogy egyszer veszteg nem marad.

Ej de álmos az a Kati,
Menj leányom, tekints te ki.
«Megyek, apám, és szaladok,
Én még úgy is ébren vagyok.»

Hol is marad az a leány,
Oly sokáig, baj van talán?
«Édes apám, itt vagyok már»,
No hát mi baj? kivül ki jár?

«Hát Jancsi — tudja már apám —
Vásárra megy reggel korán,
Csak azt akarta mondani,
No — hogy — nem kell-e valami?»

NEGYEDIK KÖNYV.

NÉPIES VEGYES KÖLTEMÉNYEK.

A) RAJZOK, ÉLETKÉPEK, NÉPREGÉK.

Magyar táncz.

Mit ültök itt vesztegelve?
Tánczra legények!
Úgy szeretem az ifjakat,
Hogyha serények,
Rajta tehát, csak szaporán,
Majd elmondom én,
Ha megzendűl a hegedű,
Kiki mit tegyen.

Ti karejban fogtok állni,
Én a közepén,
Szemközt kiki a társával
Reám figyelvén,
Kezetek a csipőn legyen.
Mozgástok szabad,
Lanyhán, idomtalan állni
Épen nem szabad.

A mell feszüljön előre,
Fent járjon a fő,
Büszkén emelkedjék a váll,
Mint Mátratető.

Karcsu derék, hajlós tagok,
Fürge ficzke láb,
Teszik csinossá a tánczost,
Másképen fabáb.

Zengedez már a hegedű,
Kezdjük el tehát,
Üssük öszve bokáinkat,
Pontban, egyiránt.
Előbb jobbra, aztán balra
Hármat ugorjunk,
De a nótával egy húron
Pengjen sarkantyúnk.

Mint a madár ágrul ágra
Midőn szálldogál,
Ugrándozik nagy könnyeden,
Majd kicsit megáll:
Úgy lejtsen a ti tánczotok
Viszont változva,
Úgy szép a tánez, ha tagokra
Föl vagyon osztva.

No most hátra fogunk lépni,
De jól vigyázzunk,
S ha egy szakasz nóta lejár,
Megint itt álljunk,
Helyes deli testállásban
Tapsolhat a kéz,
De egyszerre, mert különben
A zűrzavar kész.

Mint mikor a sebes zápor
Lezúg a völgyön,
Hányja veti a galyakat,
S a kő alább jön:
Oly sebesen és erősen
Zeng a nóta már,
Hallja ezt a fürge legény,
S biztatást nem vár.

Nyalka, feszes lépte, nyoma,
Fordul mint evet,
S néha, midőn kedve tartja,
Ugrik másfelet.
Széles kedvében a keze
Már szabadon jár,
Hol megnyomja a süvegét,
Hol csipőre száll.

Vitéz Kinizsinek hírét
Hallottátok-e?
Hogy vigadott Kenyérmezőn,
Azt tudjátok-e?
Mint csatába rohanónak
Tüzelt a szeme,
Bajnokos volt mozdulása,
Feszült kebele.

Gyáva az, ki tunyán vígad,
Büszke a magyar,
Vére a nemzeti hangra
Fellobban hamar.

Életerő, tűz és kedély
Tánczi jelleme,
Fürge szabad lejtésekben
Áll fő kelleme.

Most már rakjuk szaporábban,
Mert három a táncz!
Nem bánom, hadd oszoljon szét
A karéjos láncz.
De leánykát vegyen kiki
S járja páronkint,
S ha megperdül egyszer kétszer,
Adja soronkint.

S ti leánykák lejtőzzetek
Módos léptekkel,
Nemzetünk tánczát soha ne
Feledjétek el.
Ti pedig ne tágítsatok,
Rajta legények!
Úgy szeretem az ifjakat
Hogyha serények.

Szerelem bujdosója.

Messze útra indult a szép legény,
Enyhítni szerelmes szíve sebén,
Az alkony őt sötét erdőn lepte,
Magában ekkor így beszélgete:
  Sudár fenyűk, susogó patakok,
Hímes mező, fényes csillagzatok,
Langy szellő, giliczék nyögdelése,
Ti lesztek kínaim feledése.
  Így szólván egy sziklán lenyúgodott,
Haj de reménye nem valósodott,
Mert fölgyúladt heves képzelete,
S őt ily bűbájosan hitegette:
Karcsu növése a zöld fenyűnek
Termetét képezé kedvesének;
A fürge patakok enyelgése,
Úgy tetszett, galambja lebbenése;
Az illatos virágu mezőben
Állt a lány innepi köntösében,
Csillagokból szemek pillantása,
Szellőből lett hómell sohajtása,
S a zöld galyakon ülő giliczék
Kedvese bucsuszavait nyögék.

Már az éjfél búsongó homálya,
A sötét erdőre alá szálla,
Ő még ült a mohos sziklaszálon
S megárnyékozta a játszi álom,
A játszi álom, mely azt mutatja,
A mi ébren a szív indulatja,
Oly bájolón, milyen soha nem volt,
A kedves leány előtte állott,
Ölelésre nyíltak hókarjai,
Csókra keltek piros ajakai,
Gyöngyök peregtek le orczájáról,
«Elhagysz tehát», hangzott ajakáról.
S mint árva fülmile bús sirása,
Kifakadt melléből zokogása.
Hogy felrázta őt a játszi álom,
S eszmélve ült a zöld sziklaszálon,
Piroslott a hajnal perémzete,
Magában ekkor így beszélgete:
Sudár fenyű, te törpévé görbedj,
Csörgő patak, te iszapba rekedj,
Hímes mező, légy kóróhalommá,
Ti csillagok, fekete korommá,
Förgeteg váljék a lenge szélből,
S károgó varjú a giliczéből,
Mert nem vagytok nekem enyhülésre,
Hanem váltatok búnevelésre:
Szép álmodozásba ringattatok,
Hogy kétszeres búval kinozzatok,
S én balgatag nem tudám fölérni,
Hogy bú elől nem lehet kitérni,
S a ki szerelemnek adja magát,
Az mindent szerelmes szemekkel lát.
Míg a legény ilyeneket monda,

A sötét erdőben felvirrada,
Eljött a dél, a nap alá szállott,
S a szerelem bujdosója állott
Kedvese ablakának előtte,
S epedő szerelmét éneklette.

A falusi kis leány Pesten.

Jaj be szép az a Pest, Istenem, be szép!
S benne milyen úri, mily szelíd a nép.
Összevissza jártam útat, útfelet,
De szemem nyugonni nem talált helyet.
Ablak ablakon van három négy soron,
Oly magas falunkban nincsen a torony.
A sok utcza tömve mint a méheraj,
Jobbra balra fényes gyöngy, ezüst, arany,
S mintha búcsu állna későn és korán,
Czifra ott a férfi, asszony és leány.
Ám csudálni méltó mindenek fölött,
Hogy kevély alig van annyi úr között.
Mert kosárka almát vittem áruba,
S feltakarva szépen ültem kapuba.
Ott hogy üldögéltem én szegény leány,
Szépen néze minden átmenő reám,
És sokan, de hogy mért, nem tudom biz' én,
Visszafordulának többször is felém.
S három könyves úrfi már is körbe vett,
Egyik kérdi tőlem: «Húgom mi neved?»
Kérdi a másik is: «Hol lakol babám?»
És a harmadik mond: «Lelkem nézz reám!»

Én meg elpirúltam, oh de hogy is nem,
És csak úgy susogva mondtam meg nevem.
Hányával kel almám ? meg sem kérdezék,
Ám ha annyi lett is volna, megvevék.
S mennyi furcsa szépet kelle hallanom,
Azt ugy elbeszélni oh dehogy tudom !
«Hozsz-e még be almát, itt ülsz akkor is?»
Kérdezének Isten tudja hányszor is.

Jaj be szép az a Pest, Istenem be szép!
S benne milyen úri, mily szelíd a nép!
A hogy álldogáltam utcza szögletén,
Nagy sietve jött egy szálas úr felém.
Fénylett rajt' ezüstös szép kalap, s ruha:
Gazdag úr lehet, de még sem katona.
Állni czifra hintón láttam olyat én,
Bajsza jól kikenve, barna mint a szén.
«Ejnye gyöngyöm-adta kis magyar leány,
«Nem szeretsz-e engem? én szeretlek ám.»
Így köszönte szépen, és tán ismere,
Mert úgy híva, hogy csak menjek el vele.
«Nem lehet», feleltem, s kérdezé: «miért?»
«Mert anyámtól meg van tiltva, hát azért.»
«Bé ne menj leányom», ez volt a szava,
«Bár akárki hína, házba sehova.»
«Kis szivem, tehát csak nem jösz el velem?»
Monda, s megszorítá kétszer a kezem.
S búsan ott hagyott az utcza szögletén,
No de mit tegyek, ha tiltja a szülém.

Jaj ha megharagszik az az úr reám!
Mit miveljek akkor, mert hatalmas ám!
Egy kosár almával bémegyek megint,

És ha majd anyám a régi módra int,
Szépen kérem őtet, hadd legyen szabad
Fölkeresnem azt a szép ruhás urat,
S hogy haragja szünjék, csókolok kezet,
Néki nyújtom által a legszebbeket,
És igérem, hogy azt nem teszem soha,
S félni nem fogok, mert ő nem katona.

Remete Péter.

Péter, a hires neves remete
Egykoron fejét reá vetette,
A pogányok ellen harczba menni,
S Jeruzsálem városát bevenni.
Sok keresztest öszveprédikála
S lelki hadnagyúl eléjök álla,
Ő ugyan, mint szent magány lakója,
A gonosztúl jó magát megója,
S tiszteletben áll, a merre fordul,
Ám de csőcselékje fosztogat, dúl.
Igy közelget a magyar házához
S jötte hire eljut a királyhoz.
Kálmán ottan útra, útfelekre
Küldi őrhadát a véghelyekre;
Péter ezt gyanítva, jó előre
Futtatott néhányat kémlelőre;
S mert ezek sokáig elmaradtak,
Monda: «Oh az Istentül szakadtak!
Mintha látnám őket, mit csinálnak,
Valamely kocsmában pityizálnak.»
S lelkeikre szólva hathatóul
A hadaknak, ő is kémnek indul;

S a mint megy, s tekintget erre arra,
Hátra és előre, jobbra balra,
Kormos fölleg gömbölyög feléje,
Oly sötéten mint az éjek éje,
Tompa és ijesztő mormogása,
Szemvakító közbe villanása.
A zarándok hadnagy szín után néz,
Míg el fog vonulni a dühös vész,
S villogás közt lát egy tanyaházat,
Arra tartja hát a zablaszárat,
Rúgja lassan nyergesét sarokkal,
De szamár a mén, s csak móddal okkal
Boldogulni vele, mert alig van
Épség benne fejtül farkaiglan,
Minthogy a vidékek jámbor népe
Szőreszálát emlékül kitépte;
Még is már a tanyaólban álla,
Hogy szakadni kezd a zápor árja,
Itt karóhoz kötvén paripáját,
S rendre ránczigálva szőrcsuháját,
Béfordul a háznak pitvarába,
S meglapulva ül a sut zugába.

Benn az őrlak pezsg vitéz fiaktul,
Hegyke, ficzke, víg magyar hadaktul,
Áll boros hordó az asztal ormán,
Csapra ütve, s nincsen gége héján
Fris czipók szép domborúra kelve,
Mint a serdülő leányka keble,
És a sültek szinte illatoznak,
A vitéz végőrök így lakoznak.
Pörg a koczka, harsog a toborzó,
Közbe-közbe hallik sok czifra szó,

Kaczki lánykák sürgnek a karejban,
Vinczározva nyiltan és titokban.

Péter látta ezt a sut zugábul
S mélyeket sohajta oldalábul.
«Ejnye, ez bizony nagyon hamis nép,
Már ez, mondom Istenemre, nem szép!»
Mind ezt gondolá csak úgy magában,
S megkonyulva ült szivbánatában.
Míg egy most beállt ujoncz vitézke
Megkacsintva őt elébe lépe.
«Hej atyus, mit búsul itt kegyelmed?
Jobb bizony, velünk ugorjon egyet,
Rút idő fúj ott künn a világban,
Annál szebb jár itt az őrtanyában.
Kell-e szép menyecske főzte sülte,
Hóczipó, arany bor, Ruszt szürötte?»
S egy nagy bugyka korsót fog kezébe
S ráköszönti szép szokás nevébe,
Vérszemet kap erre a zarándok:
«Én e borhoz, ugymond, nem nyulandok,
Mert tisztátalan kéz adománya,
Melyben koczka volt, és bűn leánya.
Szégyen ez neked, s pajtásaidnak,
Szent fenyítékbül kik úgy kirúgnak,
Mintha Isten, ég, pokol sem volna,
Lelketekre épen semmi gond ma.
S milyen kardotoknak markolatja,
Egynek sincsen olvasója rajta.
Szégyen, mondom, és örök gyalázat
Igy befertőztetni ezt a házat!
Kérlek üdvötökre, földre, égre,
Szálljatok már lelketekbe végre.»

Egyelőre a szidott vitézek
Csak bámulva erre arra néznek,
Ám de látván, mint fuj a zarándok,
S hogy nem pöhöly, a mit szór reájok,
Egy méregbe jő, s asztalra jót csap:
«Mit papol nekünk az, ki nem is pap?»
«Ő, kiált egy másik, garabonczás!»
«Garabonczás, zúgnak, ő nem is más,
A szélvész egyszerre tért be vele,
Csak ki a szabadba, csak ki véle!»
«Hát ha kém ő a kereszthadakbúl?»
Szólt megint más szörnyű tág torokbúl.
«Húzzuk ágra, hogyha kém,» kiált egy,
Ámde több kiáltja: «arra nem megy,
Mert kereszt van tűzve vállhegyére,
Ennek harczban folyhat még a vére.»
«Ej de oly sokat miért kotoltok? —
Szólt a csap megől egy régi bajnok,
Símogatva torzonborz bajúszát —
Vessétek ki már az istenadtát!»
S míg az ember jobbra balra pillant,
Péter laptakint szabadba villant.

Most siet magát az ólba húzni,
Mert a záporárban restel úszni.
Jaj de onnan is hamar kiűzik,
S a szamárt utána ösztökézik,
Mert a délczeg kényes orru ménck
Hortyogának tőle, s tüsszögének.
Zúg azonban, csak úgy dűl a zápor,
Mit miveljen már az árva jámbor?
Kámzsáját fölrántja tar fejére,
S menni készül zápor ellenére

De bár rúgja csípi a szamarat,
Házelőn túl nem megy egy tapodtat:
S bár miként kiáltoz: hő ne, hő ne!
Húzza őt a csepegőbe méne.
S öszveázik minden teste lelke,
Hogy facsarni hétszer ki lehetne.
A zarándok mindezt türi békén,
S mintha otthon ülne sziklaszékén,
Elmerül ahító gondolatba,
Néha néz csak föl, s ki a szabadba,
Míg a zápor elvonul sokára,
S földerülve kel a nap sugára;
Ekkor a szük ablakon beszólal:
«Isten áldjon égi földi jóval
Bennetek, kivánom; de ha nézek
Tettetekre, ti magyar vitézek,
Félek rajta, fántonfántra juttok,
Hogyha majd csatába leszen úttok.
S milyen öllel most nekem ti mértek,
Olyan öllel mérnek vissza nektek.»
Igyen szólva és imádva Istent
A zarándok lassan lépve elment.
A vitézek nézték és nevették,
Végszavát azonban megjegyezték.

Ime horvát földre nem sokára
Jő sebes parancsuk indulásra,
S folyton áznak menve, s visszatérve,
S jut eszökbe, Péter mit igére.
Majd a tengerparti normanokra,
Tábort jártak a pogány kunokra,
S mindenütt a zápor árja verte.
Jött megint eszökbe a remete,

S szájrul szájra terjedett a híre,
Mit miveltek a végőrök véle,
Sőt maiglan a magyar bakáknál
Péter régi hire s átka fennáll,
Mert a hányszor útazásban áznak,
Vége nincsen a szófurcsaságnak.

Mátyás király.

Mátyás király fölötte szereté
A népet, s ez őt nem felejtheté,
Kivált a jó szántóvető népek
Felőle mind maig regélgetnek.

Mátyusföldén az róla a rege,
Hogy ő nem volt nagy úrnak gyermeke,
Ha tán nemes volt is, csak bocskoros,
És mint szegény, lett szolga — ostoros.

Nagy orra volt-e ok, vagy más hiba,
Nem szól felőle a nagy krónika,
Elég az ahhoz, hogy ingerkedék
Matyinkkal a suhancz pórnemzedék.

De Matyi sem kért mástul kölcsön észt,
S pengőbe adta vissza a fapénzt,
S a gúnyolónak oly konczot dobott,
Melyen heted hétig rágódhatott.

Meg volt csinálva, a mit dolgozott,
Minthogy mindent helyén, nyelén fogott,
Nem is vették hát rosz neven neki,
Ha tálbul a húst nem feledte ki.

Egyszer gazdája szántni küldte őt,
Nem tudni, ugart-e, avagy vetőt,
De mélyen járt ekéje, s egyiránt,
Minél többet gazdája sem kivánt.

El délnyi délig igy dolgozgatott,
Mig szolgatársa is kiballagott,
S hozzája úgy félvállon szól vala,
Matyink pedig dolgára gondola.

«Hej Matyi, nem tudod, mi hír Budán?
Az úri népek összebujtak ám,
S királyt tesznek; te orrod jókora
Nem szagolod, ki lesz a nép ura?

A szolga szólt, röhentve jó nagyot,
Matyink reá ilyen választ adott:
«Az új királyt ma angyalok teszik,
S az lesz, a ki vas asztalrul eszik.»

Erre az ekéjén egyet vetett,
S a felfordult szántóvasról evett,
Midőn a szolga látta, mit mivel,
Szólott fitymálkodás igéivel.

«Koldúsvezér! ha ostorom nyele
Addig kihajt, s leszen zöld levele,
Mig a dűlőn egy fordulót teszek,
Te úgy király, s én bolondod leszek.»

S hogy eshetett, hogy nem, de úgy esett,
Az ostornyélnek zöld levele lett,
S im angyalok koronát hoztanak,
Matyink felé szárnynyal csattogtanak.

Matyink ijedten ösztökét emel,
Hogy a koronát távolítsa el,
De épen csak hegyén találta ezt,
Azóta görbe rajta a kereszt.

S akarta, vagy nem, de a korona
Matyink fejére szállva ragyoga,
S belőle oly király kerekedett,
Kinél különb grófbul sem telhetett.

Kósza Pista.

Kósza Pista csárdában ül,
Ihatnék is, nem is,
Sem öreg, sem apró pénze,
Másé az ünge is.

Csurgóra áll a kalapja,
Idő ártott neki;
Elment a subája szőre,
A hőség ölte ki.

Csizma is volna lábain,
De saját talpán jár,
Sarka híját szár pótolja,
Az orra égnek áll.

Nem gondol ő a világgal,
Járjon, a mint járhat,
Ő miatta Isten után
Bár örökké állhat.

Nem szolgál a vármegyenek.
Köz munkára sem jár,
Azt gondolja, minden csárda
Kaput ő neki tár.

Ha a kancsót ráköszöntik,
Becsülettel veszi,
De még fenekére nem lát,
Addig le sem teszi.

Csak teste lelke, rongy az [illegible]
Bokor a szállása.
Pipa, torka a fegyvere,
Szomjúság pajtása.

Czifra Laczi.

Egy csárda áll Bakony erdejében,
Nagy a híre három vármegyében,
Magas bükkfák lengenek fölötte,
Csörgő patak futkos körülötte.
Hamis hely ez, bujdosók tanyája,
Ember legyen, ki betér alája,
Minthogy Czifra Laczi iszik benne,
Ki az ördögnek is neki menne.
Ilyen legény egyszerre csak egy van,
Noha csárda több van a Bakonyban,
Már ültében látni, milyen derék,
Úgy ül ott a padon, mint a vasék,
Hát ha feláll, száz közől kiválik,
Asztal hídjától ér gerendáig,
S minő nyalka az ármányos fia!
Be válnék belőle szép katona,
Forgós csákó be jól állna fején,
S ha tarsoly ugrálna kardhüvelyén,
Hét országba nem volna oly huszár,
Talán úgy is hadak fia volt már.
Talán még sem, mert a haja megvan,
S arczát veri jó vastag csomókban,

Széles kalap van nyomva reája,
Arany sikkal himes karimája,
Kék selyembül függő szalag rajta,
Szellő játszadozva lobogtatja.
Hát a szűre? czifra mint a manó,
Egy hétig dolgozott rajt' a szabó,
Csak úgy ég a sok veres posztótúl,
Ilyesmit nem látni, csak Dunán túl.
Vizfolyás, és patkó, és tulipán,
S egyéb varrások ellepik czifrán,
S mint tarka madár a fa tetején,
Könnyen fityeg magas válla hegyén.

«Korcsmárosné, verje meg a ragya,
Azt a pint bort be soká nem adja,
És te dudás, befagyott-e a szád?
Fújj bele, ha reped is a dudád.»
Igy szól, szűrét balvállára veti,
Jobbik vállát rezes csatja lepi,
S kifehérlik gyönge gyolcs ruhája,
Bő ünge és még bővebb gatyája.
Aranycsipkés fátyol lebeg nyakán,
Tarka selyem kendő a derekán;
S a mint kalapját fejébe nyomja,
S föltüremlik széles ünge újja,
Csudálni kell a karját, oly fehér,
Piros képén majd kicsattan a vér.
«Úgy ni dudás, hordja el a kánya,
Ez Czifra Laczi kedves nótája»,
Szól, s ugyan megrakja kanászmódra,
Ugró-, düllögő- és dobogóra.
Baltája, mint sebes istennyila,
Suhog, villog pergő újjaiba',

S mint a rázott árvafűz ágai,
Hánykolódnak gatyája rojtjai.

De nyílik az ajtó csikorogva,
S Czifra Laczi megáll elbámulva,
Gerendába vágja a baltáját,
S ölelésre nyujtja a két karját.
Ki az, a ki az ajtót kitárta,
Czifra Laczit úgy megbabonázta?
Annyi igaz, hogy ugyan derék csont,
Kaczki, hegyes, begyes és körmön font.

Zöld czipellő, kék harisnya,
Sarkig érő veres szoknya,
Csipőn szoros fehér kötény,
Kék selyemből fodros mellény,
Rövid üngújj dagadóra,
Nyakkendőcske szorítóra,
Ezüst csat, mell-ékesítő,
Kalárisgyöngy, nyakdiszítő,
Réz karika fúrott fülben,
Fésű magas, sürű fürtben.
Ez volt a viselete.

Mint a holló, fényes, barna,
Kontyra szedett hosszú haja,
Sürű szemöldöke sugár,
Két nagy szeme, mint a bogár,
Nyíló pipacs az orczája,
Csókra hívó piczin szája,
Gömbölyű kar, domború mell,
Darázsderék, hószin kebel,
Magasra nyúló növése,

Gangos teste lebbenése:
Ilyen arcza, termete.

«Hej kincsem, galambom, hol mulattál,
Hogy engem oly soká magán hagytál?
Hiszen nemde, Bakony szép virága,
Te vagy a kocsmáros Panni lánya?
Czifra Laczi ezt jól ki sem mondta,
Pannikát már szépen átkarolta.

«Hogy is van az a bakonyi nóta?
Vedd elő, ha a szél el nem hordta,»
Igy kiáltott Laczi a dudásnak,
S neki eredt a fris magyar táncznak,
Egy gondolat, s nincs a szűr nyakában,
Járja egy szál üngben és gatyában.
Szembe állva aprózza Pannika,
S meg-megpördül, mint a szélkarika,
Majd elkapja Laczi és forgatja,
Hol ide, hol oda mártogatja.
S hogy megrakta minden czikornyáját,
Leült, mellé húzván Pannikáját,
Kalapját az asztalra levágta,
S szívkapuját ily szókkal kitárta:
«Ha nem mondom is, rózsám, ki vagyok,
Látod, hogy én szegény legény vagyok,
Aratok, a hol nem is vetettem,
Ha vígadok, más búsul helyettem,
Selymet, gyolcsot ide az erdőbe
Zsidó és tót behozzák előmbe,
Kasznár, ispán éléskamarája
Közös velem bora, szalonnája.
Szeress, rózsám, a mint én szeretlek,

Ámbár a pap előtt el nem veszlek,
Baltámra esküszöm, híved leszek,
Mig a Bakonytúl búcsút nem veszek.»

De a leány Laczihoz fordulva,
Monda, mintegy rajta elbúsulva:
«Úr a vendég, s várunk parancsára,
Azért jöttünk ide a csárdára,
Bort töltök a vendég poharába,
Föladom, a mi van a kamrába',
Sütök, főzök inye kedve szerint,
El is járom vele, ha tánczba int,
Ha kivánja, még csók is jut neki,
Csókba úgy sem halt még bele senki;
De szerelmet többé nem adhatok,
Mert még ma estére gyürűt váltok,
Jó az Isten, jó urat ad nekem,
Vármegye pandúra vesz el engem.»

De Lacziban ez nagy mérget gerjeszt,
Foga közől sok czifra szót ereszt,
Majd fölveti szürét a nyakába,
Egy-egy pisztoly mindegyik ujjába',
A baltáját jobb kezében tartja,
S a palaczkot fenékig fölhajtja.
«Nem lesz ma kézfogó e csárdában,»
Igy dörög haragra lobbantában,
És megindul, mint a veszedelem,
Szeme járkál úton és útfelen.
Nem fut el egy kis gyík a haraszton,
Nincs levélzörrenés, mit ne halljon,
Úgy fülel és figyel jobbra balra,
Nagy indulat forr benn' a pandurra.

[illegible]

Most [illegible]
Van [illegible]
Pihenést a [illegible]
Néma rejteke [illegible]
De mióta [illegible]
Czifra Laczi [illegible]
A nyalka f[illegible] [illegible]
Hogy Bakonyban [illegible]

Rosz kenyér a bujdosó kenyere,
Nincsen neki se nyugta, se helye,
Laczi is mindaddig költözködött,
Míg a kése végre benne törött,
Űzőbe vették őt, mint a vadat,
Törvény szolgált fejére igazat,
Nem volt rajta halálos nyavalya,
Ép létére ő mégis meghala,
Elevenen vitték temetőre,
Útmelletti kopár dombtetőre,
Magasra ment, s ott egy szegen akadt,
El lehetett járni lába alatt,
Szóval: kimúlt vármegye költségén,
Főbiró prédikált temetésén.

Tómalom.

I. Nagy szárazság.

«Csöppents, uram, esőt végre valahára,
E szomjúság-vette magyar Kanahánra,
Teremts már egyszer a molnárnak is vizet,
Mert ha soká igy tart, még bőrével fizet.
De haj! híre sem jár, hogy esni akarna,
Nincs a kerek égen egy foltocska barna,
Még csak az ördög sem veri feleségét,
Hogy hullatná néha ragyaféle könyét,
Homoktul a talpam papucson át is ég;
A szegény molnáron könyörülj meg oh ég!
Ne hallgasd azt, a ki mindig kér jó időt,
A nyomtatót, utast és a téglavetőt.»

Peti molnárlegény ekkép sopánkodott,
Minden sohajtása egy-egy mázsát nyomott;
S mintha csak részt venne kínjában a malom,
Le-lepillanta rá, mint élő fájdalom,
Régi jobb időkben volt új nádfödele,
Most a nagy hőségtől egekre börzede,
Soha sem ért hozzá a vakoló kalán,
De sártapasznak volt nyoma sövényfalán.

Nyugszik a göröndöly kis és nagy korongja,
Néha egy kósza lódarázs körüldongja,
Hallgat a petike, töltetlen a garat,
Egérnek sincs benne egy irgalmas falat:
Lapát nyelét öltve áll a külső kerék,
A száraz zsilippel mintha gúnyolódnék,
S a tóra epedve tátong bámulása,
De ennek rá nézve nincs vigasztalása,
Mert kiszáradt a viz fenékig belőle,
Még a békanép is elkotródott tőle.
Szegény aszott malom, szegény molnárlegény,
Szomjan áll mindenik a puszta közepén.

II. Szerencse-várás.

De el nem hagyja a sors a nyomorultat,
Ha ennie nem is, legalább inni ad,
Petink is hát erre bízta végre lelkét,
A szerencse, vélvén, vagy igy vagy úgy segít.
Állt a malom előtt egy fűzfajegenye,
Több száraz ága volt, hogysem zöld levele,
A szomszéd falunak ménese, gulyája
Dörgölődzni eljárt gyakorta alája,
Volt jámbor utasok iránymutatója,
S a puszta egyetlen mennykőhárítója.
Petink is ez alá vetette le magát,
Könyökérül nézve a kék ég oldalát,
S a sok mély gondolat csaknem elaltatta,
Midőn megcsörrene fölötte egy szarka.
Mire ő bújában is olyat kaczagott,
Hogy megijedvén a szarka, eliramlott.

«Oh te csibelopó rosz prófétamadár,
Vendégül most nekem kit hozna a tatár?
E kopott saráglyán ugyan ki őrlene,
Ha csak a Tiszát is nem hozza el vele?
Vagy holmi naplopó jő molnárcsuszára?
De veszszek el, ha föl nem kopik az álla,
Saját fogamnak is ez oly ritka madár,
Azt se tom már, kés kell-e hozzá, vagy kanál.»
Igy szólván átgurult másik oldalára,
S bámészkodott az ég tulsó bordájára.

III. Leányvendég.

Süt a nap, süt a nap a tómalom fölött,
S Petink két fülébe némi hang ütközött.
Lónyerítés talán? vagy bikabömbölés?
Oh nem; finomabb ez: leányénekelés,
S keresztül járt szivén csábító ereje,
Fris gondolatokkal rakodott meg feje.
Nagy szaporán magát talpra állította,
Báránybőr sipkáját félre csapintotta,
Majd lába hegyéről föl-fölnyújtózkodott,
Két fekete szeme neki dudorodott,
Úgy figyelt, az ének hangja honnan ered,
Macska sem leshetné jobban az egeret.
És a mint nyujtózék, a mint kacsingata,
A leánycseléden szeme megakada,
A gyalogúton ez lépteit aprózza,
Új piros csizmáit jobb kezében hozza,
Bal karján lógatja üres karkosarát,
Kendő födelezi nap ellen orczáját.

Száz gyalogút is visz szemközt a leánynak,
De Peti csak egyet jegyez ki magának.
Megy, megy, s a mint ballag, csak azt veszi észbe,
Hogy ő s a lány néznek egymásnak szemébe.
Peti még csak ekkor látta, a mit látott,
Örömhánykodása nem ismere gátot,
S mint mikor kongatják az öreg harangot,
Oldalán szive oly erősen kopogott.
«Oh te száraz puszták csicsergő madara,
Mi hordoz itt szivem üstökös csillaga?
Gombát szedni jösz-e ez aszott parlagon?
Gombát eső után kell szedni galambom,
Vagy ezerjófűvért küldött ide anyád?
Puszta föld ez, rózsám, még ebkaprot sem lát.
De van tücsök elég, éj-nap doromboló,
Ördögló, bögöly, és sáska ficzánkoló.
Itt lakik az ürge száraz országában,
S büszkén ágaskodik a buczkák aljában.
Ne menj tovább, kincsem, mert bizony hiába,
Nincs Isten áldása e puszta határba.»
Igy szólt Peti tüzes szemkacsingatással,
És a leány felelt hamis mosolygással:
«Nem jöttem én gombát szedni a pusztába,
Mert nincs kedvem falra mászni bolondjába,
Beteg sincs házunknál, Istennek szent hála,
Ki ezerjófüves orvosságra vágyna,
De egy kis korpáért malomba megyek én,
Vagy tán bizony csak kend ott a molnárlegény?»
«Oh hogy is ne volnék, édes kedves babám,
Mikor egyszer mondom, biz' az én vagyok ám,
Van korpa, mennyi kell, van dercze és dara,
Minden van, csak gyere, te szemem bogara.»

IV. Szerelemvallás.

Megindula Peti, és a leány vele,
Furcsa érzésektül háborgván kebele,
S hogy a csendes malom küszöbére jutott,
S belsején vizsgáló szeme körülfutott,
«Jaj miféle Isten csudája ez, monda,
Öregapám lelke sem volt ily malomba'.
Korongtól korongig nyúlik a pókháló,
S minden szugolyában fecskefészek, oh, oh!
Hol venné itt magát korpa, dercze, dara,
Hol tanyát ütött a föld minden bogara?»
Megvakarta fejét Peti, és válaszolt:
«Igaz, rózsám, biz' itt nincs semmi, hanem volt,
De ne haragudjál, hogy félrebeszéltem,
Mert nagy szerelemtül én megrészegedtem,
Hallottam szavadat, s a mint megláttalak,
Forgott ég s föld velem, hidd el te gyöngyalak.»
És a leány monda nagy kételkedéssel:
«Jaj ne beszéljen kend, mit senki sem hisz el,
Olyan a férfisziv, mint út mellett a fa,
Minden átmenőre mosolyog árnyéka,
Nem hiszek én kendnek, igen hamisan néz,
Csak azért sem hiszek, mert minden szava méz.»
De Petiben a sziv most fölháborodott,
Két szeme világa felhővé változott,
Háromszor tátotta szólásra ajakát,
S háromszor rántotta foga mögé szavát,
De negyedszer végre szörnyen kifakada:
«Oh te kegyetlenebb, mint az erdők vada,
Te szívhóhér! mire nézed még a napot,

Ha meg sem hunyorít ily kinos állapot?
Miolta csak teng ez Isten verte malom,
(Meg ne ijedj, kérlek, szerelmes angyalom)
Mondom, a miolta e puszta malom áll,
Nem történt itt soha szörnyű emberhalál;
De ha meg nem lágyul márványszikla-szíved,
Itt fog a világtúl búcsút venni híved.»
Igy szólt, s fejét rázva fölnézett az égre,
Mig szivháborúja csillapodott végre,
S a göröndölyre ült kifújni nagy baját,
A lány pedig hozzá igy intézte szavát:
«De lássa kend, mért jött olyan mohón nekem,
Hogy magamnak is majd elállott az eszem?
Azután ismerős sem vagyok még kenddel,
Hogy kinálhatott meg tehát szerelemmel?
Ha megismerkedünk, akkor Isten neki,
De most a szerelmet szivébül vesse ki.»
És a legény monda kissé engesztelve:
«Kivetném, kivetném biz én, ha lehetne,
De mint a juhszalag a fának derekát,
Úgy a nagy szerelem szivemet fonta át,
Ne siess hát, babám, pihend ki magadat,
Hadd hallják füleim csengetyűszavadat.»

V. A hadd el hadd.

Mit volt mit tennie, annyi szép szó után,
A garatzsámolyra leüle a leány,
S szórul szóra jobban neki bátorodott,
Peti is felejtvén minden bút és gondot,
Amúgy legényesen eszét öszveszedte,
S ki volna, mi volna, a lányt kikérdezte,

És úgy szórul szóra, tövérül hegyére,
Kicsoda, micsoda, megtudta végtére,
S a sok ide-oda szó után fölkele,
Megkérni a leányt, fogna kezet vele,
De történetbül hogy az ajtón kitekint,
Mintha nyakon csapták volna jól a szegényt,
Elkiáltja magát: «Jaj, kit hoz a manó!
Talán csak tégedet keres a vén anyó?»
Kikukkant a lány is a sövényhézagon,
S fölsikolt: «Jaj nekem, ez a nénémasszony!»
Alig mondá ki ezt, mint jeges förgeteg,
A vén nénike a malomba betipeg,
Megpillantván a leányt, nagy mérge kifakad,
S nyomban elkezdődik a szörnyü hadd el hadd:

«Hát jó madár,
Gyöngyvirágszál,
Ide küldöttelek én, pokolra való?
Te csatangoló,
Nem mondtam, a zsidóboltba?
És te jöttél a malomba,
Legény után,
Szép szűzleány!
Várj, várj te, csak gyere haza,
Lesz fejedre korpa, laza,
Addig is, hogy ne nevess,
Nesze kis száraz leves.»

«És te pellengérre való,
Szárazmalom istrázsáló,
Oh oh oh!
Te leánykopó,
Te lisztlopó,

Nyomorúságos molnárlegény,
Erzsimet neked neveltem volna én ?
Nojszen te csábító,
Várj csak, keresztkomám a bíró,
Előtte újdon új kaloda,
Téged zárat először is oda.»

Ezt mondván, sipkáját fejérül lekapta,
S előbb a fejéhez, aztán földhöz csapta,
Ekép szakadt vége a szörnyű csatának,
S a vén néni, s a lány haza ballagának.

Vége.

Elmentek, s csendesség nagy lett a malomban,
Peti is fölszedte sipkáját azonban,
S hogy levervén porát, a fejébe tette,
(De bezzeg ez egyszer félre nem ütötte)
Kiállt az ajtóba, s egy darabig nézett,
Némán, s merevedve, mint a megigézett,
Végre megindula kereke nyelvének,
S monda: «Ez volt ám a nagypénteki ének!
No, még vénasszonynyal sem jártam igy soha,
Hogy ragadná el őt a szent Mihály lova,
Esőt kértem, és jött förgeteg helyette,
S fejemet a száraz menykő megütötte.
De csak így jár, a ki tilalmas útra lép,
Nyakon csípik végre, mint madarat a lép,
Ha rajtam nem esik, szememnek sem hinném,
Tanulhat példámon mindenféle legény.»

Ádám gazda.

Jó emberke Ádám gazda,
De van is szép áldás rajta:
Van egy fürge felesége;
De még ezzel nincsen vége.

A konyhában semmi hiba,
Forog nyárson csirke, liba,
Jó borocska — ez is telik,
A kis hordót csapra verik.

S hogy víg legyen a lakoma,
Nem hiányzik a sok koma,
Kántor, ispán, komiszárus,
S az az ármányos nótárus!

Ádám, lelkem jó gazdája,
Senki sem haragszik rája,
Ki is haragudnék rája,
Mindig mosolygós a szája.

A kovártélyos katona,
— Legyen bár még oly marczona —
Mint a galamb, szelid nála,
Az ételét sem fitymálja.

Úgy szereti minden vendég,
Szinte vadászsza a kedvét,
A vén s ifju nagyságos úr
Csak igy szólítja: szomszéd úr!

Ádám gazda, Istenemre!
A szerencse nevet kendre;
De szép asszony is ám az a
Kend Évája, Ádám gazda!

Huszárok.

I.

A huszár magát hol vette?
Hát az Isten teremtette,
És csak azért teremtette,
Hogy legyen itt regementje.

Szép vitézek a huszárok,
Szeretik is a leányok,
De csak egy kardcsapás tőlök,
Az ördög is fut előlök.

II.

Szomjazik a magyar huszár,
Csaplárosné, nem kell pohár,
Nem iszom én félfogamra,
Ihatnám van egész napra.

Nyissa fel tarsolyom száját,
Olvassa ki a bor árát,
Ha nincs benne, majd lesz holnap,
Csaplárosné, Isten jó nap!

III.

Ez a huszár jaj be nyalka,
Földet alig ér a talpa,
Sarkantyúját megpengeti,
A tarsolyát hányja-veti.

Hej be illik a huszárnak,
Ha szemébe néz a lánynak,
Nem is néz ő, csak oda vág,
Hogy ne lássa a rosz világ.

De csak akkor még a gyerek,
Ha alatta van a nyereg,
Paripája szikrákat hány,
Túl futna az istennyilán.

Eszemadta gyöngyhuszárja,
Nincs a kerek földön párja,
Szelíd galamb, ha lányt ölel,
Csapkodó sas, ha harczra kel.

IV.

Szép gazdasszony, van-e ebéd?
«Van bizony».
Lesz-e puhára vetett ágy?
«Lesz bizony».
Jaj galambom, eszem a szép
Ajkadat,
Itt maradok, nem megyek egy
Tapodtat.

Gazda, van-e zab a lónak?
«Nincs biz' ott.»
Van-e széna a tartóban?
«Nincs biz' ott».
Menjünk lovam, meg nem él itt
A huszár;
De azért a szép asszonyért
Mégis kár!

V.

Messze-messze földrül
Huszárok érkeznek,
Huszárok érkeznek,
Nálunk telepesznek.

Huszárok, huszárok,
Nyalka szép vitézek,
A lelkem is örül,
Ha reátok nézek.

A lelkem is örül,
Szivem pedig dobog,
Az a forgó tolla
Hej be szépen lobog!

Mint repül a mente,
Ha vágtat az a ló,
Hej csak ez az élet
A legénynek való.

Anyám, s kedves rózsám,
El ne búsuljatok,
Tovább nem állhatom —
Huszárnak felcsapok.

VI.

Sebes lovon neki hajt a huszár,
Hol a golyók sürü zápora jár,
Vág ide, vág oda, mindenfelé,
Szinte csikorog a foga belé.

Sok a veszedelem jobbra balra,
De a merész huszár nem néz arra,
Tüzes szók repülnek el ajkárul,
Még tüzesebb szikrák a kardjárul.

Vége a csatának, magán maradt,
Fekszik az ellenség, vagy elszaladt,
Ekkor ránt a zablán, lova megáll,
S ő nyergéből a vérmezőre száll.

Mit mivel a huszár csata után ?
Két lángszeme végig fut a lován,
Nyakán, szügyén letörli a habot,
S nézi, vajjon sebet nem-e kapott.

S aztán veszi csak szemügyre magát
S midőn sebre sebet halmozva lát,
Sohajt : hála neked Isten, atyám,
Csakhogy épen maradt jó paripám !

VII.

Hol van az az ördög,
Tán lelket böngészni ?
Be szeretnék vele
Farkas-szemet nézni.

Igy szólott a huszár,
Egy pintet felöntve,
S tornyos födelű kis
Pipájára töltve.

«Mi bajod van, pajtás,
Avval az ördöggel,
Talán házasodik,
S lakzira nem hivt el ?»

Ha katonát nem tart,
Porcziót sem fizet,
Hát legalább hozzon
A huszárnak tüzet.

Pistika.

Ki fészkelődik a kemencze
Padkáján oly igen korán?
Baglyas, mint elkuszált petrencze,
S pöhöly virágzik a haján.
Ki volna más, mint Pistika,
S pityerg: ehetném Mámika!

«Tejfölt adj anyjok, a gyereknek,
— A gazda közbe szól vala —
Pap lesz belőle.» S két köcsögnek
Föléből anyja tálala,
Szemet töröl most Pistika,
S kiált: kalán kell Mámika!

És sipnyelü piros kalánnal
Habsolgat a boglyas fiú,
A tarka macska szörnyü vágygyal
A tálba néz, s kiált: nyau!
De orron csapja Pistika,
Kalánnal, és mond: sicz czicza!

«Jól van fiam, kiált az apjok,
Ne hagyd magad, se konczodat.»
De sunyva visszanéz az álnok
Kandúr, s a tál körül kutat.
Kis Pisti őt nyakon leli,
S orrát a tálba béveri.

«Ej! oh! no! lelkem adta kölyke,
Apádnak is sok ennyi ész,
Bizony no még, te bodri szöszke,
Ha úr nem is, de hajdu lész.»
Elbámul erre Pistika,
S rikolt: kalácsot Mámika!

De anyja jő s mond: juj be csúnya
Vagy Pistikám, s mosdatja őt,
A kis fiú szemét behúnyja
S rángatja a törölközőt,
De rajta egyet anyja lök;
«Maradj veszteg te rosz kölyök.»

Mosdatva van már, és ecselve,
Kezében egy karej kenyér,
De hogy belé harap, pityergve
Mond: nem kell, hisz ez nem fehér.
«Anyjok, nem megmondám neked,
Hogy úrnak termett gyermeked?»

Kis Pisti künn van a pitarban,
S mellé simul a ház ebe,
«Sajó ne!» a kenyérre kaffan
A nagy kuvasz, s ugy kapja be.
«De már látom, fiunk vadász
Leszen, s ha az nem, hát juhász.»

Sajó hizelg kis Pistikának,
Simitja ez, s legyingeti,
Madzaggal fékzi fel lovának,
S magát amugy reá veti.
«Anyjok, de kérlek, mondsza már,
Teremhet-e különb huszár?»

Kis Pistikán csikos zubony van,
Mezitláb és süvegtelen,
Kezében ostor, és kisurran,
S ludat, ruczát űz szüntelen.
«Egész ispán ez a gyerek,
S az lesz, fogadni fel merek.»

Kis Pisti ül, magát elúnván,
S pityerg a hidas ól megett.
«Mi lelt, mi kell, szép Pistikám?»
«Hová tették szekeremet?»
S előtte már a kis szekér,
S kis Pisti kedve égig ér.

Forgácscsal és gazzal tetézi,
S befogja ló gyanánt magát,
Az apja őt mosolygva nézi,
Mint ostorozza két inát.
De végre elbúsulva mond:
«Szegény huzó-vonó bolond!»

B) PAPRIKÁS VERSEK.

Beköszöntő.

Újesztendei kívánás.

Isten áldja meg a' Magyart,
Tartson neve, míg a' föld tart,
Paradicsom hazájában,
Éljen, mint hal a' Dunában.

Töltse békével napjait,
Egyezve lássa fiait,
Török, Tatár 's más ellenség
Nyugtát meg ne rendíthessék.

Bölcs vénekkel a' tanácsban,
Tűz ifjakkal a' csatában,
Bővelkedjék szép szűzekkel,
Deli karcsu menyecskékkel.

Duna' Tisza' minden habja,
Izes halát bőven adja,
Erdeinkben őz, dámvadak
Seregenkint tanyázzanak.

Gulya, ménes nyárban, őszben
Térdig járjon a' jó fűben,
Adná Isten, a' juhnyájak
Mind selymekké változnának.

Csürök pajták, buzás vermek,
Csurdultig tömve légyenek,
Miskolcz, Debreczen, Komárom
Süssön czipót olcsó áron.

Hulljon Bakonynak fájáról,
Tiz ittze makk minden ágról,
Egy fa alatt kilencz gicza,
Meghízhasson egy éjtszaka.

De még az se maradjon el,
A mi kedvünket gyujtja fel,
Bor öntsön el minden halmot,
A víz nem kell, hajtson malmot.

Mondják, a' ki finom borbul
Jól felöntött, megokosul,
'A kukta is deákul tud,
Ha torkán egy pint bor lefut.

Jó bort ide hát, és nem mást,
Köszöntsük el az áldomást:
Isten tartsa Királyunkat,
Országunkat, mindnyájunkat!!

Farsangra való tarka versek.

Czifra bundás Jancsi kiáll az utczára,
Lencsés a' pipája, gyürüs pipaszára.
Jobb lenne bizony, ha nézne az akolba,
'S vetne marhájának enni hébekorba.

Juliska a' tükör előtt czifrázkodik,
Csak már tánczba vinnék, azon fohászkodik.
Héj Juliska, ülj te inkább a' rokkára,
'S fonj egy két pászmát a' takács bordájára.

Májszter uram iszik 's kártyáz a' kocsmában,
A' sok gyerek otthon lóg annya' nyakában,
Ha apjok haza jön, 's kérik adjon enni,
Még neki baj, 's bottal akarja megkenni.

Ott egy ifju asszony tarka mint a' stiglicz,
Szinte fustyog rajta 's utánna a' cziez, 's spiez.
Nézzd meg csak a' házát, kormos mint a' katlan,
Ünge, mivel azt nem látják, mosatlan.

Sok leánynak esze csak a' tánczra vesze,
Farsang' végén soknak megkotlik az esze,
'S olly messze elszalad, hogy hamvazó Szerdán
Kénytelen lámpással keresni az utczán.

Sok a hiba.

Hej be szép a világ, ha nincs benne hiba,
De ha roszul forog, az ám a galiba.
Pedig hogy igy vagyon, magam tapasztaltam,
Mert Tolnát, Baranyát, s hét országot láttam.

Jártam egy faluban, hol a sár oly nagy volt,
Hogy csizmáim szárán a híg lőtye befolyt,
Ez bizony lomha nép! gondoltam magamban,
Mert nem tölt útat, bár köve, homokja van.

A templom előtt is megsülyed a szekér,
Mert a szivós kátyol ökör hasáig ér.
Romlik szerszám, marha, a drága idő vész,
Holott segithetne mindezen ész és kéz.

Egy másik helységben szemem majd kinéztem,
S egész utcza hosszan egy kéményt sem leltem,
Boldog világ van itt, én igy okoskodám,
Sült galambbal élnek, konyha sem kell talán.

De megnéztem jobban, hát egy ház gőzölög,
Ajtaján ki a nagy füst csak ugy hömpölyög,
Tűz van! tűz! ijedve magam elkiáltom,
Oda futok, s ime, hogy főznek benn, látom.

A gazdasszony könnyes szemét törölgeti,
Torkát a sürű füst köhögni készteti,
No, soha sem láttam ily konyhának mását,
Hol kozmásan főzik a töpörtős kását.

Boldogult nagyapám szájábul hallám még,
Hol nyitva a kapu, ott kedves a vendég;
De mely házon kapu és kerités nincsen,
Arról azt mondotta, hogy abban rend sincsen.

Pedig ilyen falut, sőt várost is sokat
Láttam, mintegy égbül hullva a házakat.
Csáléra állt egyik, a másik *hajszára*.
Mintha lidércz tojta volna garmadára.

Görhes ló formáju sok háznak teteje,
S majd orrára bukik, úgy kiáll eleje,
Borzasan égbe néz kúszált pozdorjája,
Azt vélnéd, boszorkány jár tánczolni rája.

Néhutt azt sem tudják, mit tesz tapasztani,
Meztelen hagyják a falakat romlani,
Töveikben békák, egerek fészkelnek,
De a szegény párák ők is hadd éljenek.

A kertek sövénye, a mit Isten csinál,
Mert igazat szólva, csak levegőbül áll.
Széltében gázolja a szomszéd marhája,
Mintha bitang volna, vagy Csáky szalmája.

Szabad ég alatt áll a gazda gabnája,
Ázik és rohadoz gyönyörü buzája,
Ha azt mondod neki: «Jó volna a pajta!»
Minek az? feleli, *apám is ugy szokta.*

Szokta, vagy *nem szokta,* én meg azt felelem,
De hogy jól szokta, el nem hiteti velem,
Én csak megmaradok a magyar mondásnál:
«Tanulj fiam és légy okosabb apádnál.»

Egy vidéken voltam, meg nem mondom, merre,
Olvasóm önmaga találjon e helyre,
Szép magyar nép lakja, földje bőven terem,
Rétje buja kövér, a mezeje selyem.

De bár merre néztem, Tisza, Duna felé,
Egy szálfa csak kevés, annyi sem tünt elé,
Én mátrai palócz, hol tenger az erdő,
Meg nem tudtam fogni, mit legyen jelentő.

Itt tán szerszám sem kell, se lapát, se villa,
Vendégoldal, lóggó, szénvonó, motolla,
Azonban úgy hallom, s mondásom nem hamis,
Kész pénzökbe kerül még a piszkafa is.

Szalmánál sütik itt a legszebb kenyeret,
Az igaz, ehetni belőle eleget,
De hát a tűzhelyre való fát hol veszik?
Az istálók körül ökrök után szedik.

Bizony nagyon nagy kár, földiek, az nálunk,
Hogy fatenyésztéssel vesződni sajnálunk,
Ott a mocsár, homok hever száz holdjával,
Mily hasznos volna azt beültetni fával!

Egy tenyérnyi árnyék nincs széles pusztákon,
Hőség, eső miatt majd elvész a barom,
Kopár egész vidék, s másod Arábia,
Hogy ne vadulna el itt a puszták fia?

Ime, a mit láték, ez uttal elmondtam,
Bántani szavammal senkit nem akartam,
Ide teszem azért apáink mondását:
«A kinek nem forró, ne fújja a kását.»

Tarkabarka fonák képek.

A kinek füle van, figyeljen a szóra,
És a hallottakat vegye fontolóra.
Higyjétek, nem szoptam ujjamból krónikám,
Mondókámat élő példákbul tanulám.

János gazda könnyen éli a világát,
Ő meg nem szakasztja a munkában magát,
Udvara szemetes, kertje gazzal tele,
Házfödele rongyos, mit gondol ő vele?

Reggel első gondja pipára gyujtani,
S elmegy a zsidónak jó reggelt mondani,
Rozsdás a torkom, szól, le kell öblítenem,
Irja kend csak, Iczik, ajtóra a nevem.

A cseléd azonban a gazda módjára,
Csak ugy immel-ámmal czammog a munkára,
S midőn már a koldus három falut bejárt,
Akkor vezetik csak járomhoz a Betyárt.

Ferencz gazda nagyon szereti a vásárt,
S ha városbul kimegy, megkergeti lovát,
De alig hogy a vámkorláton túl ére,
Becsalja az első csárdaház czégére.

Legyen hőség, hideg, eső, hóförgeteg,
A szegény barom künn izzad vagy didereg,
S ha azután éhen, ellankadva nem fut,
Gazdája csigázza, vágja a nyomorút.

Mámoros fővel igy midőn haza ére,
S «hozott-e pénzt?» kérdi tőle felesége,
Még neki baj, hogy azt tudakozni meri,
Botot fog a gonosz, és rútul elveri.

Kat' asszony nénikét hozom immár elő,
Kinek nyelve ugy jár, mint a kerepelő,
A rágalom, rosz hír csak ugy foly belőle,
Isten őrizzen meg minden lelket tőle.

Vasárnap, innepen kiül az utczára,
S az általmenőket szedi rostájára,
Ha csinos menyecske, s leány megy előtte,
Dörmög: a szép ruhát vajjon ez hol vette?

Szegény jámbor ura mellette üldögél,
Ellene mondana, de hogyan, ha nem mér?
Volna akkor baja az istenadtának,
Szála sem maradna meg a bajuszának.

Örzsi asszony tűzről pattant egy menyecske,
Fürge, vidám, csinos, kaczkiás, szépecske,
Az urak előtt is nagy a becsülete,
Óra számra is elenyelegnek vele.

De kár benne, hogy egy rosz szokása vagyon,
Tükör előtt szeret ácsorogni nagyon,
Czifrán lebeg rajta fodrozott szoknyája,
De azt mondják, mindig kormos a konyhája.

Ha főz az urának, kozmás az étele,
Dagasztani sem tud, záklás a kenyere,
Tudj' Isten, mégis, ha katonái vannak,
Főztéből a tisztek is jóizűt falnak.

Jancsi nyalka legény, léptét hegyezgeti,
De a *friset* csak a nótában szereti,
A tánczot jól rakja, de nem a szekerét,
Tapson, de nem kapán koptatja tenyerét.

Büdös az istáló fintorgó orrának,
Bojtorjános, kóczos serénye lovának,
Sáros a szerszáma, kenetlen szekere,
Mint száraz talicska, csikorog kereke.

A szomszéd bucsúkra bezzeg eljárdogál,
Kocsmán ő az első, ki izgágát csinál,
Tudja is több helyen a birónak házát,
A hol megülették vele a kalodát.

Iluska fris leány, de egy kicsit szeles,
Estve az ajtóban mindig valakit les,
A farsangon ő is férjhez akar menni,
Pedig a tehenet sem tudja megfejni.

Ha fon anyja mellett, a fejét lógatja,
Jobb a fonóházban, csak azt mondogatja,
De hamis a mája a kis Iluskának,
Tudja ő, mi csinja van a fonóháznak.

A pálinkaivás ellen.

«A paprikás versek ármányos irója,
Azon töri fejét, az embert hogy megrója,
Valamiben megint sántikál a gonosz,
Mert mindig az ember nyomában kotonoz.»

Földi, igazán szól kegyelmed valóban,
Ugy tesz ő, mint gólya szok tenni a tóban,
Ez kigyó-békátul a vizet tisztítja,
Ő az emberekbül a rosz szokást irtja.

Azért maradjunk csak a régi nótánál,
Jobb fűszerünk ugy sincs a jó paprikánál,
S a kinek netalán égetné a torkát,
Igyék rá, csak kérem, *ne igyék pálinkát!*

Ugy-e erős dolog, a mit javasoltam?
Pálinkát nem inni?! no ezt sem hallottam!
Pedig, atyámfia, hiszed, vagy nem hiszed,
Ha nem pálinkázol, bizony jobban teszed.

Tiszta magyar vérnek, milyen régente volt,
Nem kellett pálinka, hisz a neve is tót,
De ha megrándula lovának a lába,
Bekötötte rongygyal, mártva pálinkába.

Ha pedig kiszáradt a nedv gégéjébül,
Borral öntötte le, ha volt neki mibül,
De elmondá előbb az Isten áldását,
S megkinálta vele szomjazó pajtását.

A pálinkaivó még csak ezt sem teszi,
De mint legyet az eb, nagy mohón beveszi,
S mivel az italka gégéjét riszálja,
Ujra tölt, de megint csak magát kinálja.

Mértékkel ivott bor felvidít bennünket,
De a pálinka elkábítja eszünket,
Néha a doktor is javal kis borocskát,
De soha sem hallám, hogy javalt pálinkát.

Szintén ide mutat régi szójárásunk,
Mert ha valakinek szolgálatpénzt adunk,
Mindnyájan azt mondjuk: nesze borravaló,
Nem pediglen: nesze pálinkára való.

Lassu méreg biz ez, mely emészt bennünket,
Korcscsá teszi régi jó magyar vérünket,
Letépi orczáink vidám tekintetét,
S hitványnyá törpíti sokaknak termetét.

Régente majd a hány magyar legény vala,
Katonának ki-ki bátran kiállhata.
S híre volt az egész háboruvilágban,
Mily derék vitézek teremnek hazánkban.

De most, hogy utószor kelle húzni sorsot,
Isten látja lelkem, szégyenlem a dolgot,
Volt oly falu, melyben nem akadt egy legény,
Kit jónak találtak volna a vármegyén.

Jancsi véres szeme, mint a mécs, pisloga,
*Peti*nek alig volt jó harapófoga,
Pál keze remege, *Bandi* melle hörge,
Mind haza kergette őket a vármegye.

Fürkészték azután, mi ennek az oka,
S reá jöttek, hogy az főkép a pálinka,
Mert kicsin a falu, s annyi benn' az ivó,
Hogy megél utánok két árendás zsidó.

Apjok ő kigyelme a kocsmában iszik,
De anyjoknak haza kötény alatt viszik.
Igy megy az egész nap, mig ágyba nem mennek,
Derék fiok aztán hogy legyen ezeknek?

Pendelyben, zubonyban jár még a pór gyerek,
Már édes apjával a kocsmán henterog,
«*Nesze no fiacskám, igyál egy-két cseppet*»,
Ki látott ily bolond majomszeretetet?

Pálinka nélkül, igy dörmög a siheder,
Kenyér és szalonna csak koldus eledel,
Szolgának is csak ugy jó már a reggeli,
Ha a butykos ott áll az asztalon teli.

Hogy menjen ott aztán a gazdaság elő,
Hol az egész háznép pálinkavedelő?
«De hiszen jó ember a pálinka-mérő,
Mert hitelbe ad, kész fizetést nem kér ő.»

No barátom az fog még csak jégre vinni,
Ha a zsidónál ugy rovásra fogsz inni,
Majd jön az aratás, a zsidó ott terem,
Gabonád elviszi, s üres lesz a verem.

Végre ugy szólok most hozzád, atyámfia,
A mint csak egy papnak illenék szólnia:
Szállj magadba, és tégy férfias fogadást,
Hogy megpróbálod a pálinka-nemivást.

Nem kivánok sokat, csupán egy hónapot,
Ne igyál pálinkát, ha bár ingyen kapod,
S ha egy hónap alatt megálltad a sarat,
Ismét egy hónapra szánjad el magadat.

Meglásd, nem lesz azért kár egészségedben,
De bizonyos haszon marad erszényedben,
S ha egy-két hónapot ki birtál állani,
A többit könnyebben meg fogod vallani.

Im ez volt szólásom tehozzád, barátom,
Az Isten adja, hogy ember légy a gáton,
Adj' Isten, hogy mind, kik pálinkát ittanak,
E paprikás versre kijózanodjanak.

A rosz gazdálkodók.

Istenem, beh lusta, ki a dologtul fél,
Be nem lát orrán túl, ki csak potomra él,
Ma könyökig vájkál s úszik a bőségben,
Holnap már csak fogát piszkálja éhében.

Okos gazdálkodás, ez is szép dolog ám,
Csakhogy ilyen alma nem terem minden fán.
Rövid a takaród? nagyot ne nyujtózzál,
Előre a róka bőrére ne igyál.

Házadban mindennek rende, módja legyen,
Gondatlan gazdáság veszendőbe megyen.
Vedd hasznát, míg éred, a drága időnek,
Az elrepült napok mert vissza nem jőnek.

De hiába beszélsz a lusta fülének,
A biztatás neki bucsúztató ének,
A mit dolgozik is, teszi kelletlenül,
Ásó, kapa majd kifordul a kezébül.

Kár, hogy ily madárfaj mindenfelé fészkel,
Tisza, Duna mellett, hegyen, sikon kikel.
De hogy ismerd őket, olvasó barátom,
A szép madarakat elődbe bocsátom.

Fordulj meg alföldön a száraz malmokban,
Őszszel és kiváltkép a téli napokban,
Ott ülnek ő kelmék, s naphoszant pipáznak,
Ásítoznak, isznak, néha el is áznak.

Kovács-, borbélyműhely néhutt a tanyahely,
Sok a faluházán, s kocsmában üldögel,
S ha a helység boltját zsidó, görög birja,
Ott foly el az idő, és a falu zsirja.

Hallottad-e hirét a medve maczkónak,
Barlangjában egész télen aluvónak?
Ők is amugy medve módjára henyélnek,
Csakhogy naponkint a teli tálhoz ülnek.

Összebujik a sok asszony, s deredarál,
A suhancz az utczán leánynyal álldogál,
Akolban a szolga barmait ellátná,
Ha elébb valaki álmábul fölhajtná.

Dunai városok hajós partjainál,
A legerősb ember százankint hévizál.
Szólíts fel csak egyet, s igérj jó napszámot,
«Huszasért, mond, le sem teszem a pipámat.»

Délig ott ácsorog, s ha nincs ebéd otthon,
Egy kötéldarabot szurdékból elővon,
Szegény feleségén kiönti boszúját,
S mond: Este is igy jársz, ha nem adsz vacsorát.

Szőlős vidékeken ott van még az élet,
Ha kivált az új bor immár csipőssé lett,
Vasárnap délután mennek kóstolóra,
S elkóstolják három, négy, öt virradóra.

Fogy a füstölt kolbász, és sódar mellette,
Aztán a kutyára fogják, hogy megette,
S a kaszásoknak nem marad, csak a leve,
Mi csobolyójokban lesz is, viz a neve.

Nézd a csikós, gulyás, kanász, juhász hadat,
Oly erős mindenik, megrágná a vasat,
S hasalva nézi az istenadta napot,
Egész nyáron csak egy szeget nem faragott.

Rosz lábon áll biz ott a házi gazdaság,
A hol fészket ver az ásító lomhaság,
Hol gazda, gazdasszony behunyja a szemét,
A cseléd tátogat, térdig ér a szemét.

Mit ér a jó szüret, s gazdag aratás,
Ha nem járul hozzá okos takarítás ?
Ha télen pogácsát és kalácsot eszünk,
S tavaszkor kenyérnek valót pénzen veszünk ?

Valahány disznótor, annyi lakodalom,
Torkig esznek, majd kidűl a két oldalon,
Felejtik, hogy nem lesz mindenkor Jakabnap,
S hogy az esztendőben van tizenkét hónap.

Gyümölcsfát nem nevel a sikföldi telke,
Pedig a gyümölcsért majd elvész a lelke,
De szemes az asszony, teremt ő magának,
Javát adja érte a tiszta buzának.

Téj, iró kenyérrel nincs többé inyére,
Szája ize vágyik édesb csemegére,
Reggelenkint már ő kávécskát iddogál,
Tanulta kántorné komaasszonyánál.

Leányon, menyecskén kendő és viganó,
Nem is becses már, ha nem selyembül való;
De mondd csak, neveljen selyembogarakat,
Szemed, szád teli lesz, oly szitkokra fakad.

Falun is már ujnál ujabb módin kapnak,
Ha nincs a zsidónál, városba szaladnak,
A sok vitorlának oly czifra a neve,
A nyelvök is majd kificzamodik bele.

De ki tudná a sok hibát elszámlálni ?
Könyveket lehetne felőle irkálni.
Isten hozzád tehát, olvasó barátom,
Úgy is álmos lettél, szemeidbül látom.

Kora házasság.

Kis kakasnak taréja sincs,
S kukorikol immár;
Tejes száju a legényke,
S esze lányokon jár;
Talán meg is házasodik,
Csak ez volna hátra,
Minden okos azt mondja rá:
Ember kell a gátra.

Alig birja még a kévét
Szekérre föladni,
Kapanyelet sem tudna még
Jó móddal faragni,
Már is gazda akar lenni,
Oh Isten csudája,
Kivált ha nincs egyebe, mint
Botja, tarisznyája.

Lógó helye a csikónak
Nem a rúd melléke:
Embersorba nem illik a
Gyerek vőlegényke;

Míg a csibe nem kapargat,
Étke addig kása.
A ki keresni tud, annak
Legyen hitestársa.

Erzsike még tegnap előtt
Bábjaival játszott,
S tegnap már a kis csintalan
Legénynyel cziczázott,
Ejnye gonosz, holnap talán
Fülig szerelmes lesz,
S ha jól megyen, holnap után
Jegygyürűt, kendőt vesz.

Lassan, lassan, hugomasszony,
Tud-e sütni, főzni?
Fonni, varrni és szapulni,
Kecseget fölözni?
Hányszor fordul a motóla,
Míg kerűl egy pászma?
Mit tesz a jó gazdasszony, hogy
Fehér legyen vászna?

Jaj teneked szegény gazda,
Lesz ételed kozmás,
Ínyedhez ragad a gombócz,
Kenyered lesz záklás,
S keserű vaj, penészes sajt,
És avas szalonna,
Majd azt mondod: Csak ily leányt
El ne vettem volna.

De meglelte zsák a foltját,
Egyik egy hián húsz,
A másik meg tizenkilencz,
Ki-ki egy bakot nyúz.
Szaporodik a gazdaság,
De nem a kamrában,
Tojós tyúkjok sincs, de vagyon
Bölcső a szobában.

Rosz fának rosz az almája,
Holló fia holló,
Élő sövény úgy jó, hogyha
Nyesi kertészolló.
Ha az apa ásítozik,
Fia száját tátja,
Lusta néni lányának a
Munka nem barátja.

Fonóház.

Nem tudom, ugy van-e másutt,
Mint minálunk láttam,
Mert biz ott a fonóházban
Nem sok jót találtam.
Deredara, terefere,
Mese, dinomdánom,
Ez mind: soha sem küldeném,
Ily helyre leányom.

Rongyos kunyhó áll a helység
Burgundiájában,
Benne furfangos vén banya
Lakik egy magában.
Itt gyül öszve a leányság
Téli éjtszakákon,
De én soha sem küldeném
Közikbe leányom.

Ki-ki gyertyapénzt fizet, vagy
Gyertyát hoz magával,
S a vén banya tartja őket
Mécs pislogásával,

Fűtő is kell, ezt is viszen
Ki-ki nyalábokban,
Mégis hideg van nála, mint
Farkas-ordítóban.

Mindez még csak hagyján volna,
S nem érdemes szóra,
De mennyi liszt, szalonna, zsír
Megy el nyálazóra.
Mind ezt otthon csipegetik
Lopva a leányok,
S a vén banya csak nevetve
Könnyen él utánok.

Néha-néha kis dáridót,
Farsangot is csapnak,
Rétest, pogácsát, s tudja mit
Öszve nem kotyvasztnak,
S begyűl a sok pajkos legény,
Mint dögre a kánya,
Majd elromlik itt, kinek még
Jó volt a leánya.

«Félre guzsaly, jön a duda,
Tánczolni leányok.»
S a fonókat megpörgetik
A pajkos betyárok.
Kuszált csöpü, üres orsó,
Bizony furcsa dolgok,
Csak nagyobb baj ne jőjön még,
A mit meg sem mondok.

Kurta kocsma.

Hej Péter szakála, csapházak czímere,
Szomjuságos gégék csalogató szere,
Hosszú rúd végérül lógsz te az utczára,
Sok gyarló léleknek tántorítására.

Tüskés szálaid közt ringyenrongy papiros,
Szélben libeg-lobog, zöld, fehér és piros,
Alattad szemétdomb terjeszt utálatot,
Mely csömörré főzi a legjobb falatot.

Kocsmádrul lehámlott a vakolat s tapasz,
Ajtóján fakilincs, ablaka egy arasz,
Nemes Kúriának hívják e csapházat,
Pedig nincs rajta egy csepp úri ábrázat.

Sodoma, Gomorra, förtelmek alomja,
Horpadozó hátad be sok átok nyomja!
Ríkató rosz borod, ráspoló pálinkád
Sem kedvet, sem erőt vendégidnek nem ád.

Mint natragulyátul fejeik bódulnak,
Nyelveik kereki nehezen fordulnak,
Veszett marakodás rút káromkodással,
Váltogatják egymást üstökbekapással.

Jámbor, be ne tévedj e füstös oduba,
Ha mi jó híred van, ne ejtsed gyanuba,
Mámorrá válik itt a legjózanabb ész,
Becsület fogytáig mindened oda vész.

Itt fület hasít a csikorgós muzsika,
Ott házsártos betyár bőg, mint szilaj bika,
Pokol országának szól igy trombitája,
Vagy midőn megbőszült Belzebub kajlája.

Iczik, a kocsmáros bársony bugyogóban
Sompolyogva jár, mint róka a tyúkólban,
Ha látja vendégin, hogy nyelvök akadoz,
S keresztül áll szemök, vizesebb italt hoz.

A füsttől fekete mestergerendára
Föl van róva ivott s nem ivott bor ára,
Csak a mi a birák gégéjén lejára,
Van külön jegyezve, falu rovására.

Helység kolomposi, birák uraimék!
Kigyelmeteknek én példaszót mondanék:
Kialudt a falu becsületszikrája,
Borral oltotta el a helység birája.

Megkérték a birót, hozzon itéletet;
Elindult a biró, jaj de nem mehetett,
Mi lelhette szegényt, hogy feje oly nehéz?
Biró gazda, kendet megverte a jobb kéz.

Szegény falu népe, meg vagy te is verve,
Mért biztad fejedet ily szőrü emberre?
Fejtül büdös a hal minden porczikája,
Bolond vármegyének bolond az ispánja.

Ha a kocsmát őrzik biró, törvénybiró,
Velök gazda, zsellér lesz egy sorban ivó,
Honnan kerül ki majd akkor a *porczió*,
Ha nyakatokra jön az *ekzekuczió*?

Nyomtatást, szüretet alig végeztetek,
A zsidó veszi el már is termésteket,
Mert hitelben adta átkozott italát,
S ti százas kamattal fizettek utánat.

Vagyon a zsidónak zálogkamarája,
Rudakon lóg ebben félfalu gúnyája,
A Noé bárkája tarkább nem lehetett,
Midőn annyiféle állat beléje ment.

Félig viselt bunda két pint bor áráért,
Apárul maradott mente pálinkáért,
S nemes Pityó uram kardja tarsolyostul
Itt van az utolsó *restaurácziótul.*

Dolmány és öreg szűr, ködmön, irhás nadrág,
Hájas csizma, melyet régen az egér rág,
Rékli és fejkötő, pedig az is kontyos,
Kartonszoknya, ki jó, ki egy kicsit rongyos.

Zsiros báránysipka, fátyol, nyakravaló,
Fidel, párna, vánkos, ponyva, zsák, viganó,
Puruszli és kötény, s hogy a szél hordja el,
Vénasszony-pendely is fityeg a többivel.

Hát még a sok szerszám s edényféle hol van?
Egymáson hevernek a kamraszugolyban.
Szántóvas, gereblye, vonyogó, csoroszla,
Metsző, kézvonó és serpenyő, motóla.

Mindez egy kis bor vagy pálinka árában
Örökre marad a zsidó birtokában,
Vagy ha visszaváltod, oly borsos a farka,
Akár ujat vennél a vásáron rajta.

Némely asszony nevel ludat, kappant, pulykát,
De ura belőlök egy falatot sem lát,
Hova teszi hát a hamis oldalborda?
Kocsmába hordja el pálinkára, borra.

És ha szólni tudna a hombár, kamara,
Hová lesz annyi liszt, tejföl, turó, dara,
Akkor tudná csak a gazda, hol a bibe,
Annyi tojásbul mért oly kevés a csibe?

Hej Péter szakála! te pörkölni való!
Hogy gyönge csirádban meg nem csípett a hó,
És te rongyos kocsma, béka-egértanya,
Átkozzon meg téged minden apa, anya.

Ijesztő váza légy a falu népének,
Melytül szaladjanak fiatalok, vének,
Kerítsen örökké sár és kátyutenger,
Hogy küszöbödre ne juthasson el ember.

Tanulj, hogy boldogulj.

Ujjábul tudományt egy ember sem szopott,
Hová mitsem tettek, kincset ne keress ott,
Régen eshetett az, s egyszer bolondjába,
Hogy sült galamb repült az éhes szájába.

Mégis furcsa dolog, no de mit tegyünk hát,
Ha a tudatlan is igen okosra lát?
S bele kottyan minden dologba a kába,
Noha féllábbal sem lépett iskolába.

Kukoríkolásra jércze tanít kakast,
Lógós csikó akar igazgatni rudast,
Rák kengyelfutóul ajánlgatja magát,
S beszél a színekről, ki egy cseppet sem lát.

Varga feszegeti ország-világ dolgát,
S nem tudja felvarrni jól a saru talpát,
Jámbor atyámfia bejár gyüléssorba,
Pedig a tanácshoz esze ugyan csorba.

De hogy is ne volna csorba szegeny esze.
Azt sem tudja, mily fán terem az *ábécze*,
Vagy ha úgy nagyjábul tanult is öreg Á-t,
Azontúl nem igen erötette magát.

Mégis ő akarna lenni falu szája,
Sőt a vármegyét is teli kiabálja,
Jámbor atyámfia, pedig jobban tennél,
Ha addig szántani, vagy kapálni mennél.

Megverte azt Isten mind a két kezével,
Ki keveset gondol kötelességével,
S ki nem tanulja azt, a mi hivatása,
Szerencséjének már előre sirt ása.

Ha azzal áldott meg a sors, hogy gazda légy,
Szert a gazdasági tudományokra tégy,
Szemesen nézz körül, kövesd a jó példát,
Melyet a náladnál tanultabb gazda ád.

«*Ne tanítson engem oly úrféle senki*»,
Igy szól e tanácsra talán egy valaki,
«*Én gyermekségemtől földmivelő lettem,*
Mindig húztam vontam, szántottam, vetettem».

Bizony csudálom, hogy fejed lágya benőtt,
És még sem akarod látni a bökkenőt,
A dolog bibéje hisz éppen ott vagyon,
Hogy saját eszeddel el vagy telve nagyon.

Nem tudsz-e kovácsot, ki mindig kovács volt,
[illegible] mégis soha jól nem nádolt?
[illegible] csizmaziát, csizmazia fiát,
A ki [illegible] sem tud helyesen csizmát?

[illegible] az ily kovácsot, az ily csizmaziát,
[illegible] munkát tesznek, te épen ne csudáld,
[illegible] hitvány mesternél dolgozott,
[illegible] kovács volt, ez meg csak foltozott.

[illegible] magát,
[illegible] csizmaziát,
[illegible] tanulnak is tőle,
[illegible] haszna belőle.

[illegible] gazdaságnak
[illegible] tudománynak
[illegible] felvállon venni,
[illegible] lehetne enni?

[illegible] kérdezed tőlem
[illegible] álnasság [illegible]
[illegible] kérdést [illegible]
[illegible] már [illegible] nem [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ha látod, hogy másnak vetése szebben áll,
Ne érd be vele, hogy rajta csudálkozzál,
Hanem tudd meg okát tövérül hegyére,
S te is ugy miveljed magadét jövőre.

Ha szépek szomszédod csikai, tinai,
Mig a tieidet nem birják inai,
Ne irigyeld neki, hanem járj nyomába,
Hogy te is juthass ily jószág birtokába.

Gyümölcsösöd vaczkort, s fűzfaalmát terem,
Pedig jobb is nőne ugyanazon helyen,
Nézz csak amaz okos gazdának kertébe,
Mily drága gyümölcsű fával ülteté be.

Újra mondom, *tanulj,* s ha könyvbül is értesz,
Tapasztalásodat nevelni fogja ez,
Olvasd szorgalmasan az olyan könyveket,
Melyekből a gazda okosabbá lehet.

Hej de ott van a baj, szintén elfeledtem,
Pedig erről szólni előre föltettem,
Hogy az olvasáshoz még sok gazda nem ért,
Vagy ha ért is, könyvre nem adna egy fillért.

Hány apa nem küldi fiát iskolába,
S eltarisznyáztatja az időt hiába,
Felnő a sok gyerek, mint paszkonczakender,
Hogy válnék ezekből szemrevaló ember?

Nem tanulják-e ott a kötelességet,
Istenhez, hazához, királyhoz hűséget?
Emberré az embert csak oktatás teszi,
Mégis ezt hány apa lelkére sem veszi.

Olvasó barátom, adj hálát Istennek,
Hogy téged szülőid jobban neveltenek,
Vedd te azért hasznát, mit egykor tanultál,
Mást is példád után vonni iparkodjál.

Új világi szózat.

Egyenlőség, Szabadság, Testvériség!

Ezer nyolczszáz negyvennyolczadik esztendő,
Mellyben hazánk fölött nyilt egy nagy jövendő,
S olly változás érte a világ forgását,
Millynek ezredik év alig látja mását.

Emelj süveget, és tekints égre, magyar,
Im lenyult hozzád a kegyes isteni kar,
S ollyan szabadsággal kinált meg tégedet,
Melly fölülhaladta hited- s reményedet.

Leszállt a szeretet mennyekből e földre,
S áldást árasztott a földmivelő népre,
A birtokos urak hoztak áldozatot,
Minő csak legtisztább szívből szakadhatott.

Ti jobbágyak hajdan, most szabad polgárok,
E jótévők nevét jól szívbe rójátok,
Kik készek valának látni rövidséget,
Hogy boldogítsák az adózó népséget.

Miről apáitok nem is ábrándoztak,
S imádságaikban tán elé sem hoztak,
Egyszerre kimondá törvény a szózatot:
«Ne legyen urbéri földön dézma, robot!»

Kimondá a törvény az *egyenlőséget,*
Mellynek értelme ez: *kiki adót fizet,*
Legyen pap, gróf, nemes, kivetik reája
Mit vigyen a haza közös oltárára.

Széles ez országban egyenlő törvény lesz,
Melly személyek között válogatást nem tesz,
Melly egyiránt pártol szegényt és gazdagot,
Egyiránt sújtja, ki bűnben találtatott.

Kimondák az urak, és törvénybe irák:
«Legyenek a néptől kinevezett bírák,
Szóljon be a nép is az ország dolgába,
S küldjön követeket közös tanácsába.»

Kiki ura mostan törvényes javának,
Mit munkával szerze, avagy rá hagyának,
Kiki nyugszik egy szent törvény szárnya alatt,
És ezt kell érteni a *szabadság* alatt.

Gyermekei lettünk egy közös anyának,
Kit senki se mondjon többé mostohának,
Ölbe fogad s ápol ő valamennyünket,
Hogy viszont birhassa köz szeretetünket,

S kiket a születés megkülönböztetett,
Vagy érdemök s eszök főbb polczra helyezett,
Édes vérök gyanánt ölelnek és védnek,
S ez igaz értelme a *testvériségnek.*

Nagy napra virradtunk, de ébren is legyünk,
S ha mikor, most legyen helyén szívünk, eszünk.
Nagy kincs a szabadság, mellyet őrzeni kell,
Ha máskép nem lehet, bár drága vérünkkel.

Gyáva az, nem magyar, s nem méltó e névre,
Kinek most bátrabban nem buzog a vére,
Guzsaly való annak, s fonóházba vele,
Kinek a fegyvertől irtózik kebele.

Ne hagyd magad magyar! lépj ősid nyomába,
Kik vérrel jutottak e hon birtokába;
Kardot, puskát ragadj, légy nemzeted őre,
S keményítsd magadat a kétes jövőre.

Megérett az idő, mellyben el fog válni,
Szabadok leszünk-e, vagy fogunk szolgálni,
Mert sok irígye van a magyar nemzetnek,
Kik titkon és nyilván rája fogat fennek.

Pártütőkké lettek az illir-horvátok,
Agyarkodnak reánk a tótok és ráczok,
Hálátlan csúf hadak, szállást adtunk nekik,
De magyart házából, tudom, ki nem vetik.

Egy szivvel, lélekkel fogjatok hát kezet,
Ne szakaszszon pártra vallásfelekezet,
Egy az istenetek, egy a ti hazátok,
A ki pártoskodik, üljön nevén átok!

Szent legyen a törvény szava előttetek,
A mint ez rendeli, úgy cselekedjetek,
Mit a király akar ministeri által,
S biráitok mondnak, azt vegyétek által.

Személyt és birtokot sértetlen hagyjatok,
A lelketek rajta, ha ti mást bántotok,
Veszendőbe megy olly haza boldogsága,
Mellynek egymás ellen tör a lakossága.

Legyen az urakhoz hű bizodalmatok,
Kiktől szabadságot és vagyont kaptatok,
A mi tiétek lett, gonddal míveljétek,
Mert henyélve élni hazagyilkos vétek.

Hitelt ne adjatok jöttment embereknek,
Kik csak bujtogatni s ámítani jönnek,
S feldúlják a békét, polgárok nyugalmát;
El kell vetni őket, mint a férges almát.

Országgyűlésére embert válaszszatok,
Kinek hazafias lelkében bízhattok,
Czifra igéretek, mézes mázas szavak,
Pénz, lakmározások el ne csábítsanak.

Ki a köpönyeget-széllel nem forgatja,
S az erkölcsöt, vallást tiszteletben tartja,
Ha van józan esze és lelkesedése,
Illyen ember való népképviselésre.

Újra, s végül mondom, ne hadd magad magyar!
Veled az igazság és az isteni kar,
Őseid megvívtak törökkel, tatárral,
És te nem birnál-e holmi néplazával?

Éljen a *szabadság* és az *egyenlőség*,
S az egymásért élő haló *testvériség!*
Éljen a köz anya, a haza szent neve,
És te áldj meg minket magyarok istene!

JEGYZETEK.

Czuczor a negyvenes évek elején, Toldy biztatására, nagy számmal fölszaporodott népdalait külön a nép számára szerkesztendő gyűjteményben is ki akarta adni. Erre utal a következő, sajátkezűleg írt előszava is, melyet az akadémiai levéltárból (M. Irod. Régi és újabb írók kéziratai, 4-drét, 70. sz. V. 1—11. fogásban) itt először közlünk egész terjedelmében:

Földiek! — Azt mondja az Irás, hogy mindennek megvan a' maga ideje. Van dolgozni, és pihenni, van szomorkodni, és vigadni való idő. És én ez utolsót nem tartom rossznak; mert tisztességesen vigadni szép dolog. Kivált a' szegény húzó-vonó embernek vajmi jóízűn esik, ha néha-néha félre tévén az Orbán süvegét, szegre akasztja minden búját, 's a' maga módja szerint, mint illik, a' becsület határai között elenyeleg, és elmulat. De a' mulatság sem egy féle. Egyik kornak egyik, másiknak másik kedvesebb. A' gyerek, ha kibújik a' tavasz, laptást, csigást, gombost, csürköt, pilinczket, 's több e' félét játszik, úgy hogy szinte örül a' lelke bele. A serdülő ifjuság megint másban leli kedvét. Neki táncz és ének a' lelke. Könnyebb a' szivének, ha egy kedves nótát eldúdolhat otthon vagy a' mezőn, úton vagy útfelen. Csak az a' kár, hogy nem talál s nem tud gyakran alkalmas éneket érzelmeinek kifejezésére. Mert némely éneknek se eleje, se veleje, némellyik pedig ollyan rövid, mint a' nyúl farka. Nem szólok azokról, mellyek mocskos kifejezéseik miatt tisztességes emberek közé nem valók. Hogy tehát ezen hibát helyre hozzam, próba gyanánt egynehányat közrebocsátok, 's ha kapósak lesznek, többel is előállok. A' mi ezen dalok nótáját illeti, azokat az éneklő ifjuságra bizom. Minden

faluban találkozik egy két jó énekes legény és leányka, kik vagy a' régi vagy valamelly ujonnan kigondolt nóta szerint el fogják tudni dalolni ezeket is, 's kendernyüvéskor, kukoriczafosztáskor, szüretben, 's a' fonókban többi társaikkal megismértetik. Ideje már egyszer, hogy a' Senki Pál, Angyal Bandi, Zöld Marczi, Becskereki, Czigány lakodalom 's több illyféle igen aljas könyvecskénél valamivel csinosabb népdalok is megforduljanak a' jámbor falusi ember kezei között. Kivánom, kedves jó földim, hogy a' következő dalok szép érzést 's jó kedvet gerjeszszenek bennetek. —

— Hogy a gyűjtemény nem jelent meg, az életrajzban előadott körülmények eléggé megmagyarázzák. — Czuczor népdalainak dallamaira vonatkozólag utalom a szives olvasót e kiadás I. kötetének végén a jegyzetekben található összefoglalásra. Itt tüzetesen az egyes versekre vonatkozó megjegyzések következnek.

Nem néz felém, 5—6. l. Eredetileg: Aurora, 1830. 134—135 l. *Cz.* jegygyel. Ennek nyomán a többi gyűjteményes kiadásban is (1836. 1854. 1858.) — Változatok (a régies helyesiráson kívül: 's, a' . . .): 1. v. 4. s. Hadd nyiljon (Aur.), 2. v. 1. s. Nyiljon meg (u. o.), 3. v. 1. s. Néz ugyan, néz a' lány (u. o.), 4. s. 'S búbánat száll belém (Aur. 1836.), 4. v. 1. s. Mért futsz el (Aur.), 2. s. 'S rejted el (u. o.), 3. s. a' nap' tüze (u. o.), 4. s. Égeti (Aur. — 1836.), 5. v. 1. s. Ha égeti, méltán (A. és 1836.), 2. s. Mért néztél ellene (u. o.), 3. s. Ha rám néztél volna (A.), 4. s. Most h. Illy. (U. o.) — Az Olcsó K.-ban a 3. v. 1. s. hibásan: leány h. lány.

Sóhajtás a távolba. 7—8. l. Eredetileg: Koszorú (Szépliteraturai ajándék a Tud. Gyűjt.-hez) 1830. (X. évf.) 163. l. Ennek nyomán a többi gyűjteményben. (Visszasóhajtás cz. az 1836. és 1854. kiad.) Változatok: 1. v. 2. s. Ha szellőcske lengne (K. és 1836. k.) 4. s. járna h. lenne. (u. o.), 2. v. 1. s. Messze van ő, messze (u. o.).

Megcsalt bizalom, 9. l. Eredetileg: Aurora, 1832. 184. l. *Cz.* jegygyel. Egyetlen változata: 4. v. 3. s. Ha leányhűségben bizol. (Czimében bizalom h. bizodalom van (u. o. és: 1836. 185. l.)

Nincs mentség, 10—11. l. Eredetileg: u. o. 1833. 373—4. l. «Népdalok» általános czímmel és *Cz.* jegygyel, valamint a következő négy darab. Első versszaka idézve van a Rajzolatok-ban, 1836. I. félév 30. sz. 233. l. «A kihivás» cz. elbeszélés mottójául. — Valódi népdallá vált. Szövege változatlanul van az összes kiadásokban, szintúgy Limbay Daltárában. (I. 84—85.)

Beteg szív, 12. l. U. o. 374. l. Változatok: 2. v. 2. s. mezőkre (Aur. s a többi kiadások), 3. s. Ha rózsám rám tekintene (1836-diki k.), 4. v. 4. s. Az szivemnek búbánata (1854. k.)

Kis leány, 13—4. l. U. o. 375. l. A gyűjteményes kiadásokban változatlan szöveggel.

Szűk ablak. 15—6. l. U. o. 376. l. Változatlan szöveggel. Ez is valódi népdallá vált. (Limbainál IV. k. 99. l. a költő megnevezése nélkül. Szintígy Erdélyinél: III. k. 94. drb.)

Kétségbeesés, 17—8. l. U. o. 377—8. l. Változatok: 1. v. 5. s.. Endrének (Aur. és 1836. k.) 2. v. 3. s. Ilka (u. o.), 6. s. Duna felé (u. o.), 3. v. 8. s. hangjára (1854. k.), 4. v. 4. s. szemborítóra. (Aur. és 1854. k.) — Valódi népdallá vált. (Limbainál, II. k. 16—17. l.)

Egyetlen szerető, 19. l. U. o. 1834. 220. l. «Népdalok, I.» czímen *Cz.* jegygyel, valamint a következő hét darab is. Változatok: 2. v. 1. s. Galambomnak csókja (Aur. és 1836. k.), 2. s. száz aranynyal felér (u. o.), 3. s. helyette (u. o.), 3. v. 1. s. Isten adta. (U. o.).

Kötődés, 20—1. l. U. o. 223. l. és Komáromi Kalendárium, 1835. (D iven). Valódi népdallá vált. (L. Erdélyinél is, II. 299—300. l.) Változatok: 2. v. 1. s. tubiczám (Aur.), Pannikám (u. o.), 5. v. 1. s. kegyes lány (Aur., — begyes lány: Kom. Kal.). Erdélyinél csonkítva van közölve úgy, a hogy a nép ajkán él: az első szak, a másodiknak fele s a harmadik versszak.

Rózsabokor, 22—3. l. U. o. 224. lap. — Változatok: 1. v. 3. s. Hogy el nem nyesdelé (Aur. és 1836. k.), 4. v. 3. s. szivétől (u. o.), 5. v. 2. s. hív (u. o. és 1854. k.), 3. s. ifjakat (Aur. és 1836. k.).

Csalódás, 24—5. l. U. o. 225. l. «Hamis szerető» cz. az 1836-dik k.-ban. — Változatok: 2. v. 2. s. s alig felelt

(1854. k.), 4. v. 2. s. 'S engem látván beszaladott (Aur. és 1836. k.), 5. v. 3. s. Vigye patvar az ő dolgát (u. o.), 4. s. Most tudom már, milly szívvel lát. (U. o.)

Csaplárosné, 26—7. l. Eredetileg: Aurora, 1834. 226. lap. Ennek nyomán a Komáromi Kalandárium 1835. (D ív) — «Alföldi dall» cz. és a Mezei Naptárban, 1840. (I. évf.) 60. lap. — Változatok: 2. v. 4. s. Szőke leányod fönn van-é (Kom. Kal.), 3. v. 1. s. Szőke leányod kék szeme (Aur., 1836. k., Kom. Kal., Mez. N.), 4. s. Nyilt hajnal (hibásan, a M. N.-ban), 4. v. 2. s. hugám (M. N.), 3. s. Töltsed csak teli a kupámat (Aur., 1836. k., Kom. K., M. N.), 5. v. 2. s. nem is bánom (Aur., 1836. k., M. N., 1854. k.), 6. v. 2. s. hozzám hajul (Aur., 1836., M. N., K. K., 1854. k.) — Czuczornak e költeménye azok közé tartozik, melyekben határozottan fölismerszik egyes, eredeti magyar népdalok hatása. Így nevezetesen egyenes átvétel mindjárt a bevezető két sor, mely némi csekély változattal (Hideg szél fú észak felől, A lelkem is fázik belől) megvan a «Zöld Marcziról» cz. haramja-dal elején. (L. Erdélyinél: I. k. 189. l.) Reminiscentia még «a csaplárosné kökényszemű lánya», kivel a legény borozás közben ingerkedik. (V. ö. Erdélyinél: II. k. 139. és 235. drb.) Máskülönben a tartalom egyes mozzanatai s a szóképek eltérők.

Elpártolt leány, 28—9. l. U. o. 227. l. — Változatok: 3. v. 4. s. Meglásd, nem lesz semmi bajod (Aur. és 1836. k.), 4. v. 2. s. az orczámra h. ajakamra. (U. o.) — Ez is népdallá vált. (L. Erdélyinél: II. k. 497. drb. az utolsó versszak elhagyásával és Limbay Daltárában: VI. k. 221—222. l.) Hogy a legény az ablakon át kedvesét hamisságban leli, arra nézve v. ö. Erdélyinél: I. 99. l.

Halálvirág, 30—1. l. U. o. 229. l. Változatok: 1. v. 2. s. úszik h. fürdik (Aur., 1836. k.), 4. s. Virágos kertébe megyen (u. o. és 1854. k.). 3. v. 3. s. reá tekint (Aur., 1836. k.) A nép ajkán élő szöveggel (1. v. 1. s. Mariskának bús a szíve, 2. s. Könyektől telt szép kék szeme, 2. v. 2. s. Hadd hervadjak bús sziveden . . . 4. v. szegfű h. nárczisz, 5. v. rozmaringszál h. fejér liliom — legvégül: Mert halva fekszik kedvesem h. mert elhagyott egyetlenem) közölve van Erdélyinél is: II. k. 509. drb.

Szép leány, 32—3. l. Eredetileg: Aurora, 1835. 171. lap. Változatok nélkül, valamint a többi gyűjteményes kiadásban is.

Kútnál, 34—5. l. U. o. 172—3. l. Változatok: 2. v. 2. s. Vajha itt volna kedvesem (Aur., 1836., 1854. k.), 3. v. 3. s. szeretőm h. galambom (Aur., 1836. k.), 4. s. örömest h. örömmel (u. o. és 1854. k.), 4. v. 1. 2. s. 'S a' harmadik, kinek hajnal | Orczája, zeng bús ajakkal (Aur. és 1836. k.), 5. v. 1. s. lányok h. lyánykák (u. o.). Csekély változattal (2. v. 2. s. Bárcsak, 3. v. 3. s. kedvesem, 4. v. 2. s. szól, 6. v. 2. s. hamar) megvan Erdélyinél is: II. k. 500. drb. és a Földes-Demeter-féle dalgyűjteményben. (1876. I. füz. 51. lap.)

Első szerelem, 36—7. l. U. o. 173. l. — Változatok: 1. v. 3. s. sóhajtozom (Aur., 1836. k.), 2. v. 4. s. fonákul h. visszásan (u. o.), 3. v. 2. s. Estéden h. esténként (u. o. — 1854. k. úgy este), 3. s. Egy valaki, 's megáll (Aur. és 1836. k.), 4. v. 1—2. s. Szemem be nem zárom, | De ezer az álmom. (U. o.) Megjegyzendő, hogy az Aurórában az egész vers szakok nélkül egybe van írva. — Változatlan szöveggel mint a nép ajkára átment éneket közli Limbay E. is. (II. k. 90—91.) Czuczornak e szép költeménye alapjában hasonlít az Erdélyinél (II. k. 79. drb.) található népdalhoz. V. ö. még «A kis leány baja» Vörösmartytól.

Különbség, 38—9. l. U. o. 174. l. — Változatok: 2. v. 1. s. Kinézek a' kis ablakon, 5. v. 2. s. 'S csendes szellő . . . 6. v. 3. s. Olly szívreható nótája. — Hasonló változatokkal megjelent még a Trattner-Károlyi-féle Nemzeti Kalendáriumban, 1836. (XXII. évf.) 9. ív 6. l. és az 1836-diki gyűjteményben, míg a Friebeisz-féle szöveg a Toldy-kiadásával egyezik az utolsó változat híján. A népnél divó eltérésekkel és csonkítottan (1. v. Melly világos szép este van, | Nem is kell mécs a faluban. | Komám asszony jaj! alá s fel, | Olly csendesen ki lépdegel? — 2. v. Kinézek én az ablakon, | Ha nem-e az én galambom? | De nem robog a ruhája, | Nem is csikorog csízmája. — A 4. és 6. v. összevonva így: Furuglyálnak az ajtóban, | Oda künn a fagyos hóban. | Ez Jóskámnak a nótája, | Ki is megyek én hozzája) Erdélyinél: II. 301—2. l.

Eprésző leány, 40—1. lap. U. o. 175—6. l. Az 1836-diki kiadásban a «románczok» közé van sorozva, a Toldy-féle kiadásban pedig az I. k.-ben szerepel. Mi e verset visszaiktattuk a népdalok közé, a hogy eredetileg az Aurorában szerepel, s mint ezt a költemény hangja és tartalma is igazolja. A nép ajkán dívó szövegét dallamával együtt megtalálni a Földes-Demeter-féle dalgyűjteményben (I. füz. 24. l.) — Változatok: 1. v. 2. s. pagony h. erdő (F.-D.; csalit: 1854. k.); 3. s. Még is egy madarka (Aur., 1836. k., F.-D., 1854. k.), 2. v. Gyönyörű csicsergő kis madárkám, | Szállj alá, szállj alá, jere hozzám, | Aranyos, szép szárnyú hímes lepkém, | Ne távozz, ne távozz, oh jőj felém (F.-D.), 4. v. 3. s. távol h. messze (Aur., 1836. k., F.-D.), 6. v. 1. s. szól h. ül Aur.), 8. v. 2. s. Fogok majd neked én (Aur. és 1836. k.) 9. v. 1. s. arany h. hímes (Aur. és 1836. k.), 3. s. ott a tanyán (1836. és 1854. k.) Ezenfölül Földes-Demeter szövegében a 3. versszak ötödikül szerepel, a 7. versszak pedig egészen hiányzik. — Czuczor e költeménye csak annyiban emlékeztet Kisfaludy Károly «Eprészleány» cz. költői elbeszélésére, hogy mindkettőben az eprésző leánykát egy vadász lepi meg.

Hasonlatok, 42. l. Eredetileg: Aurora, 1836. 65. l. — «Kivánságok» czímmel az 1836-diki és 1854-diki kiadásokban. — Változatok: 2. v. 4. s. tilalmas h. tiltva van (Aur. és 1836. k.) 3. v. 4. s. jönni h. lenni. (U. o.)

Szeretőhöz menetel, 43—4. l. U. o. 66. l. — Ennek nyomán a Közhasznu Honi Vezér-ben, 1837. 96. l. s még egyszer: u. o. 1842. 141. l. — Változatok: 1. v. 3. s. Inkább selyem kantárt veszek fejedre (Aur., K. H. V., 1836. k.), 4. v. 2. s. messzéről, 4. s. medréből (u. o.). Az 1854. és 1858. kiadásban egy jegyzetben ez áll: «Régi népdal után átdolgozva». E népdal megtalálható Erdélyinél (I. k. 211. l.) s mindössze két versszakból áll, melyeknek csupán elsejét alakította át Czuczor két versszakká. Ama stropha így hangzik:

Dores a fű, édes lovam, ne egyél,
Inkább engem a rózsámhoz elvigyél.
Vigy el engem, édes lovam, odáig,
Hogy ne fájjon az én szivem sokáig.

Czuczor költeménye a maga átalakított formájában s egész terjedelmében is átment a nép ajkára, mint ezt a Limbay-féle Daltárban (III. k. 225—6. l. és 574. Dallam) láthatni.

Szerelem rabja, 45—6. l. U. o. 67. l. Ennek nyomán még: Közhasznu Honi Vezér, 1842. 142. lap. s a nép ajkán élő szöveggel: Erdélyinél, II. 293. l. — Változatok: 1. v. 4. s. és 2. v. 1. s. szőke b. barna (Erd.), 4. v. 3. s. bujt h. búv (Aur., 1836. k., Erd.), 5. v. 1. s. Ha rab lettél . . . (Aur., 1836. k. Erd.).

A szerelem méhe, 47. l. U. o. 68. lap. Első versszakát «Emlékmondás. Szerelem» czímen idézi a Regélő, 1838. I. 18. sz. — Változatok: 2. v. 1. s. Ha fájdalmas, isten neki (Aur. 1836. k.), 2. s. repülne ki h. röppene ki. (U. o. és 1854. k.).

Virasztás, 48. l. U. o. 68. lap. — Egyetlen változat: éjtszakát h. éjszakát. (U. o. és 1836-diki k.)

Ujoncz-állításkor, 49—50. lap. Eredetileg «Újoncz-állítás alkalmára» czímmel: Társalkodó (szerk. Helmeczy M.), 1836. 15. sz. (febr. 20.) 57. l. Ennek nyomán még: Közhasznu Honi Vezér, 1837. (VI. évf.) 96. l. Az 1836-diki, sőt a Friebeisz-féle kiadásban is (1854.) hiányzik. — Változatok: 1. v. 4. s. menjünk el h. keljünk fel (Társ. és K. H. V.), 2. v. 1—2. s. Magyarország, édes hazám! | Neked szült és nevelt anyám (u. o.), 4. v. 4. s. Szebb a' mente, mint a' kabát (u. o.), 6. v. 2. s. Hogy felütött a' fijatok (u. o.), 7. v. 4. s. 'S éljed vele világodat. (U. o.) — Népies reminiscentiák: 4. v. 1. s. Ez az élet a gyöngyélet (v. ö. Erdélyinél, I. k. 409. drb. és III. k. 156. drb.) 6. v. apám, anyám ne sirjatok . . . (v. ö. Erd.-nél, III. k. 229. drb.) Egyébként Czuczor költeménye minden ízében eredeti.

Kapu alatt. 51—2. l. Először az 1836-diki kiadásban jelent meg, s ennek nyomán Friebeisznél (162. l.) — Egyedüli változat: 6. v. 3. s. mulat (1836. k. — Friebeisznél és a Toldy-féle kiadásban: susog).

Sorsfordulat, 53—4. l. U. o. 43—44. l. Változatok: 1. v. 2. s. 'S öröm volt életem; 3. s. Mint kis pillangóé; 2. v. 3. s. Mint a fellengő sas; 5. v. 3. s. Mint kis pillangóé; 6. v. 1. s. Voltam szabad, de már (1836. és 1854. k.), 2. s.

Büszkeségem hiú (1836. k.); 3—4. s. Mint melly sast lekötve | Tart csintalan fiú. (u. o); 7. v. 4. s. szerelmesen (U. o. és 1854. k.).

Kedvest látogató, 55—6. l. U. o. 45. lap. — Változatok: 1. v. 2. s. izent reám; 4. v. 4. s. nyugszol velem; 5. v. Etet gyönge tenyeréből. — Utolsó versszaka némileg hasonlít az Erdélyinél (I. 257. drb.) található népdal befejezéséhez.

Nem láthatja szeretőjét, 57. l. U. o. 46 l. — Változatok: 1. v. 2. s. Többé talán fel sem derül. A 2. és 3. versszak között még ezen stropha található:

Nézek, nézek, hogy lássalak,
De hiába, kedves alak
Szemem' fénye el-elakad,
'S szegény szívem majd megszakad.

3. v. 2. s. Magas a hegy, vész ül ormán; a 4. v. így hangzik: Bár mint dobogjon kebeled, | Ne várj, kincsem, írj levelet, | Levelet, melly szívre szóljon, | Mellytől a' bú eloszoljon. (Az 1854-diki kiadásban: Bár mint sóhajt is kebeled . . . Melytül a búm eloszoljon.).

Búmalom, 58—9. l. U. o. 47. l. — Változatok: 1. v. 3—4. s. Jobbra, balra, környös körül | Szívem semmin már nem örül; 3. v. 2. s. nagyot h. hosszan; 5. v. 3—4. s. Oda mék én, a' garaton | Lejáratni búbánatom.

A sötét éj homályában, 60—1. l. Eredetileg: Közhasznu Honi Vezér, 1837. (VI. évf.) 95—96. l. «Czuczor» névvel. Ennek nyomán itt jelenik meg először, egész hűen, a régies helyesirás pontos megtartásával.

Csendes malom, 62—3. l. Eredetileg: Aur., 1837. 97—8. l.— Változatok: 2. v. 4. s. szála h. ága (u. o.), 4. v. 3. s. hüvös h. híves (u. o.), 5. v. 4. s. Hova tüntél, oh gyöngyalak (u. o. — Friebeisznél: Hova lettél, szép gyöngyalak), 6. v. 3. s. Talán fekszik a' molnárja (Aur.), 7. v, 4. s. Beh rájok ért az unalom (u. o.), 8. v. 1. s. Befordulok, ha tán beteg (u. o.). A 8. versszak Friebeisznél teljesen hiányzik.

Kis és nagy kor, 64—5. l. U. o. 99—100. l. minden megjegyzés nélkül, míg ellenben Friebeisznél (1854. 143. l.) s

a Toldy-féle kiadásban (II. 148.) csillag alatt e megjegyzés olvasható: Egy szláv népdal hasonlatára. — Nem lévén jártas a tót nyelvben, a tót vagy egyéb szláv dalokkal ismerős olvasókra hagyom a mintául szolgáló népdal földerítését. — Változatok: 1. v. 1—2. s. Mikor piczíny voltam, | Piczinyke kis leány (Aur.), 6. v. 1. s. Nem jó énekelni (u. o. és 1854. k.), 8. v. 1. s. Szerelmem, kis szívem. (U. o.)

Leányka és madárka, 66. l. U. o. 101. lap. «Inkább leány, mint madárka» czimmel. Ennek nyomán: Közhasznu Honi Vezér, 1842. 142. lap. — Változatok: 1. v. 3. s. A madárka el-elrepül (u. o.), 2. v. 1. s. Kis madárral bánni nehéz (u. o.), 3. v. 4. s. 'S mézet szivat ajakirul (u. o. és 1854. k.), 4. v. 3. s. A' leányszív pedig hamis. (Aur. — K. H. V.)

Árva leány, 67—8. l. U. o. 102—103. l. — Változatok: 1. v. 4. s. Forró szerelemtől; 3. v. 3. s. Könnyeit elrejti (Aur. és 1854. k.), 6. v. 1. s. Szeretem lelkemet (u. o.), 4. s. 'S kiváltalak téged. (u. o.), 7. v. 2. s. Vagy elhalok érted (U. o.). Az utolsó versszakban némi csekély hasonlóság van az Erdélyinél (II. 4. darab.) található népdal elejéhez.

A szerelem betege, 69—70. l. U. o. 103—4. l. — Változatok: 2. v. 2. s. Más szedi le a' bimbóját (Aur.), 4. v. 1. s. Barna legény barna lányhoz (u. o.), 3. s. barna h. szőke (u. o.), 4. s. Épen hozzád illő vagyok (u. o.), 5. v. 1. s. folyvást h. nagyon; 6. v. 2. 'S szíve magyartól idegen; 3—4. s. A' tót leány szelíd lenne, | De csak nehéz bízni benne. (Friebeisznél: A tót leány vidám lenne | Akkor is, ha nem kellene.) Ez a dal is népdallá vált s a két utolsó versszak híján és csekély változattal (3. v. Piros ómát szakajtottam — Barna legény . . .) megtalálható Erdélyinél: II. k. 495. drb. — Népies reminiscentiák: leli a szerelemhideg (v. ö. Erd. II. 114. drb), a magyar, német, tót szeretőre nézve v. ö. a «Magyar Tanács» czímű népdalt (Limbaynál, II. 284. l.), számos népdalban található végre a szőke és barna legény meg leány közti párhuzam vagy ellentét.

Aranyhalász, 71—2. l. U. o. 104—5. lap. — Változatok,

V. 1. s. Mint a' tükör ünnepnapon; 3. s. Tihanyi h. [illegible] eredeti: 1. v. 1. s. rajta h. érte (Aur. és 1854. k.). A hal- [illegible] szóretotalálás szóképe népies reminiscentia (v. ö. [illegible] elejével II. k. 219. drb.). A két utolsó sornak szakasz- [illegible] a két sor: «Mennél jobban rakogatják rája [illegible] csókot, Annál jobban mosolyog orczája. (L. Erd. I. [illegible] drb.

[illegible] Eredetileg «Leánynak ne higy» cz. [illegible] nyomán egész híven még: [illegible] Változatok: 3. v. [illegible] 1854. k.), 4. v. [illegible] Hogy leányhoz bízni [illegible] neked hinni [illegible] még egy vers- [illegible]

[illegible] ap. mint az előbbi [illegible] is) «Legénynek [illegible]: Közhasznu Honi [illegible] ásból mutatványul [illegible] L. — Szint- [illegible] Albuma. 1853. 66. l. [illegible] I. k. 21—22. [illegible] virágozik [illegible] Gyolcs az üngöm.

[illegible] álnévvel: Athe- [illegible] ap. — Változatok: [illegible] Hej ha …: 3. v. [illegible] Úgy vagyunk az [illegible] ment a nép ajkára. [illegible] L. 209. l. [illegible] Változatok: 1. v. 4. s. [illegible] 1854. k.), 2. v. 2. s.

Szivemre bú fátyolt vete (u. o.). Átment a nép ajkára változatlan szöveggel. (L. Erd. II. 502. drb.)

Kis leány gondja, 77. lap. U. o. 40. sz. (május 18.) 316. l. — Eredeti kéziratban: Akad. Lt. 70. sz. — Változatok nélkül. Ugyanoly szöveggel a nép ajkán is (Erd. II. 504. drb. és Limbaynál: I. 84. l.)

A boros vándor, 78. l. U. o. 316. l. — Eredeti kéziratban: Akad. L. 70. sz. V. — Az első versszak után mindkét helyen e megjegyzés olvasható: «Némelly újdivatú eredetiség-vadászoknak meg kell jegyezni, hogy ezen négy vers rég ismeretes 's a' nép' szájában él.» (Friebeisznél rövidebben: Régi népdal után.) A Czuczor kibővítette szövegben is él a nép ajkán. (L. Erd. II. 498. drb. [v. ö. még 499. drb.] és Limb., IV. 44—45. l. Amaz az Athenæumbeli változatokkal, emez mint az itteni kiadásban.) — Változatok: 2. v. 3. s. A ki látta . . . ; 4. s. Hol lakik a' szívem' búbja; 3. v. 2. s. Kár volt futnod ollyan nagyon: 4. s. 'S illy nyalkán csak ma ballagok; 4. v. 3. s. Ollyan hosszú, még is szoros. (Ez is, mint a három előbbi, eredetileg «Szilágy» álnévvel.)

Szerelem fia, 79. l. U. o. 51. sz. (jun. 25.) 404. lap. «Szilágy» álnév alatt. — Változat: 2. v. 1. s. Midőn ölben viselt anyám. — Átment a nép ajkára. (L. Erd. II. 501. drb. ugyanoly változattal, mint az Athen.)

A menyecske nyiló virág, 80. l. U. o. 404. l. A régies helyesiráson kívül ('s, a') egyedüli változat: 1. v. 1. s. mentén h. hosszat. — Ez is népdallá vált. (L. Erd. II. 506. drb. az eredetibb szöveggel.)

Vén ember, ifju leány, 81—2. l. Eredetileg «Szilágy» néven Budapesti Árvizkönyv, 1839. II. 146—7. l. — Változatok: 1. v. 3. s. Foganj, foganj szép virágszál; 2. v. 4. s. De letörni még korállja (B. Á. és 1854. k.); 3. v. 4. s. jönne h. volna (B. Á.); 4. v. 2. s. a lányt h. őtet (u. o.). Végül még a következő versszakot találni:

Most tudom már, hogy az agg nép
Jobban kap azon, a' mi szép,
Mert az ifju, mig neve áll,
Ő már maga szép virágszál.

A szégyenlős leányka, 83. l. U. o. 148. l. — Változat: 2. v. 6. s. Majd ott Gyuriczával.

Mért vagyok kis leány, 84. l. U. o. 149. lap. — Változata: 1. v. 3. s. leányom h. gyermekem. — Átment a nép ajkára. (L. Limbaynál: VI. k. 15—16. l.)

A szerelem sántája, 85—6. l. U. o. 150—1. lap. — Változatok: 2. v. 1. s. 'S a' koszorú fiam; 3. v. 1. s. Álmatlan vagy fiam; 2. v. Talán meleg a' ház; 3. s. Nem anyám, nem meleg; 4. v. 1. s. Fiam ne menj tova; 2. s. Kiméld meg . . . ; 4. s. füveket h. szereket; 5. v. 3—4. s. Ott nyílik egy virág | Illy betegnek való. — Ez a költemény is átment a nép ajkára. (L. Erd. III. 157—8. l. a B. Á. változataival.)

Barna legény, piros leány, 87. l. U. o. 152. l. «Barna legény, színes leány» czímmel és «Szilágy» álnéven, mint az előbbi négy vers. — Változatok: 2. v. 2. s. Reá süt a' dél' sugára; 2. v. 3—4. s. De mivel ő barna gyerek, | Szeretné, én is az legyek; 3. v. 1. s. 'S ha barna szin az öröme; 3. s. Barna legény, színes leány; 4. s. Illy egy párban nincs is hiány.

A jegyesek, 88. l. U. o. 153. l. «Szilágy» álnéven. — Változatok: 1. v. 4. s. Éj lepi kökényszemed világát; 3. v. 6. s. tenmagad h. temagad.

A lágyszivü, 89. l. U. o. 154. l. «Szilágy» név alatt. — Változatok: 1. v. 3. s. vérem h. szegény; 2. v. 3. s. Nem tarthatom könyűmet. — A későbbi változtatás megrontotta a B. Árvizkönyvbeli szövegnek tiszta, jambikus ritmusát.

Kivánságom, 90. l. U. o. 155. l. «Szilágy» néven. — Változatok: 1. v. 3. s. Alatta szép leány; 2. v. 4. s. Megfognám, olly mi szép; 3. v. 2—3. s. Nem adnám kincsekért, | Elnyerve birtokul; 4. v. 1. s. De ah sem kis fiú.

Kis és nagy leány, 91—2. l. Eredetileg: Nemzeti Almanach (szerk. Vajda Péter), 1842. 174. lap. «Szilágy» álnév alatt, valamint a következő két dal is. — Változatok: 1. v. 1. s. Tavaszszal leghajlósb az ág; 2. v. 1. s. Ha megcsipem piczin állát; 3. v. 3. s. De ha ajkam csókra nyujtom; 4. v. 1. s. Nagy lány is teszi ezt, igaz; 3. s. Kötődik csak, mi volna más.

Esdeklés, 93—4. l. U. o. 175—6. l. — Változatok: 1. v. 1. s. A szomjus gilicze; 2. v. 2. s. A gilicze szomját; 3. v. 1. s. Ne légy, kérlek, ollyan; 2. Mint az ég csillaga; 4. s. Éleszt a sugara; 4. v. 1. s. Légy inkább rózsafa; 6. v. 1. s. Ne szalaszszd el, babám; 7. v. 4. s. Kiholt nyugalmamat; 9. v. Lankatag virága (így az 1854. k. is).

Válasz, 95—6. l. U. o. 176—7. lap. — Változatok: 3. v. 3. s. e szívnek (így Friebeisznél is); 4. v. 1. s. előtt h. közül; 6. v. 3. s. Biró h. biránk; 8. v. 1. s. de h. beh; 9. v. 3. s. azt h. őt; 4. s. Tőle h. attól.

Szántó legény dala, 97—8. l. Eredetileg: Mezei Naptár, 1842. (III. évf.) 62—63. l. — Változatok: 2. v. 2. s. Járok hüvös gyöngyharmaton; 3. s. Csillámpoló gyöngyharmaton; 3. v. 4. s. 'S le se csalja fészekébe; 6. v. 4. s. estig h. délig. — Czuczornak e dala átment a nép ajkára. (L. Erd. II. 435. darab, a Mezei N. szövegével egyezően, melytől apróbb eltérések: 3. v. 2. s. Száll fölöttem . . . ; 4. v. 1. s. Kis pacsirtám, szép madárkám, 2. s. Nézd meg, jő-e már a rózsám, 4. s. babám h. rózsám; 5. v. 3. s. ízes h. édes. — Limbaynál, II. 122—3. l. a későbbi változatokkal.) Erdélyi gyűjteményében (I. k. 310. drb, 273. l.) található egy népies dal, melynek a fő mozzanatokban meglepő hasonlósága van Czuczor dalával. Valószinű, hogy Czuczor ennek nyomán készítette dalát. A terjedelmes költeményből itt csak az egyezéseket idézzük: felkel jó hajnalban a szántó álmából — felserkenti magát pacsirta szavából — szólítja ökreit — dúdolja mellette a szántó nótáját — Hej villás! haj sudár! csákó, szőke, barna. — Ezen kölcsönzés mellett is Czuczor dala egyike legszebb költeményeinek s a részletekben a tartalom egészen eltérő.

Dolgos leány, 99—100. l. U. o. 63. lap. A régies helyesirást nem tekintve, változatok nélkül. Erdélyinél (II. 507. drb.) megvan a népnél divó szövege némi csekély változattal (1. v. 3. s. zömök h. szemők) és kihagyásokkal (hiányzik az 5. versszak, a 6. és 7-nek két első sora s a 7. és 9-nek két utolsó sora egy-egy versszakká van összeolvasztva).

Fonóházi dal, 101—2. l. U. o. 63—64. lap. — Változatok: 5. v. 4. s. És h. de; 6. v. 2. s. Fonótársak h. fonótársim.

Kecskeméti legény, 103—4. l. U. o. 64. lap. — Változatok:

1. v. 3. s. szőtte h. fonta (igy Friebeisznél is); 3. v. 3. s. oda h. onnan; 5. v. 1. s. Hódvíz h. Tisza; 3. s. Darázskarcsú a dereka; 4. s. Csókra csalogat ajaka; 6. v. 1. s. akadok h. ragadok. — Átment a nép ajkára. (L. Erd. II. 437. drb. a Mezei Naptáréval egyező szöveggel, de a 3. és 4. stropha föl van cserélve egymással. Limbaynál: I. 157. l. megcsonkítva, csupán az első és ötödik versszak.) Egy-két sora megtalálható néhány eredeti magyar népdalban; így nevezetesen az első versszak az Erdélyinél II. k. 174. sz. alatt található népdal második felével egyezik; a harmadik versszak más két népdallal:

A gallyai faluvégen
Ragyog egy csillag az égen,
Én is oda való vagyok,
A hol az a csillag ragyog.
Erd. II. 182. l.

Gyöngyös város szép helyen van,
Három csillag felette van;
Én is onnan való vagyok,
A hol az a csillag ragyog, haja haj!
Erd. III. 38. l.

Leánykérő, 105. l. Mezei Naptár, 1843. 67. l. — Eredeti kéziratban: Akad. Lt. 70. sz. V. 8. — Változatok: a 2. versszak eredetileg (a kéziratban is) a következő két strophából állott:

Másra, kérlek, ne nézz,
Szivemnek ez nehéz,
Bizony olly bús vagyok,
Néha majd meghalok.

Ne állj az utczára,
Világ csodájára,
Hiszen ha én jövök,
Előre köhögök.

Agg legény, 106—7. l. U. o. 67. l. eredetileg «Agg legény dala» cz. — Kézirata: AL. 70. sz. V. 8. Változatok: 1. v.

4. s. puszta h. üres (M. N. és AL.) 4. v. 2. s. Leányokat fitymálgató (u. o. és 1854. k.), 6. v. 1. elhervadott h. elfonnyadott. (M. N. és AL.)

Kis csupor, 108. l. U. o. 67. lap. Eredeti kézirata: AL. 70. sz. V. 9. — Változatok nélkül. «Kis csupor» czímmel Erdélyinél három népdal található (I. 209. 210. drb. és II. 363. d.); az utolsóban van némi hasonlóság (kis csupor, be parányi tüznél felforr) a Czuczor dala refrain-jéhez.

Farsangon, táncz között, 109—110. l. U. o. 67. l. — Eredeti kézirata: AL. 70. V. 9. — Változatok: 2. v. 2. s. Rózsám pereg, mint karika. (MN. és AL.), 3. v. 1. s. Tárva, nyitva a kebelem (u. o.), 5. v. 1. s. Ez az élet a gyöngyóra (u. o.). Átment a nép ajkára. (L. Erd. II. 402. drb. ugyanolyan változatokkal.)

Bordal, 111—2. l. U. o. 67. lap. — Eredeti kézirata: AL. 70. V. 9. — Változatok: 1. v. 2. s. Fejér, fekete bora (u. o. — s így az egész költeményen át «vörös» helyett mindig «fekete»); 3—4. s. Töltse leány vagy szép asszony, | Csak szeressen, én megiszom; 2. v. 2. s. Aranyszinű bort tölts; 6. s. fejér h. arany; 3. v.

Poharamba tölts, tölts,
Ám fekete bort tölts,
Ha pogány is, nem tesz bajat,
Lejárja a' gégegarat.
Bor kell nekem, bor, bor,
Pogány fekete bor.

4. v. 1. s. Jaj e' pohár ég, ég; 3. s. Csak vizzel ne, mert felbujtja (Friebeisznél: az nem oltja), 4. s. Borral, borral, mert ez oldja (Fr.-nél: az elfojtja); 5. v. 1—2. s. Ajkam fanyar, jaj, jaj, | Csókra vágyik, ah baj, — 6. v. 1—2. s. A' poharam dirr, durr, | Eltörte e' vig úr, — 4. s. fogok h. veszek; 7. v. 3—6. sor:

Töltse leány vagy szép asszony,
'S csókot adjon, én megiszom,
Bor kell nekem, bor, bor,
Későn korán csak bor.

Ritmikus szerkezetére és refrain-jére nézve hasonlít némileg e költeményhez az Erdélyinél (III. k. 165. drb.) található bordal.

Bús legény, 113—4. l. Eredetileg: Honderű, 1843. (I. év.) 9. sz. 270. l., két-két sor egyben s az egész vers strophák nélkül egyfolytában szerkesztve. — Változatok: 3. v. 8. s. árnyak h. ágak (H. és 1854. k.), 4. v. 6. s. vadgalamb h. gilicze.

Áldás, 115. l. U. o. mint az előbbi, s végül «Ete» álnévvel. — Változatok nélkül.

Csárdában, 116—7. l. Eredetileg: Életképek, 1844. I. k. 373—4. l. *Cz.* jegygyel s végén ily megjegyzéssel: Elsőrendű költőink egyikétől, ki «népdal» költeményeiben majdnem utólérhetlen. Szerk. — Változatok: 2. v. 4. s. örökös h. keserű, 4. v. 4. s. Szivem h. magam, 5. v. 4. s. igaz isten h. öreg i. — Átment a nép ajkára. (L. Erd. II. 369. drb. az utolsó kivételével ugyanazon változatokkal.)

Vitéz Toldi Miklós dala, 118—9. l. U. o. 374—5. lap. — Eredeti kéziratban a pannonhalmi kézirattárban. — Átment a nép ajkára is (l. Erd. III. 142. l.) — Változatok: 1. v. 2. én rám h. reám (ÉK., Erd. és PK.), 4. s. gyors inu lábakat h. nyers i. l. (u. o.), 2. v. 2. s. Hogy ellentállhassak harczban a pogánynak (u. o.), 3. v. 2. s. Mert Hunyad hős fia el harczba költözött (u. o.), 4. s.... pogányt, a kutyafejt (u. o.), 4. v. 1. s. Mehetnék bár én is... (u. o.), 3. s. Varjuhad lakozzék belőled rosz pára (u. o.), 5. v. 2. én rám h. reám (u. o.), 4. s. Add, uram, hogy nőjön... (U. o.)

Farsangkor, 120—1. l. U. o. 1844. II. k. 4. sz. 107. l. — Változatok: 4. v. 1. s. mosolygós h. mosolygó (u. o. és Friebeisznél), 5. v. 2. s. Én lakom szivében (ÉK.), 4. s. Farsang közepében (U. o. és 1854. k.)

Mi lennék, 122. l. U. o. 107. l. *Cz.* jegygyel, az előbbivel együtt. Két-két sor egybeírva. — Változatok: 2. v. 2—4. s. Fehér rózsa lennék, | Halovány színemen szeretőm megesnék, — 4. v. 4. s. örök nyugovásom. — Átment a nép ajkára. (L. Limbaynál, V. k. 106. l.)

Mi bajod kis barna leány, 123. l. Eredetileg *Cz.* jegygyel: Pesti Divatlap, 1844. I. évnegyed, 5. sz. 134. hasáb.

Eredeti kézirata «A szerelem kínja» cz. a PK-ban. — Áment a nép ajkára is. (L. Limbaynál, VI. 112—3. l.) Változatok csupán a pannonhalmi k.-ban: 3. v. 3—4. s. Ha beteges a lány szine, | Fájni kezd a legény szive. 4. v| 1—3. s. Fáj a szive, szomorkodik, | A betegen sajnálkodik, . 'S mondani a lány resteli . . .

Esik eső, 124. l. Eredetileg: Mezei Naptár, 1844. 68. l. névtelenül. — Változatok nincsenek.

Temetőben, 125—6. l. *Cz.* jegygyel: Honderű, 1844. II. évf. 27. l. «A szeretőjét sirató» czímmel. Eredeti kézirata: PK. — Változatok: 1. v. 2. s. Borult szemem h. kökény sz. (H. F. és PK.), 2. v. 2. s. Forró nyári naptól hervad ága (PK.), 4. v. 2. s. Fakeresztnél . . . ; 5. v. 1. s. Áldjon meg a jó ég, mert szerettél (H. és 1854. k.), 3. s. És hagyjon el engemet az isten (PK.) — A nép is énekli. (L. Limbaynál, III. 57—8. l.)

Széles eszterha, 127. l. U. o. 27 l. «Széles kalap» czímen; szintígy eredeti kézirata: PK. — Változatok: 1. v. 1. s. «Széles a' kalapom karimája (H. és PK.), 2. s. Meleg a nap, állj babám alája (H. — PK: Ha süt a' nap . . .), 2. v. 2. s. Zöld ágak közt él vigan a madár (H. és PK.), 3. s. S a legénynek akkor van élete (u. o.), 3. v. 2. S irigyeim' kényemre . . . (H. — PK: kedvemre). — Népdallá vált (L. Erd. III. 32. l. a Honderű-vel egyező szövegben.)

Alföldi legény, 128—9. l. Eredetileg: Pesti Divatlap, 1845. I. 171. l. *Cz.* . . . jegygyel s részekre osztás nélkül. — Változatok: 1. v. 2. s. Hozzád mennék rajta babám; 4. s. Biróházhoz bezaklatta; 3. v. 1. s. Nosza sárga rúgd fel a port; 4. v. 2. s. Lobog üngöm, gatyám bele (Friebeisznél: Üngöm, gatyám lobog bele); 4. s. S Tiszába . . . ; 6. v. 3. s. rózsám h. babám; 7. v. 4. s. S lángszerelme feléd lobog. — Eredeti kézirata: PK. a P. Divatlap változataival. — Átment a nép ajkára is (l. Limbaynál, I. 46—47. l.), hol azonban még egy változatban s kurtább alakban is dívik:

Uram, uram, biró uram,
Adja ki a fakó lovam,
Sietős az utam nagyon,
Subám zálogba itt hagyom.

Fakó lovam, rugd fel a port,
Ne nézz árkot, ne nézz bokort,
Mire a nap nyugvóra száll,
Ott leszek a galambomnál.

Jaj de fázom kívül, belül,
Hideg a szél Mátra felül,
Süvegem is elkapta már,
Tiszába vitte a tatár.

(L. Limbaynál: I. 45. l. s Földes-Demeter Daltárában, I. füz. 91—92. l.)

Leánypanasz, 130—1. l. U. o. 188. l. — Eredeti kéziratban Panonhalmán. — Változatok: 4. v. 2. s. Vele szóba szállnak (PK.), 6. v. 1—2. s. Száradjon el fája | Ollyan szerelemnek. (PD. és PK.)

Szép virággal kerted tele, 132. lap. Csupán Erdélyinél (II. 492. drb.) találtam. Mivel Erdélyi a Függelékben e dalt Czuczor költeményének jelezi, nincs okunk adatában kételkedni, s azért fölvettük a jelen kiadásba.

A szerelmes bojtár, 133. l. Friebeisznek 1854-diki gyűjteményében (5. l.) található, valamint az alább következő 11 népdal is. Friebeisz, — kit maga Czuczor hatalmazott föl népies költeményeinek kiadására, — előszavában említi, hogy gyűjteményében: «több új, s eddig még *meg nem jelent* dalok is foglaltatnak.» Ezek közé tartozik a czímbeli vers is, melyet másutt nem találtam. — Változatok nem fordulnak elő benne. Szintígy, változatlanul, átment a nép ajkára is. (L. Limbaynál, II. 20. l.)

Barnafi, szőkefi, 134. l. U. o. 12. l. — Eredeti kézirata Pannnonhalmán. — Változatok nélkül. A 4. v. utolsó sora (Mert a szőke úri fajta) átvétel egy népdalból (Erd.-nél, I. 130. drb.) Ugyane népdal szerint: a barna a magyar fajta; de van oly népdal is (l. Erd. u. o. 475. l.), mely a kettőt egybevonva, így módosítja:

Se nem szőke, se nem barna,
Ez az igaz magyar fajta.

A bakonyi legény, 135—8. l. U. o. 33. l. A 2. versszakban említett «Hajszabarna» szóhoz magyarázatul ez van jegyzetben csatolva: A bakonyi hegység egyik magas orma. — Változatok nélkül. — Az I. rész 2. v. 3. és 4. sora átvétel az «Ég a gunyhó, ropog a nád» kezdetű ismeretes népdalból. (L. Limbaynál, I. 37. l.) A II. rész 2. versszakának eleje megvan más népdalban is (Erd. I. 198. l.), eredetileg pedig kurucz költészeti szólam. Szintígy népies reminiscentiák: II. r. 4. v. s a III. r. befejező versszaka.

Csárdás, 139—40. l. U. o. 49—50. l. — Egyetlen változat; 4. v. 4. s. Kezöket csipőn fektetik. — A két utolsó versszakban népies reminiscentiák találhatók. (V. ö. Erd. III. k. 156. d.)

Házasodjam-e, vagy ne? 141. l. U. o. 51. l. — Változatok nélkül.

Három bokor, 142. l. U. o. 69. l. — Változatok nélkül. — Átment a nép ajkára. (L. Limbaynál: II. 36. l.)

Látnia kell őt, 143. l. U. o. 72. l. — Változatok nélkül.

Mi kell inkább? 144. l. U. o. 73. l. — Eredeti kézirata Pannonhalmán. — Változatok nélkül.

Nem józan, 145. l. U. o. 136. lap. — Eredeti kézirata Pannonhalmán, következő alakban:

Sötét vörös bor kezemben,
Szőke piros lány ölemben;
Nem tom, mikor leszek józan,
Fejem, szivem úgy teli van.

Gémes kút, 146. l. U. o. 137. l. — Változatok nélkül.

Három holló, 147—8. l. U. o. 168—9. lap. — Változatok: 1. v. 4. s. Fészekbe szállt a harmadik; 2. v. 2. s. Károg kaczér csapdi hangon.

Éji találkozó, 149—50. l. U. o. 170—1. l. Változatok nélkül.

Magyar táncz, 151—4. l. Eredetileg: Urania (szerk. Szeder Fábián), 1828. (I. évf.) 169—174. l. «Andódi Gere» álnév alatt. A Toldy-féle kiadással teljesen egyező kézirata: Akad. Lt. 70. sz. VI. 48—49. — Változatok: 1. v. 3. Ugy szeretjük az ifjakat (1836-diki kiad.), 2. v. 1. s. Ti karéjba (Uran. és 1836. k.), 5. s. Balotok a' csipőn legyen (u. o.),

6. s. Jobbotok szabad (u. o.), 7. s. Lanyhán, 's helytelenül állni (u. o.), 3. v. 3. s. Mozdulatlan legyen a' váll (u. o.), 6. s. Kisded könnyű láb (u. o.), 4. v. 4. s. Kiki egyaránt (u. o.), 5. v. 4. s. kicsit h. megint (u. o.), 5. s. Úgy legyen a' ti tánczotok (u. o.), 6. v. 1. s. Mostan hátra fogunk lépni (1836. és 1854. k.), 7. v. 5. s. Olly sebesen és harsogva (U., 1836. és 1854. k.), 7. s. fürge h. nyalka (U. és 1836. k.), 8. v. 1. s. Büszke, feszes lépteiben (U. és 1836. — Friebeisznél: Büszke, feszes minden lépte), 5—8. sor (U. — és 1836-diki k-ban) ekként:

Rojtos száru kis topánját
Könnyen hordozza,
Szépen lebeg a' mentéje,
'S inog kolcsagja.

9. v. 3. s. 'S mint vigadott Kenyérmezőn (U., 1836. és 1854. k.), 5. s. Mint a' harczba menendőnek (U. és 1836. k. — Friebeisznél: Mint csatába menendőnek), 8. s. Feszült a' keze (U. és 1836. k.), 10. v. 1. s. Csak a' gyáva vígad tunyán (u. o.), 5—8. s. (az U.-ban és az 1836-diki k-ban) ekként:

Hogy vitézi eredete,
Itt is mutatja,
'S a' puha tánczot veszélyes
Rútnak állatja.

11. v. 1. s. rakjuk h. járjuk (u. o. és 1854. k.), 3. s. Nem bánom már, szétoszolhat (U. és 1836. k.), 7. s. 'S ha megpördült (u. o. és 1854. k.), 12. v. 1. s. Lejtőzzetek hát leánykák (U. és 1836. k.), 5. s. Ti pedig mit vesztegeltek (u. o.), 6. s. Rajta h. Tánczra (u. o.), 7. s. szeretem h. szeretjük (u. o.). Ugyane két helyen az utolsó stropha előtt még a következő található:

Szép a' leány, ha szemérem
Lepi orczáját,
Megveti a' tiszta ifju
A' kaczér' karját.

Tánez közben szelid ajakkal
Mosolyogni szép;
De megvetést érdemel, ha
Mesterkélt a' kép.

A szerelem bujdosója, 155—7. lap. Eredetileg: Aurora, 1836. 69—70. l. a «Népdalok» VI. darabjaként. Tiszta lyrai költeménynek azonban nem mondható, s ezért az 1836-diki kiadásban (106—108. l.) a költő maga is a ro-mánczok közé sorolta, utóbb pedig Toldy az I. kötet darabjai közé iktatta. A jelen kiadásban, azt hiszem, a leginkább megfelelő helyre juttattam. — Változatok: 5. s. fenyűk h. fenyvek (A. és 1836. k.), 15. s. A' hüvös patakok csörögése (u. o.), 22. s. Kedvese bucsuzó szavait nyögék (Aur.; így azonban hibás a ritmus; valószinüleg csak sajtóhiba), 28. s. A' mi ébren az ész' gondolatja (A. és 1836. k.), 31. s. nyiltak h. nyúltak (u. o. és 1854. k.), 33. s. orczájáról h. orczáiról (u. o.), 34. s. ajakiról (u. o.), 35. s. 'S mint árva fülemile sirása (A.), 37. s. *e* játszi álom (u. o., 1836. és 1854. k.), 41. s. törpévé h. törpére (A.), 48. s. Hanem lettetek búébresztésre (A., 1836. és 1854. k.), 51. s. 'S én balgatag föl nem tudnám érni (A. és 1836. k.), 53. s. 'S hogy ki szerelemnek adja magát (u. o.), 55. s. Míg a' legény illy éneket monda (A.), 58. s. 'S a' szerelem bús vándora állott. (A. és 1836. k.)

A falusi kis lány Pesten, 158—60. lap. Eredetileg: Aurora, 1837. (XVI. évf.) 47—49. l. *Cz. . .* jegygyel. Ennek nyomán a Közhasznu Honi Vezérben, 1842. 143—4. l. Ez utóbbinak XII. évf.-ban (1843. 169—170. l.) érdekes utánzata található Cz. költeményének Damó Kálmántól «Pesti vásárra jött pórleány és anyja» czímmel. — Első sora Tóth Béla szerint (Szájrul-szájra, Budap. 1895. 208.) gyakorta emlegetett szálló ige. A régies helyesiráson kívül apróbb változatok: 1. s. be h. de (A., K. H. V. és 1854. k.), 9. s. állna későn és korán h. lenne késein 's korán (Aur. — Friebeisznél: volna késején), 21. s. Kérdi a másik is h. És a' másik kérdi (Aur., K. H. V., 1854. k. — így a ritmus szerint jobb lenne; a későbbi változat valószinüleg az egyformaság elkerülése végett keletkezett), 31. s. be h. de

(u. o.), 32. s. mily szelid a nép h. 's nem kevély a' nép (u. o.), 33. s. álldogáltam h. nézdegéltem (1854. k.), 35. s. Fénylett rajt' ezüstös szép kalap s ruha h. Rajta volt ... (A. — Friebeisznél: Ezüstös volt rajt' a süveg és ruha), 36. s. Gazdag úr lehet h. olyan forma volt (Fr.), 37. s. Állni czifra hintón h. Czifra hintón állni (Fr.), 40. s. Nem szeretsz-e engem h. Nem szeretnél engem (u. o.), 42. s. Mert úgy híva h. Mert úgy meghítt (u. o.), 45. s. Bé ne menj, leányom, ez volt a szova (Aur. — a «bé» alakot vettük be az új szövegbe is, mert jobban megfelel a versmértéknek), 48. s. megszorítá kétszer a kezem h. m. többször a k. (1854. k.), 50. s. No, de mit tegyek h. Ám de m. t. (Aur. — Friebeisznél: Úgy de m. t.), 53. s. Egy kosár almával bémegyek megint h. Egy kosárka almát béviszek megint (A.), 57. s. szűnjék h. szűnjön (u. o.). — Különös, hogy Friebeisz az 51—60. sorokat elhagyja, pedig a folyton fokozódó komikum épen a végén csattan a megkérlelés szándékával.

Remete Péter, 161—6. l. U. o. 172—177. l. *Cz.* jegygyel. Ennek nyomán egész hűen még: Közhasznu Honi Vezér, 1842. 137—8. l. — Toldy e költeményt a legendák közé sorozta, pedig ott nincs helye; mert a legenda tárgya egyházi hagyományon alapuló szent történet vagy legalább vallásos esemény, s a mi fő: hangja mindig komoly, áhitatra gerjesztő; míg ellenben a népmonda — a minő ez is — még ha Krisztus vagy a szentek szerepelnek is főhőseül, lehet tréfás, humoros hangu. Ezért, Friebeisz példáját követve, a költeményt ide mint megfelelőbb helyre iktattuk. — Változatok: az Aurórá-ban a két első sor hiányzik; Friebeisznél már megvan; 5—6. s. Nagy kereszttes tábort öszvehajta | Péter, 's hadnagyul parancsla rajta. — 10. s. Ámde zagyva népe fosztogat 's dúl; 15. s. Péter ezt gyanítva már előre; 18. s. Oh az istentől rugottak; 19. s. Mintha látnám, merre 's mit mivelnek; 20. s. Bár fogadjak, a' csapszékben ülnek; 21. s. 'S szóla lelkeikre ...; 25. s. Kormos h. Sűrü; 32. arra h. neki; 36. s. fejtül h. fültől; 37. s. jámbor h. bárgyu; 38. s. Szőreszálát h. Szőr-serényét; 39. s. tanyaszínben; 41. s. karóhoz h. czoborhoz (Aur. és 1854. k.); 43. s. Befordul a' konyha

gádorába (A.), 44. s. meglapulva h. megvonúlva (u. o.); 46. s. Hetyke, csintalan magyar hadaktól; 54. s. sok czifra szó h. csintalan sz; 55. s. Kaczki h. fürge; 56. s. Csókot osztva nyilván és titokban; 60. s. mondom h. mégis; 62. s. megkonyulva h. megvonulva; 63. s. De egy becsipett ujoncz vitézke; 64. s. Megkacsintva h. megtekintve; 66. s. Jobb bizony mi vélünk tartson egyet; 70. s. Fris czipó, pogány bor . . .; 71. s. 'S egy nagy öblű korsót . . .; 72. s. 'S rá-köszönti jó szokás fejébe; 75. s. tisztátalan h. gyalázatos; 76. s. Volt h. forg; 77. s. Szégyen az tetőled 's társaidnak; 78. s. Hadfenyítékből, hogy úgy kirúgnak; 79. s. 'S mintha isten, ég, pokol se' volna; 81. s. a Toldy-féle kiadásban: markolata, — a többiben: markolatja (ezt a jelen új kiadásba is belevettük); 88. s. erre-arra h. össze-vissza; 89. s. fuj h. forr; 90. s. pöhöly h. tréfa; 91. jót csap h. rá csap; 92. s. . . a ki nem pap; 95—96. s. véle (e hosszú hangzós alakra javítottuk a Toldy-féle kiadás szövegét); 99. s. Ágra véle . . .; 103. Ej de hosszan és sokat kotoltok; 104. s. szólt h. szól; 105. torzonborz h. hosszú tüske-; 109. s. az ólba h. a' színbe; 111. s. hamar h. legott; 115. s. Húll azonban a' zegernyezápor (Friebeisznél: Zúg azonban, s szinte dűl a zápor); 119. szamarkát (Aur. és 1854. k.); 121. miként h. hogyan (u. o.); 124. s ki lehetne h. meglehetne (u. o.); 130. földerűlve h. felvidúlva (A.); 133. s. de h. ám; 135. s. Tartok tőle, fántonfántra juttok (fánton fánt: talio; bántásért bántás); 142. s Végszavát de még is szívre vették; 146. s. Emlékezvén . . . 152. s. Mit miveltek őrtanyába véle; 153. s. bakáknál h. hadaknál; 156. s. Módja vége sincs az átkozásnak.

Mátyás király, 167—9. lap. Eredetileg: Aradi Vészlapok (szerk. Császár Ferencz), 1844. 16—17. l. (V. ö. Figyelő XIX. 395.) A czím után: «Népmonda» jelzet. — Változatok: 1. v. 3—4. s. Kivált az egyszerű szántóvető, | Felőle mind maig beszélgető (u. o. és 1854. k.); 3. v. 2. s. felőle h. iránta (AV.); 5. v. 2. s. Mert hogy . . . (u. o. és 1854. k.); 3. s. Nem is vevék . . . (u. o.); 6. v. 2. s. Ugart-e, forgatót-e, vagy vetőt (AV.); 7. v. 1. s. Delelő délig (u. o.); 3—4. s. A szolgatárs irigy és gúnyoló, | De most Matyink dolgára gondoló (u. o.); 8. v. 4. s. nép ura h. hazánk

ura (u. o.); 9. v. 2. s. ilyen h. imilly (AV. és 1854. k.); 4. s. S az lesz, ki majd vasasztalról eszik (AV.); 10. v. 1. s. S legott ekéje megfordítva lett (u. o. és 1854. k.); 2. s. S ebédet a szántóvasról evett (u. o.); 4. s. fitymálkodás h. ocsárolás (u. o.); 11. v. 4. s. Te úgy király, és én bagoly leszek (u. o.); 13. v. 1. s. ijedten h. ijedve (u. o.); 14. v. 4. s. grófbul h. urból. (U. o.) — Czuczor e költeményének eredeti kézirata megvan Pannonhalmán, a czím után «Néprege» jelzettel. A változatok egyeznek az Aradi Vészlapok-beli szöveggel, kivévén a következő eltéréseket: 3. v. 2. s. Nem szól felőle a nagy krónika (a *nagy* szót belevettük a jelen kiadás szövegébe is, mert így kivánja a versmérték is); 8. v. 3. s. Nincsen király; te orrod jókora; 11. v. 2. s. nyilik zöld levele; 14. v. 4. s. Kinél különb még nem keletkezett.

Kósza Pista, 170—1. l. Eredetileg: Életképek, 1844. I. k. 374. l. *Cz.* jegygyel. — Egyetlen változat: 5. v. 2. s. Urdolgára sem jár.

Czifra Laczi, 172—8. l. Eredetileg: Mezei Naptár, 1845. 48—50. l. *Cz.* jegygyel. — E költemény kétségkívül a híres rablókról (Zöld Marczi, Becskereki, Angyal Bandi stb.) szóló pusztai dalok és népies románczok hatása alatt készült. Főhőse, a bakonyi Czifra Laczi, úgy látszik, csak költött alak; ellenben Czifra Jancsi nevű «szegény legény» csakugyan létezett s a negyvenes évek végén Gömörmegyében még élt. Róla szól a Putnok vidékéről való ének (l. Magy. Népköltési gyűjtemény, szerk. Arany László és Gyulai P., 1872. I. k. 206—7. l.), melynek változatai Erdélyinél is (I. 381. és III. 67.) megtalálhatók. (V. ö. még: Népdalköltészetünkről, Erd. i. h. II. 453. l.) — Változatok: 16. s. katona h. dalia (MN. és 1854. k.); 20. s. hadak fia h. császár fia (MN.); 29. s. Csak úgy h. szinte (u. o.); 44. s. Tarka selyem kendő lóg derekán (u. o. és 1854. k.); 48. s. kicsattan h. kipattan (u. o.); 50. s. Ez Czifra Laczinak nótája (u. o.); 56. s. Hánykolódnak térd körül rojtjai (u. o.); 82. s. Domboru mell, gömbölyű kar (u. o.); 83. s. Darázsderék, szitáló far (u. o.); 86. s. Ez volt arcza, termete (u. o.); 90. s. Panni lánya h. Pannikája (u. o.); 97. s. Egy gondolat, 's nincs szűr a' nyaká-

ban (u. o.); 121. s. Ur a' vendég, 's várok parancsára (u. o.); 122. s. Azért hozott néném e' csárdára (u. o.); 127. s. Csókba úgy sem halt bele még senki (u. o.); 136. s. mindegyik h. mindenik (u. o.); 145. s. Úgy figyel és fülel . . . (u. o.); 159. s. les h. űz (u. o.); 160. s. Ismer . . . (u. o.); 165. s. 'S hogy elnémul . . . (u. o.); 171. s. fáradt h. szegény (u. o.); ezenfölül a Czifra Laczi és Pannika név az egész költeményen át mindig eregetett betűkkel van szedve mindkét helyütt, valamint a helyesirás is régies ('s, a', milly, stbeff.). — V. ö. még: Figyelő, XVII. k. (1884.) 158. l.

Tómalom, 179—86. l. Eredetileg: Mezei Naptár, 1846. 46—47. l. *Cz.* jegygyel. — Kézirata megvan Pannonhalmán. — Változatok: 5. s. De hajh! . . . (MN., Friebeisz és PK.); 13. s. ekkép h. ekép (u. o. és 1854. k.); 18. s. börzede h. görnyede (MN. és PK.); 21. s. göröndély (MN.); 29. s. fenékig h. csordultig (MN.); II. rész, 4. s. vélvén h. mondván (MN., Fr. és PK.); 24. s. kanál h. kalán (MN.); III. rész, 2. s. némi h. holmi (MN., Fr. és PK.); 19. s. visz h. megy (MN., Fr. és PK.); 46. s. kend h. keed (u. o.); 49. s. Van korpa, mennyi kell, laza, dercze, dara (u. o.); IV. rész, 2. s. Furcsa érzésekkel . . . (u. o.); 9. s. Hol venné magát itt . . . (u. o.); 18. 21. és 41. s. kend. h. keed (u. o.); V. rész, 5. s. öszve h. össze (u. o.); 44. s. fejéhez h. szemébe (u. o.); a végső részben 4. s. ez egyszer h. most többé. (U. o.)

Ádám gazda, 187—8. l. Először ez is Friebeisznél található: 139—140. l. — Változatok: 1. v. 2. s. Látszik is belőle haszna: — 4. v. 3. s. Ki is haraghatnék rája; 5. v. 4. s. Az ételét sem turkálja.

Huszárok, 189—95. l. Az V. rész kivételével, mely már az Aurorá-ban jelent meg (1834. 222. l.) teljes egészében csak a Friebeisz-féle 1854-diki kiadásban található először. Ez a körülmény s a költeménynek egészben véve genre-jellege oka annak, hogy ide iktattuk. Az I—III. rész költői mutatványul közölve van még a Szelestey László szerkesztette Szépirodalmi Közlöny-ben, 1858. 6. sz. 81. lap. — Változatok: IV. r. 1. v. 6. s. ajkadat h. ajakát, 8. s. tapodtát; V. rész, 3. v. 3—4. s. Valljon ki mondja-meg | Ezt

nekem, mi dolog? (Aur. és 1836. k.); ugyane két helyütt a 4. és 5. stropha helyett a következő versszakokat találni:

Nem egyéb dolog az
Mint heves szerelem,
Mellyel a' szép lovas'
Láttára eltelem;

Eltelem, eltelem,
De csak bánatomra,
Mert ki tudja hová
Mennek a' tavaszra.

Elmennek, itt hagynak,
Nem is jőnek vissza,
'S értök hullt könnyemet
Bús kebelem iszsza.

(V. ö. Hadi és katonadalok, Erdélyinél, III. k., Döbrentey Gábor, Huszárdalok (1847.), Sárosy Gy.: A huszár cz. k.)

Pistika, 196—8. l. «Pórrajzolat» jelzettel, az 1858-diki kiadásban jelent meg először (Friebeisznél még nem található). Eredeti kézirata Pannonhalmán van. A vers a költőnek saját gyermekkorára vonatkozik. — Változatok: az első és második versszak közt még ezt találni:

«Imádkozzál elébb cselédem»
S keresztet vettet általa,
Mondjad: «Jézuska légy segédem,
S Istennek őrző angyala.»
S az Ámen végén sem vala,
Pityerge már: tejet Mama!

2. v. 2. s. — A gazda közbe szólala — (PK.); 3. s. Hadd nőjön tőle, s két kecsegnek; — 3. v. 3. s. A házi kandur szörnyű vágygyal, — 4. v. 1. s. Jól van fiam, kiált fel apjok — 3. s. De sunyva visszatér az álnok — 7. v. 4. s. hisz' h. mert — 8. v. 6. s. Leszen h. lesz és . . . — 12. v.

2. s. ló gyanánt h. rúdasúl, 4. s. Mint ostorozza öninát — 5—6. s. De szivbe szállva végre mond: | «Oh kis huzóvonó bolond.»

— Itt közöljük még: *A kőboglya* (Néprege—Etétől) cz. költeményt (eredetileg: Családi Kör, 1863. 4. sz. 41—42. l.), melyre nézve l. a jelen kiadáshoz szóló bevezetést.

Hol égbe nyulva hosszú fenyvesek,
Mint bércz párta, zölden lengenek,

S zugó szavával lejt le a patak,
S az üldözött vad csörtetve szalad;

Hol hosszan eldöng a bércz ajkain
A fejszevágás a fák talpain,

S a puska hangja százszorozva zeng,
S víg pásztoroknak kurjantása cseng:

Száraz-kopáron egy kőhalmaz áll,
Olyan ere, mint egy-egy szénaszál.

Széles talapja, keskeny teteje,
Mint szénaboglya olyan külseje.

Feléje hajtja a pásztor juhát,
Hökkenve áll meg, látva a csudát.

S míg meg nem értve, rázza a fejét,
Csendét az öreg pásztor osztja szét.

«Ferkó he! nyájad mért nem éteted?
Mint valami bölcs, min töröd fejed?

Vagy ugy! tudom már, min okoskodol
Nincs fű a nyájnak, nem lelsz itt sehol!»

«Dehogy! nem az bánt, bátya! engemet,
Mondják sokat tud, mondja el kelmed,

Mért néz e boglya, mint a széna ki?
Annak nézhetné könnyen valaki!»

«'Sz magad is annak nézted e követ,
De éhes a juh s ezt nem eszi meg!

Ha majd gyepűre vergődött a nyáj
Elmondom a tűz pattogásinál.»

* * *

Alkonyodik, csendesebb lesz a vidék,
Perczre minden véres-piros színben ég,
Mint midőn a vér haragban felszökel,
S indulatja ellobbanva, ismét rögtön oszlik el.

Hull a mennynek áldást hintő harmata,
Terjed szélylyel a virágok illata,
Föl- fölcsillog pásztorok tűzlámpája,
Hangzik messze, szívrepesztve bűbájos furulyája.

Sütkérezik Ferkó is a tűz mellett,
Nyája ugy is kellőképen heverget,
Mert a vadtól megvédendi a karám
S jóllakottan állnak ottan széles-tágas udvarán.

Megrakodva fagalyakkal az öreg,
Pisladozni kezdő tüzét rakja meg;
Ferkó pedig szól: «Szép szó az igéret,
Még szebb, bátya, ha beváltja, majd aztán én regélek».

Megpödörve fodros-bodros bajuszát,
Előveszi rojtos-bojtos tarsolyát
És kiüti a taplóból a tüzet
S rágyujtván a kis pipára, megigéri az öreg.

És mi vánkos, paplan s derekalj neki:
Nagy subáját bátyó is leteríti,
És leülve s összetéve két kezét,
Szólal ajka s zendül rajta a következő beszéd:

«Hej csak Ferkó! nem hiába mondom én,
Isten karja nem boszuló, de kemény,
És a kéz, mely áldást hint mindenfele
Nagy haragja föllobbanva, villámoknak kútfeje!

No de hát egy a vége száz szónak is
Egyet tudsz meg akár mennyit szóljak is,
Élt itt egykor tisztességes egy család,
Volt egy rétje s kifizette, kitartotta asztalát.

Ott volt a rét, hol most a kőhalmaz áll . . .
Azon ugyan többé senki nem kaszál,
Hej, de hogy megtelnék azzal a karám,
A hány boglya hébekorba felgyült e rét pázsitán!

E családnak nem volt birtoka egyéb,
Mégsem ette soha másnak kenyerét,
No hiszen nem uri módon éltek ők,
De mi kellett, mindig meglett; áldás tartá e mezőt.

Csendben, lassan átéltek sok szép nyarat,
A kis mező mindig termékeny maradt,
S megtakarva a mi kicsijök bejött,
Szép kis telket építettek — h'jába rázod a fejed!

No de most is meg voln' a paradicsom,
S ülne Éva Ádámmal a trónuson,
Ha az alma rá nem oly mosolygva néz . . .
— Szép alakban, láthatatlan, ellapangva jön a vész!

Ne lett voln' csak akkor oly szép tiszta nap,
Milyet a földmivelő csak néha kap,
Széna lenne most is ott, hol kő terem
S nem kiáltna átkot rája, ki mellette elmegyen!

De dologra! mért is példálózom én?
Péter gazda piros-pünkösd reggelén
Gyűjteni jött, tudva, hogy ez félre hely,
Hej de nincsen hely, hol Isten ne ügyelne szemivel!

Piros-pünkösd reggelén uram fia!
A mikor még számon sincs más, mint ima,
Könyörögve a hazámér', a babámér',
Mint kis ajka, eszemadta! a juhászra áldást kér.

Folyt a munka — a mint mondom — ünnepen,
Látni már egy-egy felhőt a kék egen,
Olyan formán, mint mikor ujdonatuj
Kalapomra a zsir foltja helylyel-helylyel rásimul.

Apránként a széna rudasba megyen,
— Mindig-mindig több felhő gyül az egen,
S mire áll a boglya, immár fellegek
Terhes öble mennydörögve hullat, önt esővizet!

Péter gazda haza indul s visszanéz,
Ámde szeme a vakító fénybe vész,
S mint mondják, ezt hallá a dörgés alatt,
Halld meg ember! nyugtot rendelt most a tizparancsolat!

És alig hogy odább megyen és megint,
Dideregve, reszketve visszatekint,
Mely elébb fűszál, most egy-egy kődarab,
S szép boglyája kővé válva... szive majdnem megszakad!

Keresete és kenyere elveszett,
Koldus-botra szorítá e baleset,
S nyomorogva halt ki már rég e család,
Kért kenyérrel tengetvén el életfogytáig magát!

Ámde sok száz éven át e kődarab
Jóraintő példaképen megmaradt,
S oda csalja, mint most téged, a juhászt,
Ki nem tudva, csak bámulva nézi, nézi a csudát.»

* * *

Hamvadoznak pisladoznak a tüzek,
Hallgat immár, nem regél már az öreg,
Más időre hagyta Ferkó a mesét,
Édes álom, csendes álom fogván be a két szemét.

Újesztendei kívánás, 199–200. l. Eredetileg: Magyar és Erdély országi Új és Ó Kalendáriom (Kr. Urunk születése után) 1831-dik közönséges esztendőre. (Rév-Komáromban, Weinmüller Bálint betűjével és költségén). A kék boríték belső oldalán s folytatással hátul, szintén a borító levél belső oldalán. Név vagy jelzet nincs kitéve. — Hogy e vers Czuczortól való, bizonyság rá (s ez a következő versre is vonatkozik) Nyulassy Antal, bakonybéli perjel urnak hozzám intézett (1898 jun. 27.) levele, mely szerint: «Egyszer fölkért engem Czuczor bátyám, hogy keressem ki azon komáromi naptárakat, melyekben ezen két népies verse jelent meg: Isten áldja meg a magyart, tartson neve, míg a föld tart; — és a másik: Czifra bundás Jancsi kiáll az utczára, Lencsés a pipája, gyűrű pipaszára. — De biz én nem találtam meg a kivánt naptárakat, ámbár az egész megyei mestergerendákat felkutattattam.» — E vers is átment a nép ajkára. Czuczor szerzőségének jelzete nélkül megtalálható ugyanis Erdélyinél, I. k. 346—8. l. — Változatok: 2. v. 4. s. Nyugtát meg ne rémíthessék; 4. v. 1. s. Tisza, Duna . . . ; 5. v. 4. s. Erdélyinél helyesen: Min*d* (a K. K-ban hibásan: Min*t* . . . ; megjavítottuk); 8. v. 1—2. s. De még ez se maradjon el, | A mi kedvünket gyujtsa fel.

Farsangon való tarka versek, 201—2. l. U. o. 1832. a D, íven (Vörösmartynak a «Lovas utazó' dala», a mostani kiadásokban «Puszta csárda» cz. verse előtt, a melyről Gyulai Pál [Vörösmarty M. összes munkái, I. k. 1884. Jegyzetek, 391. l.] azt mondja: «Hol jelent meg először, nem tudhatni.» Szolgáljon tehát ez adatunk fölvilágosításul.) — Szóértelmezések: 1. v. 2. s. lencsés pipa a. m. oldalán lencseforma pettyekkel tarkázott pipa; 2. v. 4. s. pászma: fonalköteg az orsóról motollára szedett kender- vagy lenszálakból; ez utóbbiak felszámítása vidékenkint különböző; legtöbbnyire 30 szál tesz egy «pászmát.» Kétségkívül szláv eredetű szó (szerb, újszláv *pasmo* [rumun: pasmă, fasciculus] l. Nyelvtud. Közlem. II. 472. l.); 4. v. 2. s. fustyog: (sem a Nagy Szótár, sem Szinnyei Tájszótára nem említi) az összefüggésből értelmezve, annyit jelenthet, mint lebeg v. röpköd (talán a «fityeg» és «fütyög» változata); 4. v.

2. s. Czicz a. m. gyapotszövet (l. Szinnyei, Tájszótár, I. k. 226. hasáb — megvan Erdélyi népdalaiban is, I. 240. II. 16.); u. o. spicz (Szinnyei nem említi) a. m. csipke.

Sok a hiba, 203—6. l. Eredetileg: Mezei Naptár, 1842. 80. l. névtelenűl «Paprikás versek» általános czímmel. Ennek nyomán (Friebeisznél nem) csak a Toldy-féle kiadásban jelent meg, s újabban a többi «paprikás» verssel együtt 10,000 példányban a Szent István-Társulat kiadásában. (1896. Népiratkák, 125. sz.). A Paprikás Versek költőink közül többeket buzdítottak hasonló népies oktató versek irására, leginkább Nyulassy Antalt, a ki «Kátyolok» cz. egész gyűjteményt adott ki (1865.) — Változatok: 2. v. 1. s. Jártam egy faluban, hol ollyan nagy sár volt; 3. v. 2. s. kátyol h. kátyu; 4. v. 2. s. 'S egész utcza hosszan kéményt alig leltęm; 5. v. 4. s. benn h. ott; 6. v. 4. s. Hol kozmáson főznék a töltött káposztát; 8. v. 1. s. sőt h. még; 9. v. 3. s. Borzasan égfelé néz a' pozdorjája (érdekes, hogy itt a házfedő nádnak törekje van pozdorjának mondva); 12. v. 3. s. mondod h. mondják; 15. v. 4. s. Meg nem tudtam fogni, ez honnan eredő; 20. v. 1. s. Ime, a' mit tudok, ez uttal elmondtam; 4. s. A' kinek nem meleg ... Végül a vers alatt zárójelben jelezve van, hogy: Folytatása következik a' jövő évre.

Tarkabarka fonák képek, 207—10. l. U. o. 1843. 66. l. Névtelenül, ily czímmel: Paprikás Versek. | Folytatás. | Eredeti kézirata, mely teljesen egyezik a Mezei Naptár szövegével, megvan: Akad. Lt. 70. sz. V. 7. — Változatok: 2. v. 1. s. János gazda könnyen éldeli világát; 4. v. 4. s. csak h. még; 8. v. 3. s. csak úgy h. szinte; (a 13. v. 2. s. említett záklás kenyér a. m. szalonnás, megsűrűsödött belü, a késhez és foghoz ragadó s a gyomrot megfekvő kenyér); 14. v. 3. s. jól rakja h. megrakja; 15. v. 4. s. száraz talicska h. a' rossz t.; 18. v. 3. s. mája h. lelke. — Végül itt is hasonló jelzet van, mint az előbbi vers végén.

A pálinkaivás ellen, 211—5. l. U. o. 1844. 67—68. l. Névtelenül ily czímmel: Paprikás Versek. | Folytatás. — Változatok: 1. v. 2. s. Azon mesterkél, a' hibákat hogy rója; 3. s. Most is valamiben sántikál a' gonosz; 2. v. 1. s. kegyelmed h. kigyelmed; 3. v. 3. s. 'S ha kinek (S a kinek

h.); 9. v. 2. s. szolgálatpénzt h. ajándékpénzt; 16. v. 1. s. Üngben és zubonyban (Pendelyben, zubonyban h.); a 3. sorban «nő» hiányzik (hibásan!); 17. v. 2. s. koldus eledel h. száraz e.; 22. v. ki birtál állani h. ki tudtál állani. — Végül itt is hasonló jelzés, mint az előbbieknél.

A rossz gazdálkodók, 216—9. l. U. o. 1845. 52—53. lap. «Paprikás Versek» czímmel, de itt már saját neve alatt. — Változatok: 1. v. 2. s. Be h. Beh; 2. v. 3—4. sora a 3. v. két utolsó sorával van társítva s viszont a 3. v. két utolsó sora helyett a 2. v. 3—4. sora áll; 4. v. 1. s. Hiába minden szó a' lusta fülének; 5. v. 1. és 2. sorának két végső rímelő szava (fészkel — kikel) föl vannak cserélve; 6. v. 2. s. és h. de; 7. v. 3. s. S ha a h. És ha; 8. v. 1. s. maczkónak h. bátyónak; 2. s. Barlangjában h. A' barlangban; 12. v. 2. s. Ha kivált az új bor erős csipőssé lett; 13. v. 2. s. Aztán a kutyára fogják, hogy azt megette [az «azt» szó megrontja a ritmust]; 17. v. 3. s. Nem tudják, hogy nem lesz örökké Jakabnap; 4. s. az esztendőben h. egy esztendőben; 18. v. 3. s. szemes h. hamis; 19. v. 1. s. Kenyérrel téj, iró nincs többé inyére; 20. v. 4. s. Szemed szád teli lesz, ollyan szókra fakad; 22. v. 2. s. felőle h. felőlök.

Kora házasság, 220—2. l. U. o. 1846. 48. l. «Paprikás egyveleg. I.» czímmel. — Változatok: 1. v. 1. s. kakas h. kokas; 2. v. 3—4. s. Kapanyelet sem tudna jó | Szerével faragni; 6. s. isten h. egek; 5. v. 4. s. Kecseget h. Köcsöget; 5. s. motóla h. motolla; 8. v. 3. s. jó h. szép. (Az 5. v. 6. s. előforduló *pászma* és 6. v. 4. s. *záklás* szókra nézve v. ö. a II. és IV. paprikás verset.)

Fonóház, 223—4. l. U. o. 48. l.— II. darabul s végül Cz. jegygyel. — Változatok: 1. v. 5. s. terefere h. csere fere; 2. v. 1. s. kunyhó h. gunyhó; 5. s. öszve h. össze (szintígy 5. v. 4. s.); 6. v. 5. s. Üres orsó, kuszált csöpü. — A 2. v. elején említett «helység Burgundiája» valószinüleg faluvéget jelent tréfásan.

Kurta kocsma, 225—9. l. U. o. 1847. 48. l. «Zsidó kocsma» czímmel. — Változatok: 4. v. 1. Gomorra h. Gomorrha; 2. s. be h. beh; 14. v. 2. s. A' zsidó veszi ki a' vámot tőletek; 15. v. 4. s. Midőn annyiféle állatot bele vett; 16. v.

4. s. Itt van az utósó restellácziótúl; 17. v. 1. s. ködmön h. ködmen; 4. s. karton h. kartony; 18. v. 2. s. (Fidel-párna h.) Fedel, párna (l. alább a szómagyarázatok közt); 19. v. 3. s. csoroszla h csoroszlya; 4. s. motóla h. motolla; 21. v. 2. s. De ura belőlük falatot alig lát; 4. s. Kocsmába h. Iczikhez; 23. v. 3. s. rongyos kocsma h. zsidó kocsma. — Végül a költő saját neve kitéve. — Szómagyarázatok: 1. v. 1. s. Péter szakála a. m. ama hosszú gyaluforgács, mely szalag formában, fodrosan mint borczégér függ a kocsmák előtt. V. ö. Meglátogatta a Péter szakálát a. m. kocsmába ment. (L. a közmondást s a mondott értelmezést: Magy. Közmondások Könyve, szerk. és kiadja Erdélyi János, Pest, 1851. 328. l.) 7. v. 4. s. Belzebub kajlája a. m. B.-nek, a démonok fejedelmének befelé görbült szarva; 18. v. 2. s. Fidel (a Toldy-féle 1858-diki kiadásban — helytelenül! — össze van téve a következő «párna» szóval) vagy a Mezei Naptár változata szerint: fedel a. m. fejkendő, hosszú fehér kendő, melylyel a falusi asszonyok fejöket bekötik. Valószinűleg idegen szó, nem pedig eredeti magyar, mint a Nagy Szótár (II. k. 630. és 843. —) értelmezi. V. ö. még Szinnyei, Tájszótár, I. 588.

Tanulj, hogy boldogulj, 230—4. l. U. o. 1848. 48. l. «Paprikás Versek» cz. s végül a költő saját nevével. Változatok: 3. v. 3. s. Rák kengyelfutónak (— futóul h.) ajánlgatja magát; 4. v. 3. s. atyámfia h. atyánkfia; 5. v. 3. s. nagyjábul h. nagyjában; 6. v. 3. atyámfia h. atyánkfia; 12. v. 1. s. De az illy kovácsot, 's az illy csizmaziát; 13. v. 1. s. bezzeg h. bezeg; 15. v. 4. s. már rég h. régen; 21. v. 1. s. szintén h. szinte. — A 22. v. 3. sorában előforduló paszkonczakender a. m. virágos kender, magtalan.

Új világi szózat, 235—9. l. U. o. 1849. 33—34. l. a költőnek saját neve alatt. — Ez is, mint a Paprikás Versek csoportjában lévő két első költemény, gyűjteményes kiadásban itt jelenik meg először, s habár nem szorosan vett «paprikás vers», mint népies oktató vers legalkalmasabban ide volt sorozható. — A 3. v. 1. sorában eredetileg «leszált» van (egy l-lel); ezt, valamint a 8. v. 2. s.-ban eredetileg álló «á» alakot (*a* névelő helyett) mint sajtóhibát kijavítottuk, szintígy a 16. v. 3. s. «szálás» alakját.

TARTALOM.

HARMADIK KÖNYV.

NÉPDALOK.